

KAIKKI KÄY KOULUA

Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli

-Arviointi Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista

Anu Gretschel & Noora Hästbacka

nuorisosaiaikeskus
HELSINGIN KAUPUNKI

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Helsingin kaupunki
Sosiaali- ja terveysvirasto

Helsingin kaupunki
Opetusvirasto

Julkaisu 1/2016

ONNISTUNUT MONIALAINEN NUORTEN KOHTAAMISEN MALLI

- ARVIOINTI KAIKKI KÄY KOULUA -TOIMINNAN VAIKUTUKSISTA

Anu Gretschel & Noora Hästbacka

SISÄLLYS

Copyright © Anu Gretschele & Noora Hästbacka & Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus & Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura.

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisu 1/2016 & Nuorisotutkimusverkosto | Nuorisotutkimusseura, verkkajulkaisu 109

Painettu: ISBN 978-951-9245-35-5
Sähköinen: ISBN 978-951-9245-36-2

Helsinki 2016.

Kansi ja taitto: Samuel Saarentola

Kuvitus: Kaisa Leka

Painatus: Next Print Oy

Tiivistelmä	8
Sammandrag	9
Summary	10
1. Taustaa Kaikki käy koulua -toiminnasta ja sen tutkimisesta	11
1.1 Tyttö- ja poikaryhmiä Helsingin kouluissa vuodesta 2009	12
1.2 Arvioinnin toteutus: kehittävää tutkimusta arvioivalla otteella	13
2. Kasvuryhmätoiminnan vahvuuksista ja kehittämishaasteista perustuen haastatteluihin ja ryhmäkeskusteluihin	16
2.1 Yleiskuva kasvuryhmien tärkeydestä	16
2.2 Ryhmän kokoamisen haasteellisuudesta	17
2.3 Ryhmän toiminnasta ja sen vaikutuksista	21
2.3.1 Pärjäämiskyvyn kasvusta	21
2.3.2 Kiireettömyydestä ja asioiden tajuamisesta	22
2.3.3 Itseensä ja toisiin luottamaan oppimisesta	24
2.3.4 Keskustelukulttuurin ja ryhmähengen kehittymisestä	26
2.3.5 Kouluun motivoitumisesta ja tekoihin ryhtymisestä	29
2.3.6 Yhteisölliseen toimijuuteen kasvamisesta	33
2.3.7 Kipeistä asioista puhumisen haasteista	35
2.3.8 Ohjaajien rooleista ja ammattitaidon kasvamisesta ryhmän vetämisen mukana	38
2.3.9 Hallintokuntien yhteistyöstä ja koordinoinnista – Miten olla nuorten puolella?	40
2.4 Johtopäätökset toiminnan onnistuneisuudesta ja vaikutuksista	42
2.4.1 Vaikutukset: pärjäämiskyvyn kasvualusta, ovi ja satama	42
2.4.2 Onnistuneen kasvuryhmätoiminnan elementit	44

3. Ehdotus toiminnan arviointimalliksi tulevaisuuden käyttöä varten	46
3.1. Kasvuryhmien toiminnan arviointi kyselyn perusteella	46
3.1.1. Toiminnan lähtökohdat ja nuorten suhde kouluun	47
3.1.2. Ryhmätoiminnan vaikutukset kyselylomakkeessa	49
3.1.3. Hyvän ryhmätoiminnan edellytykset	50
3.2. Toiminnan arviointimenetelmien kehittäminen kokonaisuutena	51
3.2.1. Muutokset nuoren kohtaamisessa, asiantuntijuudessa ja rakenteissa	51
3.2.2. Nuorten valikoituminen ryhmään ja toiminnan kohdistamisen arviointi	53
3.3. Arviointimallin osat	54
3.3.1. Nuorten yksilökeskustelut	54
3.3.2. Ryhmätason keskustelu	55
3.3.3. Ohjaajien arvio ryhmätoiminnasta	55
3.3.4. Kehittämisryhmän keskustelu	56
4. Arvioinnin pohjalta esitettävät kehittämissuosituks	57
Lähteet	59
Liite 1. Uudistettu webropol-kyselylomake ryhmätoiminnan arviointiin	62
Liite 2. Uudistettu lomake tuentarpeiden arviointia varten	69

ESIPUHE

Ihminen on monimutkainen olio. Meistä ihmisistä jokainen näyttäytyy hiukan erilaisena eri ihmisille. Tulkintaan meistä vaikuttavat sekä oma, eri tilanteissa muuttuva käytöksemme, ympäristömme että muiden ihmisten sisäiset maailmat. Muiden tulkinta meistä vaikuttaa kuvaan itsestämme. Siksi nuorisotyön, sosiaalityön ja koulun yhteistyössä yllätetään usein, kun sama nuori näyttäytyy eri ammattilaisille aivan erilaisena.

Ammattilaisetkaan eivät ole neutraaleja, vapaita sisäisistä maailmoistaan. Sisäiset maailmat kokeneillakin ammattilaisilla ovat muokkautuneet elämän, opintojen ja työn tuloksena. Meillä on ammattikunnastamme riippuvaisia syvään piirtyneitä käsityksiä siitä, miten muutos nuoren käytöksessä tapahtuu, mistä koulunkäynnin ongelmat johtuvat tai mikä on perheen vaikutus nuoren tilanteeseen.

Juuri tästä syystä monialainen yhteistyö niin nuorisopolitiikan kuin käytännön kasvatustyön tasolla on tärkeää. Erilaisten ammatillisten taitojen ja näkökulmien lisäksi monialaisessa yhteistyössä myös nuorelle tarjoutuu mahdollisuuksia uudelleenkäynnistykseen. Kaikki käy koulua -toiminnan yksi merkittävä vahvuus on juuri eri alojen ammattilaisten pitkäkestoinen yhteistyö samojen nuorien hyväksi. Toiminnassa on voimakas ja vankkumaton usko siihen, että vaikeastakin tilanteesta on löydettävissä palikoita, joiden avulla nuori voi rakentaa itsellensä vakaampaa väylää tulevaisuuteen.

Kaikki käy koulua -toiminnan ansiot eivät rajaudu vain hyvään ammattilaistyöhön. Kuten raportissa todetaan, kasvuryhmissä nuoret toimivat vertaistukena toisilleen. Kasvuryhmät ovat hyvä esimerkki toiminnasta, jossa nuori auttaa myös itseään auttamalla toisia nuoria näkemään itsensä uudessa valossa. Juuri tämä vastuun kokemuksen vahvistaminen synnyttää luottamusta yhteiskuntaan, itseän ja omiin kykyihin. Näin rakennetaan hyvinvointia, joka kantaa.

Haluan kiittää Anu Gretscheliä ja Noora Hästbackaa erinomaisesta tutkimustyöstä, joka antaa aineksia kiivaana käyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun koulun ja sitä ympäröivän yhteiskunnan suhteesta. Työ muistuttaa, kuinka tärkeää on että ammattilaisille tarjotaan mahdollisuus yhteiseen kasvatustyöhön. Haluan erityisesti kiittää myös nuorisoasiainkeskuksen Päivi Anuntia ja Paula Määttäa kunnianhimoista kohdennetun nuorisotyön uudistajina. Kaikki käy koulua -toiminta on malliesimerkki työtavasta, jossa ymmärretään eri ammattikuntien tavoitteet ja silti onnistutaan tekemään yhteistä työtä nuorten hyväksi. Lausun kiitokseni myös kaikille niille ammattilaisille, jotka ovat antautuneet omaa työtä ja sisäistä maailmaa avartavalla yhteistyölle. Ennen kaikkea haluan jakaa tunnustusta niille nuorille, jotka ovat osallistuneet toimintaan ja tämän tutkimuksen tekemiseen.

Toivon, että tämä tutkimus toimii kannustimena kaikille vieläkin paremmin toimivan koulun rakentamisessa.

Tommi Laitio, nuorisotoimenjohtaja
Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus

Tiivistelmä

Onnistunut monialainen nuorten kohtaamisen malli - Arviointi Kaikki käy koulua -toiminnan vaikutuksista

Anu Gretschel & Noora Hästbacka, Nuorisotutkimusverkosto

Kaikki käy koulua -hanke on Helsingissä vuonna 2009 käynnistynyt monihallintokuntainen koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisymalli. Toiminnan näkyvin toiminta-areena ovat tyttö- ja poikaryhmät, jotka nuorisotyön ja koulun yhteistyömuodoille epätyypillisesti ovat osa virallista koulua: kahdeksannella ja yhdeksännellä tarjottava valinnaisaine. Ohjaajana ovat opettaja ja nuoriso-ohjaaja, joissakin kolmantena myös sosiaaliohjaaja, koulun kuraattori tai psykologi. *Kasvatuskumppanuus* (ks. Kiilakoski 2014) on viety tasolle, jossa työn suunnittelu, toteutus ja vastuu onnistumisesta ovat kaikilla osapuolilla. Toiminta on levinnyt jo useisiin kaupunkeihin.

Toiminnassa on vuosien varrella ollut ongelmana, että kaikki tykkäävät siitä, mutta vaikutuksia on ollut vaikea saada todennettua. Nyt toteutetussa arviointitutkimuksessa haastateltiin parisensyymmentä toiminnassa mukana ollutta nuorta. Ohjaajat ja mallin kehittäjät peilasivat nuorten kokemuksia omiinsa ja pohtivat toiminnan merkitystä laajemmin myös koulu yhteisöllä ja yhteiskunnalle. Johdon keskustelussa keskityttiin tulevaisuuteen: kuinka saada moniammatillisen ryhmämuotoisen tuen rakenteet resursoitua myös jatkossa. Arviointitutkimus suoritettiin kehittävällä otteella. Näin sen aikana huomioitiin toiminnan laatua ja tekijöitä, jotka sitä mahdollistavat.

Toiminnan perusteet ovat ajattelumallissa, jota nykyisin kutsutaan *myönteiseksi tunnistamiseksi* (ks. esim. Kallio ym. 2015). Arvioinnin mukaan ryhmät tarjoavat nuorille tasa-arvoisesti keskustelun ympäristön, jossa apua saadaan ja annetaan. Nuoret eivät ole vain autettavana, he auttavat itse muita. Nuoret ovat saaneet *pärjäämiskykyä* (ks. Rimpelä 2015), erilaisia valmiuksia, verkostoja, luottamusta itseen ja toisiin sekä konkreettista apua monien ongelmien ratkaisemisessa ja erilaisten mahdollisuuksien näkemisessä. Muutosta tai kasvua ei kuitenkaan tavoitella vain nuorissa: aikuisten taito kohdata nuoria on toiminnan myötä kehittynyt.

Monialainen, pitkäkestoinen ja kouluun kytketty ryhmämuotoinen toiminta on sinänsä jo harvinaisuus. Toiminta on tuonut aikuisia uuteen rooliin nuoren rinnalle ja kasvattanut nuorten lisäksi myös ohjaajia. Ryhmän vetäminen on lisännyt ymmärrystä nuoria ja toisten ammattikuntien työtä kohtaan. Ohjaajien moniammatilliset verkostot ovat ryhmän myötä laajentuneet ja yhteistyö *lähi toimijoiden* kanssa lisääntynyt. Vakiintunut toimintamalli on merkittävä lisäarvo: aikaa ei kulu kokeiluihin. Toiminta tekee nuorten elämäntilanteet näkyväksi ja samalla pakottaa pohtimaan, mikseivät arjen peruskäytännöt tarjoa jokaisen huomioimista jo itsessään.

Arvioinnin myötä esille tulleet keskeisimmät kehittämistarpeet liittyvät ryhmien kokoamiseen, kuten toiminnan esittelyyn laajasti nuorille ja nuorten tuentarpeiden tunnistamiseen sekä ryhmiä kootessa että toiminnan aikana. Toisaalta ryhmien saamisessa vastavuoroisesti keskusteleviksi on monia haasteita, joista tulisi puhua enemmän ääneen niin ohjaajien kuin nuortenkin kesken. Yhtenä tuloksena tutkimuksessa syntyi arviointimalli, jota voidaan tulevaisuudessa käyttää ryhmän toiminnan laadun seurantaan ja toiminnan synnyttämien vaikutusten dokumentoimiseen. Arviointimallin luomisen pohjana oli aiemmin käytettyjen kyselyjen kriittinen läpiluenta nyt saatujen tulosten valossa sekä arvioinnin moniäänisyyden korostaminen.

Sammandrag

Lyckad branschövergripande modell för möten med ungdomar - Utvärdering av effekterna av verksamheten Alla går i skola

Anu Gretschel & Noora Hästbacka, Nätverket för ungdomsforskning, Finland

Projektet Alla går i skola är en modell över förvaltningsgränser för förebyggande av skolavhopp och utslagning som inleddes i Helsingfors 2009. Den synligaste arenan för verksamheten är grupper för flickor och pojkar som utgör en del av den officiella skolan, vilket är ovanligt för samarbetet mellan ungdomsarbetet och skolan. Gruppverksamheten är ett tillvalsämne som erbjuds i årskurserna åtta och nio. Grupperna leds av en lärare och en ungdomsledare; i vissa fall även en socialhandledare, skolans kurator eller en psykolog. *Fostringsgemenskapen* (se Kiilakoski 2014) har tagits till en nivå där alla parter är ansvariga för planeringen och genomförandet av arbetet samt för att det lyckas. Motsvarande verksamhet ordnas redan i många städer.

Under årens lopp har problemet i verksamheten varit att alla tycker om den men det har varit svårt att kunna bevisa dess effekter. I den nu genomförda utvärderingsundersökningen intervjuades ett tjugotal ungdomar som deltagit i verksamheten. Handledarna och personerna som utvecklat modellen återspeglade de ungas erfarenheter med sina egna och funderade på verksamhetens betydelse även allmänt för hela skolgemenskapen och samhället. I diskussionerna med ledningen fokuserade man på framtiden och hur man även i fortsättningen kan allokera resurser till ett branschövergripande stöd i grupp. Utvärderingsundersökningen genomfördes med utveckling i tanken. Därmed beaktade man under undersökningen både verksamhetens kvalitet och faktorer som möjliggör den.

Verksamheten bygger på en tankemodell som nuförtiden kallas *positiv identifiering* (se t.ex. Kallio et al 2015). Enligt utvärderingen erbjuder grupperna ungdomar en jämlikt diskuterande miljö där de kan få och ge hjälp. De unga är inte bara hjälptagare utan hjälper också andra. De har fått *förmåga att klara sig* (se Rimpelä 2015), olika färdigheter, nätverk, självförtroende och tillit till andra människor samt konkret hjälp att lösa många problem och kunna se olika möjligheter. Ändring eller uppväxt eftersträvas dock inte enbart bland ungdomar utan verksamheten har också utvecklat de vuxnas förmåga att möta ungdomar.

Branschövergripande, långvarig och skolanknuten verksamhet i grupp är redan i sig ovanlig. I takt med verksamheten har vuxna hittat nya roller bredvid ungdomar och verksamheten har utöver ungdomar också uppfostrat handledarna. Att leda en grupp har ökat förståelsen för ungdomar och andra yrkeskårens arbete. Handledarnas branschövergripande nätverk har utvidgats med gruppen och samarbetet med *näraktörer* har ökat. En etablerad verksamhetsmodell är ett betydligt mervärde: ingen tid går åt till försök. Verksamheten gör ungdomars livssituationer synliga och tvingar samtidigt att fundera på varför man i vardagen inte automatiskt beaktar alla som individer.

De viktigaste utvecklingsbehoven som utvärderingen lyfte fram har att göra med sammanställningen av grupperna, såsom att presentera verksamheten för ungdomar på en bred front och identifiera deras stödbehov såväl när grupper sammanställs som under verksamheten. Å andra sidan finns det många utmaningar med att få grupperna att diskutera med varandra. Dessa utmaningar borde uttalas tydligare såväl bland handledare som bland ungdomar. Undersökningen resulterade också i en utvärderingsmodell som man i framtiden kan använda för att följa upp gruppverksamhetens kvalitet och dokumentera verksamhetens effekter. Utvärderingsmodellen byggdes upp utifrån en mångstämmig utvärdering och en kritisk genomläsning av tidigare enkäter i ljuset av de resultat som man nu fått.

Summary

Successful model for multidisciplinary work with young people - An evaluation of the impacts of Everyone goes to school project

Anu Gretschel & Noora Hästbacka, Finnish Youth Research Network

The Kaikki käy koulua (Everyone goes to school) project is a gross-administrative prevention model for students dropping out of school and their social exclusion, which was launched in Helsinki in 2009. The most visible operational platform are the groups of girls and boys that are part of the official school (which is unusual to the cooperation methods of youth work and school): an elective subject offered in eighth and ninth grade. The instructors include a teacher and a youth worker, and, in some cases, a social care worker, school welfare officer or psychologist may join the group as a third instructor. *Educational partnership* (see Kiilakoski 2014) has been taken to a level, where all the parties share the responsibility of the planning and implementation of the work and its success. The work has already spread to several cities.

Over the years, the problem has been that everyone likes the operations, but it has been challenging to prove its impacts. For the completed evaluation study, about twenty young past participants were interviewed. Instructors and the developers of the model compared the experiences of these young people with their own experiences and also considered the impacts of the operations more expansively, in relation to the school community and the society. Discussions with the management focused on the future: how can the resources for support structures of multidisciplinary group working also be secured in the future. The evaluation study was performed with a development-oriented approach. This means that the qualities of the operations, as well as factors enabling it were assessed during the work.

The basis of the work is a thinking model that is currently called *positive identification* (see e.g. Kallio et al. 2015). According to the evaluation, the groups offer the young people an equal discussion platform, where they can both give and receive help. The young people are not only there to receive help, they also help others. The young people have learned the *ability to cope* (see Rimpelä 2015), as well as various other capabilities. They have also expanded their networks, built trust in themselves and others and received concrete help for solving many various problems and seeing different opportunities. However, change or growth is not only sought for the young people: the adults have also become more skilled at facing young people during the operations.

Multidisciplinary, long-term and school-connected group working is, as such, a rarity. The operations have brought adults into a new role right beside the young people, and it has also helped the instructors grow. Leading the group has increased understanding towards the young people and the work of other professionals. The multidisciplinary networks of the instructors have expanded, thanks to the group, and cooperation with *local operators* has increased. An established operational model brings notable added value: time does not have to be spent on experiments. The operations make the life situations of the young people more visible, forcing people to wonder why the applied everyday basic practices do not make it easier to pay attention to others.

The most central development needs discovered through the evaluation were linked to forming the groups, such as presenting the operations to the young people extensively, and recognising the young people's need for support, both when forming the groups and during the operations. On the other hand, there are many challenges in ensuring that the groups communicate, and these challenges should be discussed more openly, both with the instructors and the young people. One of the study's results was an evaluation model, which, in the future, can be used for monitoring the quality of group operations and documenting their impacts. The basis for creating the evaluation model was the critical re-reading of previously utilised surveys in the light of the new results and highlighting the multifaceted nature of the evaluation.

1. Taustaa Kaikki käy koulua -toiminnasta ja sen tutkimisesta

Anu Gretschel & Noora Hästbacka

Käsissäsi on tieteellisesti toteutettu arviointiraportti, jossa selvitetään *Kaikki käy koulua* -toiminnan laatua ja sen tuottamia vaikutuksia sekä kehitetään arviointia tulevaisuuden käyttöä varten. Toiminnan ytimessä on oppilaiden muodostamat tyttö- ja poikaryhmät, joita koulussa ohjaa moniammatillinen tiimi. Ryhmien tarkoitus on tukea nuorta koulunkäynnissä ja vapaa-ajalla.

Tutkimuksen tilaajana toimi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus ja toteuttajana Nuorisotutkimusverkosto. Tutkijoiden apuun toiminnan arvioinnissa ja kehittämisessä turvaututtiin, koska kaikki tyttö- ja poikaryhmien toiminnassa mukanaolevat tahot tuntuivat olevan tyytyväisiä toimintaan, mutta toiminnan vaikutusten todentaminen koettiin vaikeaksi.

Arviointitutkimus käynnistettiin syksyllä 2015 yhteistyössä hankkeen osapuolten kanssa. Arvioinnissa käytetty aineisto koostuu toimijoiden itsensä aiemmin keräämästä kyselyaineistosta, nuorten haastatteluista sekä ohjaajien, kehittämisryhmän (jatkossa kehittäjien) ja virastojen johdon keskusteluista. Aineistoa kerättiin ja keskustelua toimintamallin kehittämisestä jatkettiin aina elokuulle 2016 saakka. Tutkimusaineistosta tunnistettiin kuvauksia siitä, miten osapuolet arvioivat ryhmätoiminnan tasoa eri vaiheissa. Myös toiminnan onnistumista edesauttavia ja estäviä piirteitä saatiin esille. Samalla syntyi käsitys siitä, millä tavoin toimintaa on mahdollista kehittää.

Tutkimuksessa arvioidaan erityisesti kahta asiaa: nuorten kokemuksia ryhmätoiminnan tuottamista muutoksista yksilön elämään ja toimintamallin vaikutuksia laajemmin kouluyhteisön ja moniammatillisten tukimuotojen rakenteisiin. Jokainen nuorten kanssa toteutettava työn muoto vaatii hieman omanlaisensa arviointikehyksen.¹ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että samaan aikaan kun tämän tutkimuksen tehneet tutkijat perehtyivät hankkeen toimintaan, he pohtivat, millä tavoin juuri tätä toimintaa tulisi arvioida.

Toteutuksen riittävä laatu on avaintekijä, jotta toiminnalla saadaan aikaan toivottuja vaikutuksia. Yksi tutkimuksen keskeinen tulos on ehdotus toiminnan arviointimalliksi, jonka avulla voidaan jatkossa seurata, toteutuvatko laadukkaan toiminnan edellytykset. Mallinusehdotusta työstettäessä on pohdittu, miten ja mitä asioita pitäisi kysyä, kun tyttö- ja poikaryhmätoimintaa arvioidaan. Sama pohdinta koskee sitä, miten vaikutusten todentaminen kannattaisi ryhmätoiminnan edetessä tehdä.

1 Esimerkiksi nuorisotyön arvioinnin haasteista ks. esim. Gretschel, Junttila-Vitikka & Puuronen 2016.

1.1 Tyttö- ja poikaryhmiä Helsingin kouluissa vuodesta 2009

Kaikki käy koulua -hanke on vuonna 2009 käynnistynyt monihallintokuntainen hanke, jonka tarkoitus ehkäistä yläkoululaisten koulupudokkuutta ja syrjäytymistä. Hanke on saanut alkunsa tarpeesta järjestää nuorille ryhmämuotoista tukea peruskoulussa, mikä mahdollistaisi eri tahojen ammatillisen osaamisen hyödyntämisen. Toiminnan taustalla on nuorisotoimen, lastensuojelun ja koulun halu tukea nuoria – nuorten elämänhallinta, sosiaaliset taidot ja koulunkäynnin tukeminen ovat hankkeen keskeisiä osa-alueita. (ks. Levamo, Anunti, Määttä & Reynders 2014, 5,7.) Opetusvirastolle toiminta näyttäytyy yhteisöllisenä oppilashuoltona, nuorisoasiainkeskukselle alueellisena koulu yhteistyönä ja sosiaalivirastolle avoimuksen tukitoimena, joskin sosiaaliviraston rooli toiminnassa ja sen rahoituksessa on nykyisin pienempi kuin toimintamallia käytettäessä.

Tyttö- ja poikaryhmät kokoontuvat koulukohtaisina valinnaisaineryhminä osana opetus suunnitelman mukaista työtä. Ryhmät on suunnattu kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisille, ja ne koostuvat noin kymmenestä oppilaasta. Ryhmän ohjaajana toimii opettajasta ja nuoriso-ohjaajasta muodostettu tiimi, ja joissakin kouluissa ohjaajajoukon kolmantena jäsenenä on myös oppilashuollon edustaja. Kuten muissakin koulun valinnaisissa aineissa, kokoontumiset ovat viikoittaisia ja kestävät kerrallaan kaksi oppituntia (90 min). Ryhmät on koottu sukupuolisensitiivisesti siten, että tytöille ja pojille on omat ryhmänsä, ja ryhmien vetäjät ovat pääsääntöisesti nuorten kanssa samaa sukupuolta.

Kaikki käy koulua -toiminnan käytännön koordinoinnista vastaa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. Toimintamallia ylläpitää hallintokuntien yhteinen kehittämissuunnitelma. Keväällä 2016 yhteensä sata nuorta osallistui hankkeen toimintaan kuudessa Helsingin koulussa. Ryhmiä oli Hii-denkiven, Latokartanon, Jakomäen, Porolahden ja Vartiokylän peruskouluissa sekä Herttoniemen yhtenäiskoulussa. Yhteensä yhdeksän opettaja–nuoriso-ohjaaja -paria, kuraattori, koulupsykologi sekä Kaikki käy koulua -hankkeen kouluttaja olivat ohjaamassa ryhmiä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vuodesta 2014 tukenut toiminnan aloittamista myös muissa kaupungeissa. Keväällä 2016 ryhmiä oli Tampereella Kaukajärven, Lielahden ja Juhannuskylän peruskouluissa ja Oulussa Rajakylän peruskoulussa. Lisäksi syksyllä 2016 aloittaa ryhmä kahdessa koulussa Espoossa. Helsingissä toimintaa kokeillaan myös muutamassa alakoulussa.

Kun tyttö- ja poikaryhmien toimintaa kuvataan yleistasolla, on helppo luetella erilaisia aktiviteetteja, joita ryhmät yhdessä tekevät: ryhmän yhteinen aamupala, erilaiset keskusteluasiat ja yhdessä

toteutetut asiat, kuten vaikka videomieliopiteiden koostaminen ja tutustumiset oppilaitoksiin. Toiminnassa on kuitenkin myös syvällisempi puoli: tavoitteena on toisiin ihmisiin tutustuminen, luottamuksen herättäminen, omien ja muiden vahvuuksien tunnistaminen ja nuorille tärkeistä teemoista keskusteleminen.² Toiminnan perusta muodostuu ajattelutavasta, jota nykytietämyksen mukaan kuvataan *myönteiseksi tunnistamiseksi*. Myönteiseen tunnistamiseen perustuvassa toiminnassa huomion keskipisteenä ovat nuoren vahvuudet, voimavarat ja onnistumiset, jotka kaikki vahvistavat nuorten sosiaalista pärjäävyyttä ja kiinnittymistä yhteisöllisiin ympäristöihin (Korkiamäki 2013; Kallio ym. 2015, 14, 26–27). Tämän tyyppisessä toiminnassa nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset tutustuvat nuoriin ja nuorten tapaan ajatella itsestään ja ympäristöstään. Nuorta tuetaan myös ottamaan aktiivisempaa roolia omien asioiden hoitamisessa, toisten nuorten tukemisessa sekä kouluyhteisössä ja vapaa-ajalla.

Kaikki käy koulua -toimintamallia pidetään nuorten ja toimijoiden itsensä piirissä toimivana, sama on todettu myös aiemmin toteutetussa arvioinnissa (Valkendorff 2012, 38). Sassi on toimintamallia koskevassa lopputyössään nuorten haastatteluihin perustuen todennut, että tyttö- ja poikaryhmätoiminta on onnistunut antamaan nuorille vertaistukea ja osallisuuden mahdollisuuksia oman koululaisuutensa suunnittelijoina ja toteuttajina. Ammattilaiset taas ovat saaneet tarttumapintoja nuoren elämään ja konkreettisen mahdollisuuden olla antamassa tukea. Sassin mielestä vastaavanlainen toiminta on koulussa välttämätöntä – emme tee mitään hienolla koulujärjestelmällä, mikäli nuori ei koe osallisuutta elämäänsä ja kontekstiinsa. (Sassi 2015, 57, 59.) Kaasisen proseminaarityössä todetaan ryhmiin osallistuvien nuorten usein saavan ryhmästä omaa luokkaa ja koulua merkittävämmän vertaistuen ryhmän. Oman viiteryhmän löytymisellä on Kaasisen mukaan ollut selvä voimauttava vaikutus nuoriin ja heidän suhtautumiseensa kouluun, opiskeluun ja omiin peruskoulun jälkeisiin jatko-opintoihin. Kaasinen mukaan kasvuryhmien haasteena ovat kuitenkin nuorten heterogeeninen tausta ja moninaiset lähtökohdat, jotka vaikeuttavat nuorten ryhmäytymistä ja ryhmäyttämistä (Kaasinen 2013, 41).

1.2 Arvioinnin toteutus: kehittävää tutkimusta arvioivalla otteella

Tämän arviointitutkimuksen pyrkimyksenä on tuoda esille, millainen kasvuryhmätoiminta on eri vaiheissa toimivaa ja mitkä seikat edistävät toimivuutta. Lisäksi on olennaista pohtia, millä tavoin toiminnan laatua ja sen vaikutuksia voidaan tulevaisuudessa seurata ja tuoda näkyväksi.

Tutkimuksen tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaiset ovat *hyvän toiminnan* piirteet kasvuryhmätoiminnan eri vaiheissa? Entä millaiset tekijät mahdollistavat tai estävät hyvän toiminnan tason saavuttamista kussakin vaiheessa?
2. Millaisia vaikutuksia kasvuryhmätoiminnalla voidaan katsoa olevan?
3. Mitä aineisto kertoo laajemmin nuorten palvelujen kehittämistarpeista?
4. Millaisin arviointivälinein kasvuryhmätoiminnan laatua ja vaikutuksia voidaan jatkossa seurata?

² Aktiiviteeteista nuorten kanssa toiminnan pintatasona ja taustalla tapahtuvista syvällisemmistä prosesseista ks. Ord 2016a.

Tutkimuksen alussa haastateltiin 21:tä toimintaan osallistunutta nuorta. Haastateltavien valinnassa pyrittiin tasapuolisuuteen sukupuolen, eri alueiden sekä ryhmään osallistumisen ajankohdan mukaan. Haastatellut olivat 14–19-vuotiaita ja he olivat ryhmässä joko tutkimuksen teon aikaan tai olivat olleet niissä 1–3 vuotta sitten. Haastatteluista kaksi tehtiin parihaastatteluna. Haastateltavien rekrytoinnista vastasivat Kaikki käy koulua -hankkeen kouluttaja ja ryhmien nuorisohjaajat. Haastattelut suoritettiin ryhmän kokoontumisen aikana nuorisotilalla tai muuna aikana nuorisotaloilla tai kouluilla. Osaa nuorista pyydettiin haastatteluun suoraan, osassa ryhmistä kysyttiin vapaaehtoisia. Alle 15-vuotiailla oli haastatteluun vanhemman lupa. Nuoret saivat palkinnoksi haastatteluun osallistumisesta elokuvalipun.

Nuorten haastattelut olivat muodoltaan puolistrukturoituja, mikä tarkoittaa tutkijan miettineen sopivia haastattelukysymyksiä etukäteen, mutta keskustelun annettiin edetä uusiin teemoihin vapaamuotoisesti tilanteen mukaan ja haastateltavien näkökulmat huomioiden (ks. esim. Stuart ym. 2015, 123). Tämäntyyppisissä haastatteluissa ajatuksena on, että nuori on tutkimuksen kohteena olevien sosiaalisten tilanteiden asiantuntija, ja haastattelua voi tässä mielessä kuvata oppimisprosessiksi tutkijalle (ks. esim. Stuart ym. 2015, 33, 37, 112). Nuorille esitetyt kysymykset käsittelevät tyttö- tai poikaryhmään tulemistä, ryhmän toimintaa, nuoren elämäntilannetta koulussa ja vapaa-ajalla, ammatinvalintaa, tulevaisuudennäkymiä, suhteita kavereihin ja vanhempiin sekä nuoren kokemia muutoksia elämän eri osa-alueilla ja niihin vaikuttaneita tekijöitä.

Toiminnan vaikutusta nuoren elämäntilanteeseen selvitettiin haastatteluissa kysymällä nuorilta heidän suhtautumisestaan koulun, vapaa-aikaan, tulevaisuuden suunnitteluun ennen kasvuryhmää ja sen aikana tai kasvuryhmään osallistumisen jälkeen. Kuten useat tutkijat ovat todenneet, nuorisotyön vaikutuksia voidaan tehdä näkyväksi kuvaamalla niiden aikaansaamia erilaisia elämäntilannemuutoksia (Cooper 2014, 567–568; Puuronen 2016, 152–155; Ord 2016b, 112).

Nuorten haastattelujen pituus vaihteli noin puolesta tunnista tuntiin. Litteroituna haastatteluaineisto on melkein 350 sivua. Tutkija analysoi aineiston kolmeen kertaan: Ensimmäisellä kerralla merkittiin näkyviin kaikki mahdolliset aineistosta nousevat teemat tutkimuskysymysten linjaan suhteutettuna. Näistä ydinteemoista koottiin haastattelukooste käytettäväksi ohjaajien ja kehittäjien ryhmäkeskustelujen pohjana. Toisella lukukerralla havaintoja ydinteemoista tarkennettiin hyödyntäen ohjaajien ja kehittäjien antamaa tulkintapohjaa. Kolmannella lukukerralla keskityttiin muodostamaan mahdollisimman kattava käsitys jokaisen nuoren yksilöllisestä tilanteesta ja hänen kokemastaan muutoksesta.

Nuorten haastatteluista kootut näytteet olivat pohjana kasvuryhmäohjaajien, kehittäjien ja virastojen johdon ryhmäkeskusteluille. Ohjaajien ryhmäkeskusteluun osallistui kymmenen tyttö- tai poikaryhmän ohjaajaa. Keskustelua varten ohjaajat jaettiin kahteen ryhmään ja noin tunnin kestävätkeskustelut tallennettiin tutkimusaineistoksi. Tilaisuuden lopussa käyty yhteenvetokeskustelu kirjattiin aineistoksi tutkijamuistiinpanoin.

Ohjaajien ryhmäkeskustelukysymykset liittyivät nuorten ajatusten tulkintaan, ohjaajien kokemuksiin haasteisiin toiminnassa sekä heidän ajatuksiinsa toiminnan kehittämistä. Tutkimusmenetelmässä on tältä osin osallistavan tutkimuksen piirteitä: toimijat tulkitsevat aineistoa tutkijan avustuksella ja tekevät keskustelun aikana keskenään päätöksiä siitä, millaisiin kehittämistoimiin he aikovat tulkintoihin pohjautuen ryhtyä. Kuten Cooper on todennut, työyhteisöä osallistavien kvalitatiivisten menetelmien käyttö mahdollistaa työntekijöiden osallistumisen aikaansaadun muutoksen näkyväksi tekemiseen. Näin toimien myös työntekijöiden tunne oman työnsä merkityksestä vahvistuu, millä puolestaan on myös työhyvinvointia edistävä merkitys (Cooper 2014, 572).

Kehittämisryhmän jäsenten vastaava keskustelu viiden henkilön kesken eteni lähes samalla tavalla, joskin keskustelu käytiin yhtenä ryhmänä. Lähes kaksi tuntia kestänyt keskustelu tallennettiin tutkimusaineistoksi myös loppuyhteenvedon osalta. Kehittäjien reflektoinnin pohjana hyödynnettiin myös ajatuksia nuorten haastatteluista ja ohjaajien keskustelusta. Virastojen johdon kanssa käytyyn ryhmäkeskusteluun osallistui 11 ihmistä, ja keskustelussa keskityttiin tulosten esittelyn ohella toiminnan organisoimisen haasteisiin jatkossa. Johdon keskustelusta tallennettiin noin puoleltoista tunnin osuus osaksi tutkimusaineistoa.

Siinä missä nuorten haastatteluissa pääpaino oli nuorten yksilöllisten kokemusten selvittämisessä, mahdollistivat ammattilaisten ryhmäkeskustelut puolestaan näkemysten vaihdon ja keskinäisen oppimisen. Ohjaajien ja kehittäjien kanssa vaikutusten tarkastelua laajennettiin nuorten elämäntapa- ja elämäntilanteista myös koulu- ja asuinalueen sekä eri ammattikuntien tapoihin toimia nuorten kanssa. Samalla keskustelut toimivat myös areenoina, joissa neuvoteltiin kuinka toimintaa voitaisiin kehittää aineiston perusteella tehtyjen tulkintojen pohjalta.

2. Kasvuryhmätoiminnan vahvuuksista ja kehittämishaasteista perustuen haastatteluihin ja ryhmäkeskusteluihin

Anu Gretschel

Seuraavassa kasvuryhmätoimintaa kuvataan nuorten, ohjaajien ja kehittämisryhmän jäsenten eli ”kehittäjien” sekä tutkijan äänellä. Samalla tekstissä pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin koskien toiminnassa tavoiteltavia hyviä piirteitä, toiminnan onnistuneita ja mahdollisesti kehitettäviä tekijöitä, toiminnan vaikutuksia sekä aineiston perusteella hankittua tietoa siitä, mihin suuntaan ja miten nuorten palveluja tulisi myös laajemmassa mittakaavassa kehittää.

Haastattelujen ja ryhmäkeskustelujen antia hyödynnetään tekstissä kahdella tavalla: suorina lainauksina tai kertovaksi tekstiksi muutettuina kuvauksina. Teksti noudattaa tiheän ja rikkaan raportoinnin periaatetta (thick description, ks. esim. Geertz 1973), joka tarkoittaa, että tutkija – aineiston ja niitä koskevien tulkintojen kokoaja ja osatuottaja – pyrkii tuomaan kuvauksessa esille kaiken sen tiedon, joka on vaikuttanut siihen, kuinka hän asian aineiston perusteella on ymmärtänyt.

Teksti on pyritty kirjoittamaan niin, etteivät henkilöt ole tunnistettavia. Tästä syystä nuorten ja ohjaajien sukupuolta tai ryhmää, johon he ovat kuuluneet, ei tuoda esiin. Samasta syystä termeistä ”kasvuryhmä”, ”tyttöryhmä” ja ”poikaryhmä” käytetään tekstissä nimeä *kasvuryhmä*. Lisäksi kaikki kerrotut tapahtumat on muutettu nykyhetkeen, preesens-aikamuotoon – ikään kuin kaikki haastatellut nuoret olisivat ryhmässä parhaillaan. Todellisuudessa osa haastatelluista ei ole ollut ryhmässä mukana enää 1–3 vuoteen siirryttyään toiselle asteelle.³ Yksityisyyden turvaamiseksi nuorten haastatteluotteet on numeroitu (nuori 1, nuori 2...) vain suorien lainausten osalta.

2.1 Yleiskuva kasvuryhmien tärkeydestä

Yleisvaikutelma Kaikki käy koulua -toiminnan tasosta noudattelee samaa positiivista linjaa kuin oli tiedossa ennen tutkimuksen aloittamista, nuorten haastattelujen sekä ohjaajien ja kehittäjien ryhmäkeskustelujen pohjalta. Toiminnasta tuntuvat tykkävän kaikki.

Nuorten mielestä kasvuryhmä on toimiva kokonaisuus. Monelle heistä se on yksi parhaimmista asioista koulussa, kokoontumiset ovat odotettuja ja niihin on kiva tulla. Tärkeitä nuorille ovat niin ryhmien yhdessä toteuttamat aktiviteetit, kuten aamupalan nauttiminen yhdessä, kuin keskustelutkin. Nuoret kokevat saavansa ryhmästä hyötyä erilaisiin asioihin, ja ryhmän ymmärretään tuovan mukanaan hyvää oloa ja iloisuutta. Jokainen 21 haastatellusta nuoresta valitsisi kasvuryhmän valinnaiseksi oppiainekseen uudestaan, jos päätös pitäisi tehdä nyt. Moni nuorista tietää myös sisarustensa ja kavereidensa olleen ryhmään tyytyväisiä.

³ Haastateltujen joukossa oli mukana myös nuoria, jotka lopettivat kasvuryhmässä siirryttyään joustavaan perusopetukseen tai kymppiluokalle.

Nuoret ovat yksimielisiä siitä, että kasvuryhmiä tarvitaan:

Laajentakaa useampiin kouluihin... et nyt herran isä, et jatkakaa tätä, tämä voi antaa monelle nuorelle niin paljon. (Nuori 5)

Joka kouluun tällainen. (Nuori 15)

Myös ohjaajat kertovat saaneensa ryhmistä hyvää palautetta ja kokevat toiminnan tuovan vaikutuksia. He pitävät ryhmien vetämisestä, kokevat sen tuovan vaihtelua ja lisäävän heidän ammattitaitoaan. Kehittäjät taas ovat uskoneet kehittämäänsä toimintamalliin alusta alkaen ja ovat mallista vuosien aikana saatujen kokemusten perusteella entistä vakuuttuneempia sen toimivuudesta. Samaan aikaan he ovat avoimin mielin tarttumassa niihin kehittämishaasteisiin, joita nuorten haastatteluissa ja ohjaajien ryhmäkeskusteluissa nousi esiin.

2.2 Ryhmän kokoamisen haasteellisuudesta

Nuorten haastattelujen antia analysoitiin suhteessa siihen, millaisia mahdollistavia ja estäviä tekijöitä liittyy nuorten rekrytoitumiseen kasvuryhmän jäseniksi. Paristakymmenestä haastattelusta nuoresta neljä oli pyytänyt päästä ryhmään itse. Suurin osa nuorista tulee toimintaan niin, että heille ehdotetaan osallistumista ryhmään. Rehtori tai apulaisrehtori kokoaa listan nuorista, joille tätä ehdotetaan. Usein myös opettajat ja oppilashuoltoryhmä osallistuvat keskusteluun. Ohjaajien mukaan on hyvä, että koulussa keskustellaan siitä, keitä kannattaisi kysyä:

Opettajien keskuudessa pitkin vuotta ehdotellaan, et olisko tossa [nuoressa] ainesta. Et on yks tukimuoto ihmisten takaraivoissa ja rakenteissa. On hyvin sisäistetty, et minkälaisia tyyppejä me otetaan. (Ohjaaja)

Osa ohjaajista on sitä mieltä, että kasvuryhmän kaltaista vertaistukitoimintaa on helppo markkinoida nuorelle ja hänen vanhemmilleen ja tätä kautta saada heidät suhtautumaan myönteisesti aiheeseen tukea nuorta. Ryhmissä mukanaolevien ja -olleiden nuorten haastattelujen perusteella käy kuitenkin ilmi, ettei ryhmään mukaan lähteminen suju aina kivuttomasti. Myös ohjaajien mukaan joissakin kouluissa on ollut vaikeuksia saada kasvuryhmää kasaan, vaikka ryhmästä hyötyviä olisi riittävästi. Osa ohjaajista kokee koko toiminnan haastavimman vaiheen olevan nuorten saaminen mukaan. He saavat listan nuorista, joita ryhmään voi pyytää, ja jos nuoret kieltäytyvät, ohjaajat kokevat epäonnistuneensa. Toisaalta listassa ei aina ole riittävästi nimiä. Ohjaajien mukaan paras tilanne on silloin, kun listassa on enemmän nimiä kuin voidaan ottaa. Tällöin ryhmään voi valita keskenään erilaisia nuoria ja toisaalta myös sellaisia, jotka auttavat rakentamaan ryhmästä keskus-televan ja sitä kautta toimivan.

Nuorten kasvuryhmään mukaan lähteminen perustuu nuoren vapaaehtoisuudelle: hän valitsee valinnaisaineensa. Voidaan olettaa, että osa niistä nuorista, jotka eivät valitse kasvuryhmätoimintaa valinnaisaineeksi vaikka sitä heille ehdotetaan, jää pois sen takia, että haluaa ottaa jonkin muun aineen. Haastatellut ryhmän valinneet nuoret ovat valintaansa tyytyväisiä. Toiminta oli heille mieluista, ja moni koki ryhmän tukevan koulunkäyntiä ja esimerkiksi edistävän jatko-opintoihin pääsemistä enemmän kuin mikään muu valinnainen.

Toimintaa voidaan jatkossa kehittää nuorten mukaan siltä osin, miten kasvuryhmätoimintaa tuodaan nuorten tietoisuuteen (ks. Suositukset luku 4). Osaa nuorista oli haastateltu siitä näkö-

kulmasta, olisivatko he hyviä tyypejä tulemaan ryhmään. Osa näistä nuorista koki haastattelun olleen liian tunkeileva, ja muutama koki osittain jopa kieltäytyneensä ryhmästä ensin tästä syystä. Nuori ei ollut tarkkaan tiennyt, miksi häntä haastatellaan, tai haastattelun perusteella hänelle oli jäänyt ryhmän toiminnasta väärä kuva, koska ”paasataan koulunkäynnistä ja päihteistä”, kuten eräs nuori kuvaa kokemustaan.

Ohjaajien mukaan heidän ymmärryksensä siitä, miten nuorta voi innostaa tulemaan mukaan ryhmään, on kasvanut kokemusten kautta. Osassa kouluista yksilöhaastatteluista on luovuttu ja siirrytty esittelemään toimintaa kerralla koko porukalle. Joissakin kouluissa toimintaa esittelevät on myös ryhmässä jo olevat nuoret, ja osa haastatteluista nuorista ottaa tämän esille hyvänä käytäntönä. Seuraavassa ohjaaja kuvaa, kuinka melkein kaikki toiminnan esittelyyn osallistuneet tulivat paikalle myös ryhmän ensimmäiseen varsinaiseen kokoontumiseen.

Ja sit siinä esitellään koko porukalle se, että mikä on homman nimi, mitä teille tarjotaan ja ketkä on lähössä mukaan siinä kohtaa ja seuraava kerta nähdään jo nuorisotalolla, tuutte sinne aamulla. Ja sit se lähtee siitä. Ensimmäisenä vuonna siitä porukasta tuli.. kaks vaan jäi pois, ei tullu ollenkaan ryhmään. (Ohjaaja)

Nuorten haastattelijien perusteella voidaan lisäksi todeta, että on merkittävää, kuka nuorelle kasvuryhmän tyyppistä tukimuotoa ehdottaa. Seuraavassa nuori kuvaa vastaavanlaista isommalle porukalle tehtyä toiminnan esittelytilannetta omasta näkökulmastaan. Nuori on aluksi epäröinyt ryhmään lähtemistä:

Ja mun mielest siin sai sit niinku sinänsä päättää, et haluuko mennä. Ja sit mä olin mä vähä oli sillee, et mä en oikee ollu varma, mut sit taas toi mun luokanvalvoja... tai rehtoriki oli siinä jotai, et mä olin sillee et samaha se on antaa niinku lets give it a shot... no mitä häviin sillä, et mä käyn vaik testaa, et minkälaista se on... (Nuori 12)

Edellä nuoren mukaan lähtöön vaikutti positiivisesti se, että luokanvalvoja ja rehtori olivat mukana suosittellessa toimintaa. Nuorten haastattelijien perusteella näyttää siltä, että avun hyväksymiseen vaikuttaa se, millä tavoin ja keneltä ehdotus tulee, sekä se, millainen nuoren suhde avuntarjoajiin on ennestään. Se, ketkä aikuiset ovat kulloinkin oikeita suosittelemaan toimintaa nuorelle, vaihtelee. Haastatteluissa nuoret kertovat aikuisista – opettajista ja nuoriso-ohjaajista – jotka ovat jaksaneet suhtautua heihin positiivisesti vaikeinakin aikoina ja jotka osaavat tarjota myös apua oikealla tavalla. Seuraavassa nuori kertoo nuorisotalon aiemmista ohjaajista:

Ne tuns meiät niin pienest, et ne niinku huomasi, et jos meil oli jotai, niin ne tavallaan heti otti siihen sillee, et onks sul nyt kaikki ihan hyvin. Sit ne niinku jotenkin sitä sillee puhumal tsemppas tai jotain tämmöst. (Nuori 19)

Toisten aikuisten kanssa sama nuori voi päätyä tilanteisiin, joissa puuttuu kunnioittavan käyttäytymisen elementit puolin ja toisin:

Mä sanon suoraan, et opettajistaki vois lähtee pieni asenne niinku meihin nuorii, koska se vaikuttaa tosi paljon. Et meist tulee hirveen kapinoivii, jos ne on meille semmosii, mitä me ollaan niille tai niinku sillee, et no ei niiden tarvii... siis sillee olla mitenkää kilttei, jos me käyttäydytään huonosti, mut sillee, et mun mielest niiden asenne pitäis olla toine... ainaki sen mite mua kohtaa käyttäydytää se nostaa viel enemmän sitä, et mä en tuu tolle tunnille... (Nuori 19)

Nuoren kuvaus vastavuoroisen kunnioituksen puutteesta hänen ja opettajan välillä nostaa esille

haasteen, joka tulee tutkimuksessa ilmi useaan otteeseen. Myönteiseen tunnistamiseen pohjautuva koulun sisälle luotu toiminta-areena, kuten kasvuryhmä, voi merkittävästi poiketa koulun yleisestä toimintakulttuurista. Nuoren voi olla vaikea ottaa vastaan tukea, jos häneen ei aiemmin ole suhtauduttu myönteisesti. Nuoren voi olla myös vaikea alkaa luottaa ryhmän ohjaajiin ja muihin ryhmäläisiin tai alkaa puhua omista asioistaan ryhmässä, jos vastaavaan ei kouluympäristössä ole aiemmin tottunut. Uuteen tilanteeseen joutuu ikään kuin loikkaamaan valmistautumatta. Kun nuori lähtee mukaan kasvuryhmään, hänen odotetaan olevan valmis kenties hyvinkin monenlaiseen loikkaan. Tähän palataan myöhemmin sivulla 26.

Haastatteluista käy ilmi tuen tarjoamis- ja vastaanottamistilanteiden herkkyyks.⁴ Aikuisilta vaaditaan monipuolista tilannetajua heidän ehdottaessaan nuorille osallistumista kasvuryhmiin. Kysymys on myös siitä, kenen puolella nuoret ajattelevat kunkin aikuisen toimivan. Kerätty tutkimusaineisto osoittaa, että toimintaa voi kehittää sen suhteen, miten nuoria pyydetään toimintaan mukaan. (ks. Suositukset luku 4.) Tältä osin toiminnassa on mahdollista jatkossa entistä enemmän liikkua ylhäältä alas -haastattelumentaliteetista kohti rentoja yleisesittelyjä ja yksilöllisiä mukaan lähtemistä koskevia, nuoret huomioivia näkökulmia. Tässä erityishuomiota on syytä kiinnittää nuorten taustoihin sekä heidän sosiaalisiin suhteisiinsa opettajien, nuorisohjaajien, oppilashuollon henkilöstö ja muiden nuorten⁵ kanssa. Pohjimmiltaan kyse on kuitenkin neuvotteluista, joissa nuori ilmaisee, keitä hän haluaa enemmän elämäänsä.

Muutama haastateltu nuori kertoo nuorten alakulttuurista, jossa ihannoidaan elämän pilalle laittamista. Voidaan olettaa, että suostuttelu mukaan ryhmään on näin ajattelevien nuorten kohdalla haasteellista. Yksi haastatelluista toteaa toivovansa näin ajatteleville kasvuryhmää jo alakoulusta alkaen.

Nuoret olivat huolissaan siitä, huomataanko koulussa ylipäätään riittävästi nuorten tuen tarpeita. Nuorten mielestä on oikein, että nuorelle tarjotaan tukea, jos on kerran huomattu hänen sitä tarvitsevan. Heidän mukaan on vaarana, ettei koulun arjessa tunnisteta kaikkia niitä nuoria, jotka kasvuryhmätoiminnasta hyötyisivät:

Kouluihin tarvittaisiin enemmän yhteistä oppilaiden kanssa, jotta opettajat tietäisivät, miten nuorella menee tai miten meni edellisellä viikolla. Ongelmia voisi tunnistaa aiemmin ja apua nuorille välittää enemmän, varsinkin kun olemassa on tällaisia ryhmiä, johon nuori voisi mennä. Usein tulee tunne, että opettajat ja rehtori tietävät vain sen, mitä papereista ja Wilmasta näkevät. (Kooste ajatuksista nuorilta 4, 7, 9, 12, 13 ja 21)

Ohjaajien mukaan nuorten huoli on aiheellinen, ja asiaan voidaan kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Heidän mukaansa on syytä miettiä, tarjotaanko ryhmään tulon mahdollisuutta esimerkiksi hiljaisille nuorille, jotka eivät puhu ongelmistaan tai jotka pärjäävät koulussa (ks. esim. Hästbacka 2015, 78; 2016), vaikka tuentarpeen vaiheita voi tulla elämän varrella kenelle tahansa nuorelle (ks. esim. Junttila-Vitikka 2016, 166–168). Jatkon kannalta suositeltavaa olisi joka tapauksessa pitää ryhmään mukaan pääsemisen tavat mahdollisimman moninaisina, jotta varmistetaan mahdollisuus osallistua myös niille nuorille, joiden tuentarpeet eivät selkeästi näyttäyty ulkopuolisille (ks. Suositukset luku 4).

Kehittäjien keskustelussa nousi esille myös tarve pohtia sitä, leimautuvatko nuoret, joita ryhmiin kysytään. Ryhmien kokoamisen lähtökohdan todettiin puheenvuorossa olevan jo sinällään haastava. On olemassa jokin syy, miksi valinnaista ryhmää ehdotetaan tietyille nuorille.

⁴ Ohjauksen tarjoamiseen nuorille liittyy useanlaista herkkyyttä (ks. esim. Aaltonen ym. 2015).

⁵ Nuorten kuvauksia suhteistaan muihin nuoriin on sivulla 25.

Tässä mielessä mukana on leimaavia piirteitä, eikä toiminta alusta alkaen rakennu jonkin yhteisen, tulevaisuudessa olevan tavoitteen varaan, toisin kuin esimerkiksi nuorten kesätyöryhmissä, joissa alusta alkaen tähdätään kesätyöpaikkaan.

Leimautumisen pelko ei suoraan noussut esille nuorten haastatteluista, vaan asia on pikemminkin päinvastoin, kuten edellä jo mainittiin. Nuoret tuntevat olevan sitä mieltä, että on hyvä, että tukea tarjotaan, jos kerran tämäntyyppisiä ryhmiä on olemassa. Nuoret kiittelivät myös sitä, että tukea on mahdollista saada nimenomaan ryhmässä, jolloin ei puhuta vain nuoresta itsestään ja hänen asioistaan. On mahdollista, että ryhmämuotoisuus kaiken kaikkiaan vähentää toiminnan leimaavuutta. Niin sanotulla tyttö- ja poikatoiminnalla on ylipäätään nuorten keskuudessa oletettavasti positiivinen kaiku (vrt. *tyttöjen ja poikien illat ja talot*).

Kallion ym. mukaan myönteisen tunnistamisen kohde voi olla mikä tahansa asia, joka on tärkeä lapsen ja nuoren käsitykselle itsestään. Se voi liittyä yhtä hyvin osaamiseen ja voimavaroihin tai vaikkapa huolenpidon tarpeeseen. (Kallio ym. 2015, 21.) Tuen tarpeessa oleva nuori voi kokea sen, että hänelle tarjotaan tukea, nimenomaan myönteisenä eleenä. Kasvuryhmätöiminnan ollessa kyseessä nuorten ryhmään valintaan liittyy myös ajatus nuoresta muiden nuorten tukijana. Eli se, että nuorta pyydetään ryhmään, sisältää mukanaan oletuksen nuorten kyvystä olla aktiivinen sekä suhteessa omaan elämäänsä että toisten ryhmäläisten tukijana. Ohjaajien ryhmäkeskustelun mukaan kasvuryhmät ovat merkittävä vertaistuen väylä. Ohjaajat kuvasivat nuorilta nuorille välittyvän *vertaistuen olevan korvaamatonta* – jotain sellaista, johon *aikuiset eivät kykenisi*. Tätä näkökulmaa on syytä painottaa jatkossa jo siinä vaiheessa, kun kouluissa mietitään, keille nuorille toimintaa ehdotetaan. Näin valintaprosessissa korostetaan entistä enemmän nuorten positiivisten voimavarojen korostamista.

Jatkon kannalta on myös tärkeää selvittää, kuinka leimaavana nuoret pitävät ryhmään mukaan kysymistä ja mukaan tulemisen eri vaiheita (ks. luku 3 ehdotukset arviointikyselyn sisällöksi jatkossa). Nuorten avulla voidaan saada selville, miten toimintaa on mahdollista näiltä osin kehittää. Toisaalta olisi hyvä myös koulukohtaisen kyselyn avulla aika ajoin selvittää, millainen tietämys ryhmistä laajemmalti oppilaiden, opettajien ja nuorten vanhempien piirissä on, ja mihin kehittämistoimiin voidaan tarvittaessa myös näiltä osin ryhtyä. (ks. Suositukset luku 4.) Myös ne nuoret, joita on kysytty ryhmiin, mutta jotka ovat kieltäytyneet, ovat jatkotutkimuksen kannalta tärkeitä informanteja toimintaan mukaan tulon esteitä jatkossa madallettaessa. Mukaantulon esteet voivat liittyä esimerkiksi erilaisen sukupuoli-identiteetin huomioinnin tarpeeseen (ks. esim. Helsingin kaupunki 2013; Taavetti 2015), erilaisiin etnisiin kulttuuritaustoihin (ks. s. 18) kuin myös yleisesti toiminnan saatavuuteen nuoren lähipalveluna (Gretschel 2016).

Toinen kysymys on, minkä tyyppisille oppilasryhmille toiminta on ylipäätään tarkoitettu. Kehittäjien mukaan toiminnassa lähdettiin alkuvuosina liikkeelle selvällä ja tiukalla sapluunalla, mutta nyt toimintamallin joustavuutta ollaan valmiit lisäämään erilaisin variaatioin. Kehittäjien mukaan ryhmää voisi ohjata entistä enemmän maahanmuuttajaoppilaiden saataville ja myös muille, joilla on eri tavoin vaikeuksia integroitua yleisopetukseen. Ryhmää ei heille nykytilanteessa tarjota, jos *he käyvät koulussa*, vaikka eivät olisi sosiaalisella tasolla integroituneet, vaan hissuttelevat siellä itsekseen, kuten kehittäjien keskustelussa kuvataan.

Ohjaajien mukaan kasvuryhmä hyödyttää jossain määrin kaikkia siihen osallistuvia nuoria, olipa heillä erityisiä tuen tarpeita tai ei. Kehittäjien keskustelussa todetaan käytetyn jo liikaa aikaa sen pohtimiseen, ettei ryhmää vahingossa tarjottaisi nuorelle, joka sitä ei tarvitse tai joka on jo jonkun muun tukimuodon piirissä. Kehittäjien mukaan puhe päällekkäisen tuen vaarasta on aika jättää taakse. Kehittäjien mukaan eri tukimuotojen tiheydessä on joka tapauksessa eroa. Erityisluokalla saa päivittäistä tukea, kasvuryhmässä viikoittaista. On kuitenkin olemassa useita tukimuotoja, jotka eivät ole ajallisesti niin tiheitä kuin kasvuryhmä on. Toisaalta usein jonkun tietyn tukimuodon

järjestämiseen menee niin kauan aikaa siitä, kun tuen tarve on huomattu, että on mahdollista, ettei tuki ehdi edes alkaa yläkouluun mittaisen muutaman vuoden *aikaikkunan* aikana. Kasvuryhmiin voi nuori päästä kehittäjiin mukaan nopeastikin.

Kasvuryhmä on kehittäjiin mukaan riittävä tukimuoto osalle nuorista. Ryhmässä nuoreen myös tutustutaan paremmin, jolloin hänelle voidaan tarvittaessa ohjata myös enemmän ja muunlaista tukea. Kehittäjiin keskustelussa kuvataan, kuinka yhteiskunnassa on tällä hetkellä tilanne, jossa peruskoulun sisällä on vähän tukimuotoja, mutta jos nuori *tipahtaa*, on moni organisaatio auttamassa nuorta ja etsimässä hänelle tukea:

Et tää ennaltaehkäisevä näkökulma mikä täs on koko ajan ollu, niin se on älyttömän tärkeä ja se pitää säilyttää. ... suhteessa koko kaupungin palvelujärjestelmään, niin mehän tehdään sellasta ennaltaehkäisevää työtä ... et nuori ei putoa siihen systeemiin, että se selviää siitä nivelvaiheesta. (Kehittäjä)

2.3 Ryhmän toiminnasta ja sen vaikutuksista

2.3.1 Pärjäämiskyvyn kasvusta

Kehittäjiin keskustelussa todettiin kasvuryhmiin etsittävien nuoria, jotka haluavat parantaa koulunkäyntiään, löytää suuntaa ja rytmii arkeensa. Tässä mielessä nuoret ovat valikoituneet ryhmiin nimenomaan kehittämispotentiaalinsa takia. Silti nuorten positiivisten kokemusten määrä toiminnan vaikutuksista yllätti tutkijan.

Ohjaajilla on kokemusta siitä, että jo sillä kun nuoria pyytää ryhmään ja kun heitä siellä sitten huomioidaan, saadaan muutoksia aikaan. Nuorilla on tarve tulla nähdyksi:

Tavallaan se, et ollaan kiinnostuneita niistä nuorista ja ne tulee kohdatuks, nii se voi olla se juttu. (Ohjaaja)

Nuorten mukaan kasvuryhmä tuntuu heistä tukiverkostolta ja tuo tasapainon tunteen – ettei ole hätää elämässä ja että kyllä tässä *pärjätään*. Ryhmä tarjoaa mahdollisuuden jakaa pienetkin edistymiset ja onnistumiset toisten kanssa. Myöhästelyistä puhumisen jälkeen voi ylpeänä todeta seuraavilla kerroilla, jos ei ole myöhästellyt.

Nuorten mainitsema *pärjääminen* on esillä myös kehittäjiin puheessa. He viittaavat Matti Rimpelän (2015) käyttämään termiin *pärjäämiskyky* ja näkevät sen lisäämisen *vastapainona syrjäytymiselle ja syrjäytymiskierteelle*. Nuorten pärjäämiskyvyn yksilöllinen vahvistaminen erilaisin keinoin on kehittäjiin mielestä kasvuryhmätoiminnan ydintä:

Ja se itsetunto... usko siihen et pärjää eteenpäin elämässä. Ja se edellyttää sellasia sosiaalisia taitoja.. selviytymistaitoja. Se ei tarkoita et ujosta pitää tehdä puhelias. Koska ujosta ei tuu puheliasta, se saa olla sellanen, saa olla itsensä. Mut taju ja kyky siitä, miten se hoi-taa niitä asioita eteenpäin... et tulis rohkeutta, et osais toimia ryhmässä ja toimia muiden kanssa, että jos haluaa jatko-opintoihin... uskaltaa mennä unelmansa perässä ja muuttaa. (Kehittäjä)

Kehittäjien mukaan kasvuryhmässä nuori saa malleja ongelmanratkaisusta erilaisiin tilanteisiin koskien jatko-opintoja, kasvamista, perhettä, kavereita tai päihteitä. He kuvaavat ryhmien toiminnan olevan sitä, että ratkaistaan erilaisia ongelmia koko ajan. Ryhmän myötä nuoren tarttumaetäisyydelle kasvaa pelastusköysiä, joita voi käyttää avuntarpeen hetkellä – *jos vaikka kämmää taas*. Kehittäjät puhuvat tässä yhteydessä *siirtovaikutuksista*. Nuoren kokemukseen ja mieleen rakentuu ongelmanratkaisutaitoja, joita voi hyödyntää hyvinkin erilaisissa tilanteissa. Nuorten luottamus muihin ihmisiin kasvaa, ja samalla kasvaa luottamus siihen, että muilta ihmisiltä voi hakea ja saada apua. Kasvuryhmien myötä tämäntyyppinen toiminta on tullut osaksi koulua.

I *siinä samalla kun sitä päättötodistusta tähdätään. Kun ollaan tämmösessä syklissä, niin nuoren itseluottamus kasvaa ja pärjääminen kasvaa. Meidän pitäis siinä toiminnassa miettiä, et siinä on koko ajan niitä teemoja, mistä me rakennetaan niitä pelastusköysiä samalla ku tehdään niitä asioita... Tää on just sitä, et keksitään mihin tahansa ongelmiin ratkaisuja. (Kehittäjä)*

Kehittäjien mukaan osa ongelmatilanteista on sellaisia, ettei niitä pystytä ratkaisemaan vaikka ryhmäläiset ja ohjaajat kuinka yrittäisivät. Silloinkin nuorta yritetään niin paljon kuin mahdollista auttaa puhumalla pääsemään asiasta yli.

2.3.2 Kiireettömyydestä ja asioiden tajuamisesta

Ryhmässä on aikaa istua alas asioista puhumaan, jolloin ne *tajuua*, kuten nuori seuraavassa toteaa:

I AG: Haluut sä vielä kuvata sitä, millä tavalla se apu tulee siitä ryhmästä?

NUORI: *No varmaa kans puhumal.*

AG: Joo, miten se puhuminen sinuun vaikuttaa? Ku me just yritetään tutkii sitä, et jos ryhmä kokoontuu ja on tällee, niin miten se nuoria oikeen vaikuttaa, miten se menee se vaikutus sinuun ja mitä se sussa tekee?

NUORI: *Sillee et niinku tajuu asiat.*

AG: Joo tuntuuks se sitte välillä jo siltä siellä ryhmässä, että et samoja asioita toiseltais jotenki?

NUORI: *Ei*

AG: *Ei*

NUORI: *Ei tunnu*

AG: Joo, no miten se sitten tavallaan se tajuaminen saahan tapahtuu? Miks ei se tapahu silleen tuolla koulussa se tajuaminen?

NUORI: *Ehkä siel koulus sillee niinku o liia äkki [epäselvä sana], sit ku istuu alas ja miettii ni sit. (Nuori 6)*

Ohjaajien mukaan ryhmien kokoontumisten sisällöissä pyritään olemaan joustavia ja teemojen valinnassa nuorilähtöisiä. Aamupalan ääressä istumisen venyminen ei haittaa ja heitettyihin ideoihin voi tarttua, koska ei tarvitse olla *puskemassa tiettyjä opetussuunnitelman sisältöjä läpi*. Ja jos joku nuori esimerkiksi tuskailee lähestyvän kokeen kanssa, pyritään häntä auttamaan:

Et selvä homma, et menkää tohon syömään aamupalaa ja [ope-ohjaaja] tulee siihen viereen, käydään siinä sitte matikkaa läpi, ku muut syö rauhassa ja pelailee. Nopeesti reagoidaan sit tommosiin, jos joku tarvii sitä erityisjeesii. (Ohjaaja)

Seuraavassa nuori kuvailee kokoontumisten väljyyttä:

Alkuu aina semmone ku varmaa tunnin verran niinku vapaat tekemist, just et osa pelaa bilistä et siinä sä pystyt just mennä juttelee vaik jonku ohjaajan kaa, jos sul on joku juttu mihin sä tarviit apuaa tai jotai... ja sen jälkee syödää aamupalaa. (Nuori 20)

Keskustelun teema selviää usein vasta paikan päällä:

NUORI: Me saadaa tosi paljo valita, et mist me puhutaa... joku päivä me saatetaan olla sille, et otetaa kortit ja jutellaan [tyttöyteen/poikuuteen] liittyivistä aiheista, suhteista ja sit joku päivä saattaa tulla vähän diipimpää, niinku joku läheisen menetys ja niin edespäin...

AG: Oisko se hyvä ku tietäs jotain etukäteen niistä aiheista vai onks se ihan hyvä tollee?

NUORI: Mun mielest se on niin kiva, et se tulee sillee niinku vähä nurkan takaa. (Nuori 16)

Nuorten mukaan ryhmä vaikutti koulunkäynnin osalta moniin asioihin: numerot nousivat, lintsaminen loppui, nuoret saivat peruskoulun suoritettua ja hakivat jatko-opintoihin.

Ohjaajista osa kokee kuormittuvansa, jos he ajattelevat mitä kussakin ryhmän kokoontumisessa tulisi saada aikaan; jos ryhmän toiminnassa pyritään esimerkiksi niinkin merkittävään tavoitteeseen kuin nuorten perusopetuksen saattamiseen loppuun. Tämä aiheuttaa paineen ”mennä teemoissa eteenpäin”, ja pelkona on, ettei ryhmässä lopulta voida keskittyä niihin asioihin, jotka olisivat nuorten kannalta kulloinkin olennaisimpia. Tavoitteita voisikin ohjaajien mielestä *tehdä realistisimmiksi*:

Mitä siltä ryhmästä halutaan? Mitä sillä pitää saavuttaa? Mikä on oikeesti realistista siinä ajassa, mitä on käytettävänä? Et siitä olis oikeesti jotain hyötyä sille nuorelle? Miten pysähtyä jokaisen nuoren oman asian äärelle, mutta olla ryhmänä? (Ohjaaja)

Meil tulee niin lyhyeks se aika... ja nuoriso-ohjaajana haluis kuunneella niitä nuoria ja tarttuu niihin aiheisiin ja ilmiöihin.. sit ei kuitenkaan oo sitä aikaa ja ei pysty. Se on turhauttavaa. (Ohjaaja)

Osa ohjaajapareista on pyrkinyt tietoisesti asettamaan tavoitteet ryhmän tahdin mukaan:

Pilkotaan asioita pienemmiksi ja otetaan vähemmän suuria asioita. Ryhmän tahdin mukaan. Oma asennetta pitää kouluttaa, et omat tavoitteet pienemmiks. (Ohjaaja)

Kehittäjien mukaan tavoitteet tulisi kohdistaa ensisijaisesti nykyhetkeen – ryhmässä oleviin nuoriin ja heidän kriisitilanteidensa ratkaisemiseensa suhteessa ympäristöön koulun tai vapaa-ajan näkökulmasta.

Käytännön ohjaustyössä on mahdotonta tehdä muuta kuin keskittyä nykyhetkeen ja pieniin edistysaskeliin. Toisaalta toiminnan suuntaamisen, merkityksen ja vaikutusten esille saamisen kannalta on tärkeää pystyä jollain tasolla myös yhdistämään eri mittakaavaisia asioita. Tästä hyvän esimerkin tarjoavat Stuart ym., jotka kuvailevat erään hankearvioinnin Irossa-Britanniassa pyrkineen vastaamaan haasteisiin kahdella tasolla. Rahoittaja odotti tietoa, vähenivätkö oppilaiden luvattomat poissaolot hankkeen myötä, vaikka hankkeen myötä huomattiin, että nuoret tarvitsivat kauttaaltaan enemmän itseluottamusta ja -tuntoa saadakseen aikaan edistystä missään asiassa. Toisaalta nuorille poissaoloja koskevaa keskustelua tärkeämpää oli, että hankkeen myötä heidän oma hyvinvointi saattoi lisääntyä. Kirjoittajien mukaan esimerkki tuo näkyväksi, miten tärkeää toiminnassa on nähdä ja tavoitella asioita sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä ja eri tahojen näkökulmasta. (ks. Stuart ym. 2015, 25.)

2.3.3 Itseensä ja toisiin luottamaan oppimisesta

Nuorten mukaan ryhmässä kaikki ovat samassa tilanteessa, vaikkei kaikilla välttämättä olekaan ihan samoja ongelmia. Ideana on selvittää kaikkien ongelmia yhdessä. Omien ongelmien käsittely koetaan välillä vaikeaksi, mutta samalla tiedostetaan, että se on asia, johon pitää pystyä. Tieto, ettei ole yksin, helpottaa. Ryhmässä saa apua toisilta nuorilta ja pystyy itse auttamaan muita. Muut ryhmäläiset ovat viisaita ja osaavat tehdä monia asioita, opettavat ja selvittävät monia asioita, auttavat. Yhden onnistuminen tarttuu muihin ryhmäläisiin:

Et me oltiin kaikki tavallaan aika sillai niinku samanlaisessa lähtötilantees, et ei just kiinnostanu hirveesti koulunkäynti ja oli myöhästelyit ja kaikkee... ehkä sit ku niinku yks rupes onnistuu tai sillai niinku kiinnostuu koulunkäynnistä ...jotenki muutki tarttu tavallaan mukaan. (Nuori 13)

Siel niinku pystyy kertoo, sä voit sanoo, et joo et mun mutsi ja faija eros ja kaikki on sillee, et joo et me tuetaan sua, et kyl sä siit selviit ja näi. Tsemppaa tosi hyvi... jos mä en haluu et enää polttaa rökkiä, mä haluisin päästä siit eroon... niinku tsemppataa... siel on hyvää meininki siel ryhmäs. (Nuori 17)

Nuoret kertovat, kuinka ohjaajat käyttäytymisellään rohkaisevat kertomaan eri asioista, ja nuoret kokevat saavansa myötätuntoa:

Et ainaki pystyy kertoo, et mä muistan, et mä tulin yks aamu ryhmään ja sanoin, tää on ihan suora lainaus, et sanoin, että nyt mua vituttaa [ja kertoo mitä oli tapahtunut] ja sit tota toi se tää [nimi] nuorisotyöntekijä sano, no ei ihme, et ketuttaa niinku tollases tilanteessa. Saa niinku sellast tukee ja saa niinku rohkasuu sillee, et uskaltaa puhua. (Nuori 5)

Kuten Kallio ym. (2015, 18) ovat todenneet, myönteiseen tunnistamiseen perustuvassa hyvinvoinnin edistämisessä keskeistä on lasten ja nuorten kohtaaminen heidän kokemistaan merkityksistä käsin, olivatpa ne millaisia hyvänsä ja liittyivätpä ne mihin elämänalueisiin tahansa. Nuoret toivat puheessaan myös laajemmalti esille sen, etteivät ohjaajat tai ryhmäläiset tuomitse heidän tunteitaan ja ajatuksiaan (ks. myös s. 25, 28.). Nuorten mukaan ohjaajat ovat rentoja, tarvittaessa tiukkoja ja tietävät koulusta riittävästi. Nuorten mukaan ohjaajat kertovat omia kokemuksiaan motivoidessaan ryhmäläisiä ja näin *opettavat omalla elämällään*. Stenvall ym. (2015, 54) mukaan on aikuisten vastavuoroisuuden näkökulmasta mielekäästä antaa lasten ja nuorten kanssa tapahtuviin kohtaamisiin jotakin myös itsestään. Ohjaajat ovat samalla tavalla mukana kuin nuoretkin:

Et se on se on tosi kiva ryhmäs sillain, et [ohjaajat] on sillai itekki siinä mukana, et meil on just ollu aluks aina semmone filiskierros, ni sit neki kertoo ja kertoo, jos on vaik työpaikal tapahtunu jotai ärsyttävää ja sillai niinku itekki on siin samal taval mukana mitä meki ollaa... (Nuori 13)

Kehittäjien mukaan ohjaajat tarjoavat nuorille yhteistyön ja yhdessä tekemisen mallin. *Ryhmissä rakennetaan luottamusta:*

Et luottamus syntyy... sehän on ihan ehto sille. Se luottamus syntyy sekä niihin vetäjiin ja vertaisiin, muihin nuoriin. Silloin kasvulle olis mahdollisuus. Voi olla ainoitakin luottamuksen paikkoja jollain nuorella heidän elämässään, et se on merkityksellistä, et semmonen syntyy... (Kehittäjä)

Nuoret kuvaavat ryhmän toiminnan olevan *sellaista yleistä sosiaalista*, ryhmän *sosiaalistavan nuorta* tai antavan nuorille *sosiaalista rohkaisua*. Siisiäinen (2014) on todennut, kuinka tärkeää on luoda mahdollistavia verkostoja lähelle nuorta. Parhaimmillaan kasvuryhmät voivat moninkertaistaa niiden ihmisten määrän, joiden nuori kokee suhtautuvan häneen positiivisesti. Tapaamisten välillä nuoret moikkailevat ryhmäläisiä, ryhmän ohjaajia ja ryhmän asioista vaihdetaan muutama sana. Nuori kertoo, kuinka hän ajattelee opettajasta nyt eri tavalla, kun on oppinut tuntemaan hänet ryhmän ohjaajana. Oma käyttäytyminen luokassakin on muuttunut sitä kautta kunnioittavammaksi:

Sillee ku pääs tutustuu siihe, ni se on paljo kivempi mitä se mä oisin luullu... saa siit sellase iha eri näkökulma ja sen tunneil ei enää voi olla sillee et... just et ku pitää kunnioittaa ja näi. (Nuori 18)

Moni nuorista koki voivansa luottaa ryhmäläisiin ja ohjaajiin:

- *Mun mielest on hyvä ilmapiiri, et sielä voi oikeesti ... jos haluais jotai sanoa, ni voi, eikä se mee niinku eteenpäin siitä, et se jää vaa sille ryhmälle. (Nuori 14)*
- *Siel ei pakoteta sua kertoo mitää. Mut siel vaa: ´haluutsä kertoo meille, et kyl me kuunnella, ja sit siel on se juttu, et siel pystyy luottaa tosi paljo ihmisii, et asiat ei mee niinku sen ringin ulkopuolelle. (Nuori 16)*
- *Oikeesti jonkinlainen avoimuus, et ei välttämät tarvitse tukea, mut se et saa sanoa, mitä on sydämellä, ni se on tosi hyvä. (Nuori 5)*

2.3.4 Keskustelukulttuurin ja ryhmähengen kehittymisestä

Vaikka keskusteluja pidetään suurelta osin merkityksellisinä, osa nuorista on kuitenkin sitä mieltä, että ryhmien keskusteluissa voitaisiin mennä syvemmälle, koska nuorilla on huolia:

- *Mä tiedän, et siel on ihmisiä, joilla on tälläsii huolia kute perheestä ja tälle, niin ne vois ker-
too siitä. Jos niinkun mä saisin muuttaa iha kokonaan, et ihmiset niinku puhuis siel, kertois
itestään enemmän ja näi... (Nuori 17)*

Osa nuorista tuo esille, että ryhmän muut nuoret voisivat kannustaa vieläkin enemmän. Saatu tuki ei tunnu aidolta, koska nuorista tuntuu, että asioita vain sanotaan, mutta ei tarkoiteta:

- *Mut sit ne ei oikeesti tarkota sitä mitä ne sanoo. Jos mä sano et mun on niinku laskenu
arvosanat, nii sit ne ain sanoo jotain, että et sit vaa pitää kunnol opiskel ja tälle, mut ei ne
oikeesti niinku ei se niinku kuulosta siltä et ne oikeesti välittäs tai sillee... (Nuori 6)*

Haastattelija kysyy nuorelta, millä tavoin muut nuoret voisivat tukea enemmän. Nuoren mielestä voisi:

- *vaik kysyy jälkeinpäin, et onks niinku onks tullu muutosta ja sillee, et miten sä oot muuttunu
tai sillee jotenki. (Nuori 6)*

Osassa ryhmistä keskustelujen taso on nuorten mukaan matala, mutta tilanne samassa ryhmässäkin voi vaihdella vuodesta toiseen. Ryhmän henki voi olla huono, luottamus nuorten välillä olematon, eikä keskustelusta näin ollen saada kunnollista. Ryhmän kokoontumiset voivat olla enimmäkseen *räkättämistä* ja *nauramista* tai *rauhatonta*. Kanssaryhmäläisiltä toivotaan lisää *kunnoitusta* ja *kuuntelua* ja että kaikki keskittyvät.

- *Eka vuos oli enemmän semmonen, et kaikki oli innoissaan. Se oli paljon lämpimämpi se pii-
ri... pysty sillee sanoa, et ei tullu heti semmonen niinko, et tuomitseeks joku tai miettiiks
joku jotai... mut nyt on vähän semmost, et ihmiset tulee jos tulee... semmonen rakonainen
se ryhmä. (Nuori 19)*

Kaikki käy koulua -toimintamallissa on huomioitu monia elementtejä, joiden voidaan katsoa edistävän keskustelujen onnistumista ryhmissä:

- keskustelijoille annetut tasavertaiset mahdollisuudet jakaa kokemuksia,
- teemojen pitäminen nuorten kannalta kiinnostavina,
- nuorille tarjoutuvat mahdollisuudet vaikuttaa toimintaan sekä mahdollisuus harjoitella keskustelemista.⁶

Toisaalta kun huomioidaan nuorten kertomat asiat joidenkin ryhmien huonosta keskusteluudesta, tulee esille tarve lisätä keskustelemiseen liittyvien haasteiden käsittelyä ohjaajien koulutuksissa ja toimintamallin käsikirjassa (ks. Suositukset luku 4).

Nuorten mukaan ryhmän henki voi jäädä huonoksi, vaikka ohjaajat kuinka yrittävät parantaa sitä. Syitä voi olla nuorten mukaan monia: kaikki eivät osaa riittävästi suomea, tai ryhmään pitäisi valita nuoria, jotka ovat *ulospäinsuuntautuneempia*. Osassa ryhmissä saattaa olla myös liikaa *häselttäjiä* yhteen ryhmään:

AG: Pystyyks siellä puhumaan sillee omista asioista, että luottaaks siellä toiseen?

NUORI: *Joo, vaik ei siel siel ei oo kaikki ne fiksiimmat... [muijat/äijät]? ja ne ne niinku rauhallisemmat [muijat/äijät] siel, et siel on melkein ne kaikki häiriköt tälle siel et niinku*

AG: [naurahdus] *sä hyvi rehelline oot tässä kuvauksessa*

NUORI: *Joo*

AG: Tota toivoisitko, et siel ois rauhallisempiakin [muijia/äijiiä]?

NUORI: *Niin no, oishan se parempi ehkä vähä. Kyl siel menee aikaa hukkaan, ku muut niinku häselttää, eihä ne oo siel ainoit kummiskaa, et et kyl mullaki on kai jotai osaa niihi joskus*

AG: *Joo*

NUORI: *Niihi juttuihi. (Nuori 1)*

Ohjaajien mukaan joskus käy niin, että asia, josta olisi hyvä päästä keskustelemaan, voi tulla esille vasta kokoontumisen lopuksi, eikä siihen voida heti tarttua. Toisaalta vaikka aikaa olisi, ei keskustelu lähde aina liikkeelle. Ohjaajat kuvaavat, kuinka nuoret puhuvat helpommin epämuodollisissa yhteyksissä, jolloin esimerkiksi aamupalapöytään jäädään istumaan ja juttelemaan.

Osa nuorista kertoo tutustuneensa ryhmässä ihmisiin, joihin ei muutoin olisi ehkä ennakkoluulojen takia tutustunut. Toisaalta osa nuorista kertoo nimenomaan ennakkoluulojen haittaavan ryhmän toimintaa. Nuoret tietävät toisensa usein pitkältä ajalta: Aiemmin tapahtuneet asiat ovat voineet pilata välejä. *Toisista on kuullut asioita ja muut ovat kuulleet susta vääriä asioita*. Ryhmässä ei voi avautua, mitään vakavampaa ei voi jättää toisten käsiin, asiat leviävät. Kehittäjät ovat tässä optimistisempia. Heidän mukaan on mahdollista, että myös ryhmän ohjaajilla on samaa tietoa *asuinalueen nuorten välisistä tilanteista ja että he myös pystyvät kääntämään tilanteen voitoksi*.

⁶ Oppimisen pohjautumisesta vuorovaikutukseen ks. esim. Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014; 17–18, 31–32. Keskustelelevan toimintaympäristön luomisesta kouluihin ja oppilaitoksiin ks. esim. Nummenmaa & Lautamatti 2005; Kiesiläinen 2004, 182–184; Raina & Haapaniemi 2007, 139–141.

⁷ Nuori käyttää puhekielistä termiä, joka sellaisenaan otteessa käytettynä paljastaisi puhujan sukupuolen. Tästä syystä vastaava toisen sukupuolen termi on lisätty nuoren käyttämän termin rinnalle.

Haastatteluissa tulee mielenkiintoisella tavalla ilmi, etteivät omien asioiden käsittelyyn tai toisten asioiden myötäelämiseen liittyvät haasteet välttämättä aina liity nuorten taustoihin tai kypsyyteen käsitellä ongelmiaan; ne voivat liittyä myös siihen, ettei kouluympäristössä tämän tyyppistä toimintaa muutoin ole (loikkaus uudenaikaiseen tilanteeseen ks. sivu 17). Nuori kertoo erosta ryhmän ja luokan välillä, kuka lähtee ryhmässä kertomaan asioistaan, kun on tottunut, ettei niistä olla kiinnostuneita:

[Ryhmässä] ei kuule paljon sellast, et joku kertoo itestään, koska varmaan just sen takii, niilkin on sellanen luokka, et joo et ketää ei kiinnosta. (Nuori 17)

Osa nuorista toivoo tapaamisiin enemmän tekemistä, osa juttelua, osa toivoo kaikkea lisää:

Mentäis retkille, tehtäis enemmän, enemmän keskustelua ja kannustusta, voitaisiin enemmän keskustella myös samalla kun tehdään muuta, piirretty esim. perheenjäsenet, mutta ei syvällisesti asiasta keskusteltu, filiskierroksellakin jokainen voisi kertoa jotain enemmän. (Nuori 15)

Osa nuorista on sitä mieltä, että kokoontumiset voisivat olla myös pidempiä ja niitä voisi olla useampia viikossa, joidenkin mukaan myös vapaa-ajalla, jolloin kaverista saattaisi kasvaa ystäviä. *Uskallettaisi olla vapaammin, pitäis olla vaan enemmän sitä aikaa siinä porukalla...* Kaikki eivät tätä kaivanneet: ryhmäläisillä on jo kaverinsa ja periaatteessa omat porukkansa, joihin he jo kuuluvat.

Ohjaajien mukaan tutustumista hankaloittavat lyhyet kokoontumiset. Nuoret tulevat esimerkiksi puoli yhdeksältä ja jo kymmeneltä heidän pitää olla seuraavalla tunnilla. Käynnit esimerkiksi toiseen asteen oppilaitoksissa ovat tästä syystä kiireisen tuntuisia. Irtiotot aikataulusta vaativat paljon järjestelyä. Joko seuraava tunti täytyy neuvotella vapaaksi, tai sitten nuorille annetaan vapaata seuraavasta kokoontumisesta. Ohjaajilla on erilaisia näkemyksiä siitä, olisivatko nuoret valmiit laittamaan kokoontumisiin omaa aikaansa. Kaiken kaikkiaan irtiottoja aikataulusta tehdään suhteellisen harvoin. Yhdellä ryhmällä oli kokemusta yön yli kokoontumisesta leirikeskuksesta:

Edellisen ryhmän kaa me oltiin itse asiassa [leirikeskuksesta]. Se oli yön yli, niin se oli ihan käsittämätön. ...viime vuoden [ryhmäläiset] puhuu siitä vieläkin. Et se olis tietysti hyvä, et sen sais siihen alkuun ja loppuun samanlainen. Se olis täydellinen... (Ohjaaja)

Ryhmän yhteinen yön yli -tapaaminen on ohjaajan kokemuksen mukaan parantanut ryhmän henkeä. Samaa havaintoa tukevat laajemmin kokemukset koululuokkien ja nuorisotalojen yön yli -toiminnasta. Kun ottaa huomioon, että kasvuryhmätoiminnan onnistuminen perustuu ryhmän jäsenten välisen luottamuksen syntymiseen, on suositeltavaa, että yön kestäviä tapaamisia järjestettäisiin kaikissa ryhmissä (ks. Suositukset luku 4).

2.3.5 Kouluun motivoitumisesta ja tekoihin ryhtymisestä

Nuori kertoo koulun kanssa olleen monenlaista ongelmaa. Nyt asiat ovat hyvin. Nuoren mukaan muita tekijöitä tilanteen muuttumiseen ei kasvuryhmän lisäksi ollut. Hän on nyt motivoituneempi kouluun kuin koskaan aiemmin, viihtyy siellä, voi hyvin ja elää terveellisemmin. Poissaolot ovat varmuudella vähentyneet ja kenties myös keskiarvo nousemassa. (Kooste haastattelusta, nuori 9)

Lähes kaikki nuoret kertoivat kasvuryhmän motivoineen ja kannustaneen heitä koulunkäyntiin, joskaan vaikutukset eivät ole kaikilla olleet yhtä monipuolisia kuin edellä. Nuoret myös nimeävät muutoksen syiksi useita tekijöitä. Usea nuori kertoo esimerkiksi tsempanneensa häiriköinnin ja villeyden lopettamista ryhmän, *ittensä ja jatkopaikan takia*. Koulu on rauhallisempi, kun ryhmässä muutkin tekevät niin, ja toisaalta huonot merkinnät Wilmassa vähenevät.

Yksi nuorista kuvaa ohjaajien läsnäolon merkitystä *henkisenä pyllylle potkimisena*, jossa viestinä on, että oppiaineissa voi *skarpata*, vaikkei oppilas niistä kaikista tykkäisikään. Ei myöskään tarvitse olla kympin oppilas, kunhan yrittää parhaansa. Usea nuori kuvaa ohjaajien vaikuttaneen siihen, millaisessa arvossa he opiskelua pitävät:

No siis ne selittää vaan, et koulu on hirveen tärkeä ja sit siitä saa niinku sellasen ite sellasen mielet, et eiku nyt oikeesti pitäis alkaa panostaa, koska eihän niinku ei elämästä voi tulla mitää, jos ei opiskele. (Nuori 2)

Mä en ainakaan halunnu mennä viel seiskalkaa lukio...se oli sillon mun mielest turhaa opiskelua, mut nykyään se on mun mielest iha... koska kumminki me käydää koulus nytte ja sit ku mä pääse sielt koulust pois, mä meen töihi ja se on sitä samaa kakkaa, mitä mä joudun sillonki käymään... ei se koulu mihinkään lähe periaattees, koska sit se mun koulu on sitä työt... (Nuori 7)

Ne tsemppas niihi jatkopaikkoihi tai niinku niitte paikkoje ettämiseen niihin kouluje... ehkä se tsemppaus sillee ja sit ne puhu niist myöhästymisist ja näist koulujutuist, et ne anto tietoo paljo. (Nuori 1)

Nuoret kertovat, kuinka ryhmä pääsee retkille, kun kaikki ovat tsempanneet – kukin omaa asiaansa. Ohjaajat antavat vinkkejä opiskelutapoihin ja kertovat, mihin kannattaa eniten panostaa niin elämässä kuin kokeisiin lukemisessakin. Opettajilta on tullut palautetta, että tuntikäyttäytyminen ja -osaaminen ovat muuttuneet kympin arvoisiksi. Nuorten mukaan muutokset eivät kuitenkaan aina näy nousseina keskiarvoina.

Ohjaajien mukaan ryhmätoiminta on pitkäkestoinen, jopa kaksi vuotta jatkuva prosessi, jonka edessä nuorta nähdään joka viikko. Tämä mahdollistaa näkemään nuorella mahdolliset muutokset sekä parempaan että huonompaan suuntaan. Ohjaajien mukaan myös koululta tulee palautetta heille, jos ja kun parempaan suuntaan on menty. Ohjaajat toivovat, että opettajat muistaisivat kehua nuoria myös suoraan. Pienet askeleet mahdollistavat isonkin muutoksen, kuten seuraavassa kuvataan:

Et kaikkien kanssa sun ei tarte tulla toimeen tai ei tarvi tykkää siitä opettajasta, mut et jaksat nieleskellä ja siedät sitä, sä saat tän pois, peruskoulun alta ja toivotaan et sul on hyvät maikat sit seuraavassa koulussa. Ku tietää sen oman kokemuksen kautta, et on joutunu yläasteella rämpiä sellasten opettajien keskeltä, luimistelee, et pääsee oikeesti pois sieltä. ... et lintsaminen vähenee sen takii, ku se on yleensä tietyt tunnit miltä lintsataan, niin ku se tajuu sen, et mä vaan siedän sitä opettajaa, niiltä tunneilta ei enää lintsata, sit tulee numeroiden nousu ja se taas mahdollistaa sen peruskoulun suorittamisen. (Ohjaaja)

Nuori kuvaa, miltä tuntuu suunnanmuutoksen jälkeen:

Mä oon tavallan ylpee ittestäni, et mä osaan sanoo sen ääneen, että se oli niinku suurimaks osaks musta ittestäni kiinni... ei mul oo mitään semmost huonoo omatuntoo tavallaa ... olihan se nyt niinku tyhmää... mut niinku olin semmosessa elämänvaiheessa, että en ollu ihan ainoos kenellä oli tommonen tilanne ni. Mut oon sillai ylpee ittestäni, et oon näinkin ison ison tota suunnanvaihdoksen tehny, että kyl mul on monia luokkakavereita ketä on ollu samas tilantees ja on edelleenki samas tilantees...voin hyvin kuvitella, et mä vois in itekki olla... et jos mä en ois kokenu semmosta niinku, et mitä mä oikeesti haluun tehdä... (Nuori 13)

Nuorten mukaan kasvuryhmässä rohkaistuu puhumaan kaikesta, mikä koulussa ja myös muutoin ärsyttää tai harmittaa, eivätkä ohjaajat tuomitse. Se, ettei kaikkea tarvitse pitää sisällä, tuottaa iloa. Kehittäjien mukaan juuri *tuomitsematta jättäminen* mahdollistaa muutoksen oppilaissa. Nuorelle annetaan mahdollisuus tehdä isoja ja pieniä asioita toisin, esimerkiksi aamuhäämiseen ja lintsamiseen liittyen. Samalla nuoren on mahdollista *perääntyä kunniallisesti*, jos he ovat tulleet *sössineeksi* jonkun tilanteen tai asian.

Kuten aiemmin todettiin (s. 23), nuoret kertovat ohjaajien osallistuvan esimerkiksi fiiliskierroksille omana itsenään ja opettavan omalla elämällään. Perinteistä koulussa olevaa hierarkkista nuoret-opettajat -asetelmaa on toiminnassa tietoisesti pyritty purkamaan (ks. myös Stenvall ym. 2015, 40–41). Roolien mataloittaminen mahdollistaa asioista keskustelun uudella tavalla, ammattilaisten silti kantaessa vastuunsa kasvatuksen tavoitteellisuudesta toiminnan ohjaajina ja keskustelujen fasilitoijina (ks. Kiilakoski 2013; Sapin 2013, 9). Toisaalta, kun asioiden käsittelylle on riittävästi aikaa (ks. s. 20) ja nuoret kokevat tulevaisuuden kuulluiksi, nuorten haastattelujen perusteella näyttää siltä, että monet nuorista löytävät asioihinsa uudenlaista tarttumapintaa ja ovat valmiit muuttamaan toimintaansa eri tavoin.

Muutoksen tekeminen tai uudenlaisen roolin ottaminen eri yhteisöissä ei kuitenkaan ole helppoa. Vaikka ryhmässä tuetaan nuorta muutoksen tekemisessä, ei samaa tukea välttämättä tule ryhmän ulkopuolisilta aikuisilta ja nuorilta.

Nuori kertoo leimaantuneensa häiriköksi seiskalla ja kaiken menneen siitä lähtien hänen piikkiinsä. Opettajat eivät osaa nollata tilannetta ja muuttaa suhtautumistaan nuoreen:

NUORI 2: Joo ja sit jos saa... esim niinku, sit ku haluaa oikeesti panostaa kouluu eli niinko saada hyvii numeroit...

NUORI 1: Ei oo enää tsäänssii.

NUORI 2: Ni, sit suhun ei enää uskota.

NUORI 1: Vaik sä oisit panostanu sen puol vuot, sun numero voi ol taas silti sama.

NUORI 2: Ja jos on.. just tuli hyvä numero, ni sit oli heti et, niinku et...

NUORI 1: Et mitä sä oot tehny, et sä oot saanu ton numero...

NUORI 2: On nii, ootsä luntannu tai jotai. (Nuoret 18, 19)

Koulunkäyntiin liittyy monenlaisia paineita: useiden kurssien suorittaminen uudelleen yhtä aikaa tai että aika loppuu kesken eikä kaikkia numeroita ehdi saada korotettua. Yhdeksännellä luokalla olevien pitäisi löytää itselleen mieluinen ala, ja osa heistä toivoo lisäkokoontumisia liittyen jatko-opintojen suunnitteluun.

Osalle nuorista ryhmä ei ole tuonut muutosta parempaan. Toisaalta ryhmä on saattanut estää asioiden muuttumisen huonommaksi:

Ja sitte mä en voi sanoo, et niinku se ei auttanu mitää, koska se o oikeesti auttanu, mut se ei auttanu sen verran, että mul ois menny sit kaikki hyvin, mut ainakin sen verran, et niinku se ei menny huonompaa suuntaa... (Nuori 11)

Osa nuorista ei myöskään odota muutosta, heille kasvuryhmä on vain muita oppitunteja *parempi aamu* aamupaloinen sekä valinnainen aine, joka ei tuo *yhtään lisää kouluhommia*. Jos oppilas ei ole koskaan pitänyt koulusta, tilanne ei ole välttämättä muuttunut ryhmänsä myötä. Kaikista oppitunneista kasvuryhmän kokoontumiset ovat helpoimmasta päästä, siellä vain kuunnellaan:

AG: Jos sä mietit sitä ryhmän toimintaa, niin millä tavalla se on vaikuttanu sinuun, onks se...

NUORI: Ei mitenkään, se on vähän niinku oppitunti, et mä vaa olisin siellä näkemäs kave-reita ja kuunneltais, mitä [ohjaajien nimet] sanoo, mut ihan hyvä ryhmä se on oikeesti. (Nuori 8)

Joillekin nuorille aamuerätykset ovat niin vaikeita, että he jäävät aamutunneilta pois. Se, että ryhmän kokoontumiset on sijoitettu aamuun, motivoi osaa heistä tulemaan ajoissa kouluun, ja saman ovat huomanneet ohjaajat:

Ainakin Wilmaa kytäten ollut se ainoo aamu, ku tullaan ajoissa kouluun. Tai edes jotakuinkin säädyllyiseen aikaan, mikä on ollu mukavaa. Mut toisaalta olis toivonu, et se olis leviny muihinkin koulupäiviin... (Ohjaaja)

Osa nuorista jää kuitenkin pois myös ryhmän aamuista. Osalla taas on tapana lintsata kesken päivän. Eräs nuori kuvaa, kuinka hän lähtee pois koulusta heti ärsyyntynytään ja tulee kouluun vain ikään kuin vain syytä poislähdölle odotellen. Toinen kuvaa, kuinka kaikki hänen kaverinsa lintsaavat ja niinpä hänenkään päätöksensä lopettaa lintsaminen ei pidä. Hän kokee vaikeaksi huomata itse, milloin on tekemässä väärin ja toteaa, että *pitäs varmaan yrittää kovemmi*. Osa arvioi poissaolojensa vähentyneen ryhmän toiminnan aikana. Nuoret eivät kuitenkaan aina ole varmoja, johtuuko muutos siitä, että he ovat itse kasvaneet; myös rangaistukset ovat koventuneet – vanhemmat ja luokanvalvoja ovat nyt tiukempia – ja tämä saattaa vaikuttaa muutokseen.

Poissaolot liittyvät osalla kaveripiiriin vaihtumiseen ja nuoren sosiaalisen aseman nousuun esimerkiksi hiljaisimmasta suosituimmaksi. Aiempien kavereiden kanssa tulevaisuutta ajateltiin seiskaluokalla, uusien kanssa tulevaisuutta ei ajatella. Mielenkiintoista on, että myös paljon koulusta poissaolevilla nuorilla saattaa samaan aikaan olla tavoitteellinen harrastus, josta he eivät koskaan ole pois.

Eräs nuori kertoo tullessa kysytyksi ryhmään, koska hänen numeronsa olivat laskeneet *ysistä neloseen*. Toinen nuori kuvaa olleensa ala-asteella koulussa *edelläkävijä*, mutta seiskalla tuli yllätyksenä, että koulun eteen pitäisi alkaa tehdä töitä. Hän sai uusia kavereita. Kiinnostus kouluun lopahti. Nousukausi kuitenkin alkoi. Entiset ammattihaaveet palasivat mieleen: *et oon sillai töitä tehny*. Tärkeintä oli oma ajattelumuutos ja vanhemmilta tullut tuki.

Monet nuorista kertovat saaneensa ryhmässä käyneiltä vierailijoilta tai ryhmän tekemistä vierailuista eri oppilaitoksiin selvyyttä siihen, mihin he haluavat hakea. Myös hakemisprosessiin saa ryhmästä rohkaisua. Toisaalta kun alkaa tietää, mihin haluaa, tulee esimerkiksi myös kokeisiin lukuun otta motivaatiota.

Kasvuryhmien haasteellisuutta keskusteluympäristönä kuvaa se, mitä nuoret kertovat haastatteluissa omista taustoistaan. Vaikka ryhmään pyydetään ja tullaan kehittymään usein jonkin yksittäisen koulunkäyntiin liittyvän asian takia, ovat ryhmässä mukana olevien nuorten taustat heidän kertomansa mukaan monen kohdalla haastavat. Haastatteluissa nuoret kertovat keskittymis- tai oppimishäiriöistä, häiriköinnistä, kuinka heitä kiusataan tai he kiusaavat, perhe-ongelmista, nuokautamisvaikeuksista, peliriippuvuudesta, menetyksistä läheisuuhteissa, ristiriidoista esimerkiksi opettajien kanssa ja huonosta sosiaalisesta asemasta muiden nuorten joukossa.

Toisaalta lähes kaikki nuoret kertoivat elämäntilanteensa olevan nyt parempi kuin ennen aloittamistaan ryhmässä. Osalla muutos oli tapahtunut yläkoulun aikana, osalla sen jälkeen. Tilanteen kehittymiseen oli vaikuttanut moni asia. Kasvuryhmä oli monelle merkittävässä roolissa, mutta usein kysymys oli monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Tärkeänä nähdään oma kasvu ja viisastuminen, kiusattuna olemisen tai vaikean ihmissuhteen loppuminen, opettajien ja vanhempien yhteistyön kehittyminen, tukihenkilöltä saatu apu sekä tulevaisuussuunnitelmien selkeytyminen.

Osalle nuorista siirtymä toisaalle oli ratkaissut samalla tukun ongelmia. Esimerkiksi joustavaan perusopetukseen ja toisen asteen aikuislinjalle siirtyneistä osa kertoi uudesta valinnanvapaudesta oppimiseen liittyvissä asioissa, ymmärryksestä jota saavat ja hyvästä hengestä opetusryhmässä. Yhden nuoren kohdalla kiusattuna olemisen loppui perusopetuksen loppumisen myötä, toinen kertoi pärjänneensä perusopetuksessa keskinkertaisesti mutta huomanneensa toisella asteella olevansa opetusryhmänsä parhaimmista. Saattaa kuitenkin olla, että vaikka nuorella itsellään meni haastatteluhetkellä hyvin tai ainakin aiempaa elämäntilannetta paremmin, varjoja tilanteeseen loivat esimerkiksi kodin ongelmat.

Myös ohjaajat toteavat, että nuorten elämään vaikuttaa moni muukin asia:

Et mikä johtuu ryhmästä tai mikä johtuu muusta, koska ne nuoret on niin monenlaisia ja monella menee pitkät ja massiiviset tukitoimet taustalla ja tää ryhmä on vaan yks tuki. (Ohjaaja)

Et aika nopeesti oli muutamissa [nuorissa] aika huomattava ero niiku käyttäytymisessä. En mä nyt tiedä oliko se ryhmän ansio, varmaan osittain voi olla. Mut et semmonen älytön sähläys ku oli jääny veke sen myötä. En osaa sanoa, liittyykö se nyt vaan tähän ryhmään. (Ohjaaja)

2.3.6 Yhteisölliseen toimijuuteen kasvamisesta

Edellä kuvattiin prosessia, jossa nuori alkoi kantaa vastuutaan omasta koulunkäynnistään. Kehittäjien mukaan ryhmä vahvistaa nuoren uskoa omiin voimavaroihin ja tulevaisuuteen. Kasvuryhmätöiminnalla on kehittäjien mukaan mahdollista vähentää yhteiskunnan polarisaatiota – lisätä niiden nuorten voimavaroja, joilla niitä aiemmin on ollut vähemmän.

Toimijuuteen kasvamisessa on kasvuryhmätöiminnassa kuitenkin myös yhteisöllinen taso jo senkin takia, että kyseessä on ryhmämuotoinen tuki ja nuorten on tarkoitus toimia muiden nuorten vertaistukena. Lisäksi toiminnan yhtenä tavoitteena on tarjota toimimisen ja vaikuttamisen rooleja nuorille myös laajemmin koulu yhteisön jäsenenä. Kasvuryhmätöiminta on synnyttänyt monenlaisia yhteisöllisiä vaikutuksia. Seuraavassa nuori kuvailee, kuinka jo se, että häntä kysyttiin ryhmään, nosti hänet tavallaan esille muiden joukosta. Nyt hän on alkanut vastavuoroisesti huomioida muita ihmisiä aiempaa enemmän:

Se, että sinne valitaan, se osoitti mulle, kun mut sinne valittiin, että se mun opettaja ajattelee meitä yksilöinä. Toi sellaisen olon, että sä et oo niinku yksi muiden joukossa, vaikka sä oot yksi muiden joukossa, sä olet silti yksilö. Sit siitä, kun sai sen päälle – sen moodin – niin oli hyvä kulkea eteenpäin siitä... alkoi huomioida ihmisiä itsekkin enemmän jotenkin yksilönä, oppi antamaan ulospäin. (Nuori 5)

Myönteinen suhtautuminen toisiin ihmisiin voi alkaa näkyä myös nuorten ryhmien välisten suhteiden kehittymisenä. Ohjaajien mukaan nuorten ryhmien välillä ei enää niin helposti särkitä ja särkitä, kun kasvuryhmäkokemus on yhdistänyt nuoria eri ryhmistä:

Ku on eri porukoista, vaik neljä ryhmää ja joka porukasta on yks, ei sen tarvi olla sen ryhmän pääjehu, on siin ryhmässä. Vaik ei tarvi kaveeraa siin koulunpihalla, mut siin on kuitenkin aina se... se aina nostaa sitä kynnystä, et ei lähetä noita särkkii ja särkkii. Et se aina vaikuttaa jossain siellä taustalla. (Ohjaaja)

Kehittäjät taas kertovat, että koulun katolla hypyvän vähemmän porukkaa sen jälkeen, kun asiaa on ryhmässä käsitelty. Ja jos koulun puolella ryhmän yhteisövaikutuksia etsitään koulun alueelta, pyrkivät nuoriso-ohjaajat tunnistamaan niitä asuinalueen mittakaavassa. Heidän mukaansa riippuu paljon ryhmän koostumuksesta, millaiset vaikutukset ryhmän toiminnalla on. Kehittäjä kertoo omalla alueellaan kokoontuvasta ryhmästä: jos näiden nuorten kanssa työskentelee aktiivisesti ja heihin saa hyvän kontaktin, on mahdollista, että tilanteet saadaan nopeasti purettua, kun nuoriso-ohjaaja lähtee häsläämissä käymään paikan päällä.

Ohjaajat kuvaavat, kuinka tärkeä osa ryhmällä voi olla ihmisiin tutustumisessa ja verkostoitumisessa asuinalueella:

Räjähdysmäisesti kasvava kaupunginosa, jossa ihmiset etsii omaa paikkaansa, niin on hyvää juttu sellaseen saamaan. Vanhemmat pistää silmää, siinä vasta haastetta onkin. Näiden tyyppien vanhemmat on vaikeimmin tavoitettavissa. (Ohjaaja)

Ohjaajien mukaan vuorovaikutuksen monipuolistuminen eri tahojen välillä vähentää ristiriitoja. Koulun ilmapiiriongelmista puhuttaessa on järkevää kutsua opettajat ja rehtori keskustelemaan. *Röökinnatsoista* keskustellaan talonmiehen kanssa. Tutustuminen vartijan ammattiin toi mukanaan sen, että suhde vartijoihin parani:

Vartiointipäällikkö on käynyt pitämään esitelmän, et mikä on vartijan ammatti ja mitä siihen vaaditaan. Niin jälkikäteen helpompi kohdata niitä junnuja siellä kaupakeskuksessa, ku ne on tuttuja naamalta ja nimeltä. Helpompi vapaa-ajalla se keskustelu, koska siellähän ne hengaa, siitä ei päästä mihinkään. Heil on sit myös sellanen henkilökohtanen kontakti poikiin, niin ei tuu enää sitä, et nyt se tulee taas se stevari tohon heiluu, vaan et ne jo kutsuu nimeltä. Se on ihan erilainen se lähestymistapa jo. (Ohjaaja)

Kehittäjien mukaan on hyvä, että ryhmissä käsitellään nuorten elämää laajasti, rajaamatta joitain tiettyjä elämän osa-alueita pois:

Mä tykkäsin siitä vartija-esimerkistä ihan hirveesti, et siinä oli sellanen, mikä on niiden elämänpäiriin niitä ongelmia mihin törmää... ne tosiasialliset konfliktit ja usein on meidän kummankin toimialan ulkopuolella. Et kaupakeskuksessa sattuu sitä tai poliisin kanssa tätä, niiden naapurien, jotka ei tykkää ku käy röökillä tätä ja tota. Et siinä on semmosta henkee, et ratkotaan niitä ongelmia, mihin ne just sen hetkessä arjessa törmää. .. se oli tosi hyvä, koska ne pystyy myös samaistumaan siihen, et meidän kaltainen ihminen vois joskus olla töissä kaupakeskuksessa tai se Alepan kassa, jolta nyysitään tavaraa... siinä oli hyvää spiritiä. (Kehittäjä)

Mitä koulu yhteisöä laajempiin yhteisöihin tulee, ohjaajien keskustelussa todetaan, että asuinalueen ja kaupungin tarjoamiin palveluihin tutustumisen myötä nuoret löytävät jatkossa tarvitsemiinsa palveluja todennäköisesti helpommin. Toisaalta tarkoitus on, kuten kehittäjät keskustelussaan toteavat, että nuorille tarjotaan myös mahdollisuuksia vaikuttaa palvelujen kehittämiseen heidän tarpeitaan vastaaviksi.

Haastattelussa nuorilta kysyttiin heidän vaikuttamiskokemuksistaan kasvuryhmissä. Osa nuorista kokee voivansa vaikuttaa ryhmän toimintaan (nuori 13, 16), mutta ryhmistä löytyy myös niitä, joiden mielestä ohjaajien tulisi kuunnella enemmän nuoria eikä toimia vaan oman kaavan mukaan (nuori 6). Nuoret osallistuvat esimerkiksi retkikohteiden ja keskustelussa käsiteltävien teemojen valitsemiseen.

Nuorilta kysyttiin myös, ovatko he kasvuryhmän kautta vaikuttaneet asioihin koulussa, kaupungin osassa tai kaupungissa laajemmalti. Nämä kokemukset olivat jääneet vähäisiksi.

Yhtenä vuosittaisena kasvuryhmän toimintona on videomieliapiteen tekeminen jostakin teemasta, jota nuoret pitävät tärkeänä. Videomieliapiteen tekeminen voi hyvin onnistuessaan antaa hyviä aineksia monella tavalla: Se on mukavaa yhteistä tekemistä ja hyvä tapa harjoitella keskustelua. Toisaalta hyvin onnistuessaan se tekisi myös ryhmään kuuluvien nuorten ajatuksia tunnetuksi ja toimisi näin ollen heidän vaikutuskanavanaan. Näiltä osin toiminnassa on kuitenkin vielä kehitettävää.

Osa nuorista tuo haastatteluissa esille, ettei heille ole välttämättä muodostunut selkeää kuvaa siitä, mitä videoille tapahtuu niiden valmistumisen jälkeen. He eivät myöskään koe välttämättä saaneensa koululta riittävästi kommentteja videoon sisältöön liittyen. Nuorista osa kuitenkin otaksuu, että videoita on esitetty myös laajemmalti, koska heiltä oli siihen pyydetty myös lupa. Kuten aiemmissa nuorten vaikuttamiseen liittyvissä tutkimuksissa on osoitettu, vaikutuskanavan toiminta on hyvä etukäteen mallintaa: keille viesti nuorten ehdotuksista välitetään, missä aikataulussa ja millä tavalla nuoret saavat palautteen aikaansaaduista vaikutuksista (ks. esim. Laine & Gretschel 2009). Tältä pohjalta myös toimintasuosituksissa huomioidaan tarpeet kehittää mukana olevien nuorten vaikutus- ja toimintamahdollisuuksista. (ks. Suositukset luku 4.)

Jos edellä kasvuryhmätoiminnan yhteisöllisiä vaikutuksia nähtiin osittain muun muassa sitä kautta, että nuoret hyppivät katolla vähemmän, on nuorten positiivista näkyvyyttä koulu yhteisössä mahdollista edistää myös kanavoimalla kasvuryhmäläisille jatkossa entistä enemmän erilaisia vas-tuutehtäviä ja toimijan rooleja. Näitä voisivat olla esimerkiksi toiminnan esittely muille oppilaille tai erilaisilla messuilla sekä ryhmän toimintaan liittyvien sisältöjen tuottaminen erilaisille nettisivuille. On myös esimerkkejä siitä, että kun ohjaajat tuntevat ryhmänsä nuoret, on erilaisia kasvuryhmäläisille mielekkäitä toimijan rooleja koulu yhteisöstä loppujen lopuksi helppo löytää. Myös toimijan roolien monipuolinen tarjonta on huomioitu suosituksissa (luku 4).

2.3.7 Kipeistä asioista puhumisen haasteista

Ohjaajat kertovat yrittävänsä viedä nuorten asioita tarvittaessa eteenpäin, jos nuori kokee, ettei tule muutoin arjessaan kuulluksi:

Ryhmässä kertoo, että omat [opettajat] ei tajua tavallaan, tarvii tukiopetusta... sanottuna siellä ryhmässä, niin sille asialle pystytään tekee jotain siellä koulussa. Et koulu aikana pystyy viemään sitä asiaa muiden aikuisten kanssa. (Ohjaaja)

Nuorten haastattelujen perusteella voidaan todeta, että osalla nuorista on sellaisia tuentarpeita, joihin kasvuryhmä ei ole auttanut. On mahdollista, etteivät kasvuryhmien ohjaajat edes tiedä näistä ongelmista. Neljällä nuorella ongelmat liittyvät oppimiseen. Ensimmäinen nuori kertoo haastattelussa, kuinka hänen oppimisongelmiaan on koulun kautta tutkittu, mutta syytä niille ei ole löytynyt. Kokemus on kuitenkin osoittanut hänen hyötyvän tukiopetuksesta, mutta koululla ei ole varaa siihen. Luokanopettaja tietää tarpeesta, mutta ei nuoren mukaan yritä riittävästi sitä järjestää. Nuoren mukaan myös omat vanhemmat voisivat tukea häntä enemmän. Nuori kokee yhä uudelleen ja uudelleen toistuvat epäonnistumisen kokemukset raskaiksi kantaa ja kertoo jäävänsä niihin kiinni.

Toinen nuori kertoo olevansa testien perusteella oikeutettu yksilöllistämiseen, mutta sen sijaan hänelle annetaan *vitosia*, jotta hän pääsee läpi. Kokeita ei voi uusia, eikä lisäopetusta saa, vaikka pyytäisi.

Kolmas nuori kertoo oppivansa paremmin pienryhmässä, mutta niitä tarjotaan vain S2-taustaisille oppilaille. Nuori kokee, ettei yläkoulussa saa tukiopetusta samalla tavoin kuin alakoulussa, koska yläkoulussa joka aineessa on eri opettaja. Tähän vaikuttaa myös se, että hänen keskittymisongelmansa eivät näy ulos: oppilas kokee, ettei hän pysty tekemään mitään, jos on melua ympärillä. Hän kaipaava myös mahdollisuutta edetä oppiaineissa omaan tahtiin.

Neljäs nuori toivoo mahdollisuutta suorittaa kurssuja esseillä, koska kokeet jännittävät häntä, mutta samalla nuori toivoo myös opastusta esseiden tekemisessä. Haastatteluista käy ilmi, että lähes kaikilla nuorilla, jotka kokivat tarvitsevansa lisätukea koulunkäyntiin, oli ammattitoive jo selvillä. Tämä lisäsi nuorten huolta, sillä heidän oppimisiongelmansa liittyivät sellaisiin aineisiin, joita toiveammatissa tarvitaan.

Suurin osa haastatelluista nuorista oli vapaa-aikaansa tyytyväinen. Monella vapaa-ajan vietto oli aktiivista ja osa harrasti tiettyjä asioita hyvinkin tavoitteellisesti. Mielenkiintoisena yksityiskohdana tuli esille, että harrastuksista ei oltu pois, vaikka koulusta lintsattiinkin. Moni teki vapaa-ajallaankin tietoisesti sellaisia asioita, jotka tulevat heidän mukaansa olemaan hyödyksi tulevassa ammatissa.

Neljä haastatelluista nuorista toivoo kuitenkin vapaa-aikaansa jotain lisää: kavereita ja järkevämpää tekemistä vastapainona kotona tai asemilla oleskelulle. Yhdellä heistä harrastukset jäivät pois väsymyksen takia. Nyt kun hänellä olisi taas voimia, ei ole tietoa missä hänen ikäisensä voisivat harrastustaan jatkaa. Kahdelle harrastaminen on liian kallista ja he toivoivat niitä järjestettävän enemmän esimerkiksi koulun kautta. Yksi kaipaa enemmän seuraa vapaa-ajalle – seurustelukomppania, kavereita ja yhteistä toimintaa ylipäätään muiden kanssa. Hän piti vapaa-aikaansa yksinäisenä:

AG: Eli onks sun vapaa-aika vähän yksinäistä sitte?

NUORI: *On se vähä yksinäist väli, mä oon koton yleensä yksin, koska ei mun nyt sillee niinku paljoo kavereit oo, ketkä niinku pyytää tai sillee ulos.*

AG: Joo. Onks se aina ollu sillee?

NUORI: *No on aina ollu joo.*

AG: Joo mitä sä toivosit toltä ryhmältä enemmän, toivotsä mitään tukee vapaa-aikaan enemmän?

NUORI: *No oikeestaan joo toivon, että ois niinku ehkä enemmän käytäis ryhmän kaa jossain vapaa-ajal.*

AG: Käyttöks te muuten koskaan?

NUORI: *Me ollaan käyty nyt [mainitsee mitä tekemässä] tänä vuon mut ei sekää ollu vapaa-aikaa se oli kouluaikaa mutta....*

AG: Elikkä sun puolesta sua ei haittais vaikka teil ois tapaamisii joskus vapaa-ajallaki?

NUORI: *Ei haittais.* (Nuori 15)

Yhdellä haastatelluista nuorista on ennestään monenlaisia ongelmia ja lisäksi viime aikoina on tapahtunut menetyksiä läheissuhteissa. Hän pystyy puhumaan vanhemmilleen asioista mutta kokee, että voisi olla hyödyllistä puhua myös jollekin sellaiselle, joka pystyisi näkemään asioita laajasta näkökulmasta. Psykologin kanssa hän on puhunut kouluasioista mutta ei muusta. Toinen nuori puolestaan kertoo, kuinka psykologin kanssa puhutaan paljon muustakin kuin koulusta: neuvotaan katsomaan eteenpäin eikä ajattelemaan vain tätä hetkeä. Kolmas nuori kertoo saaneensa ryhmästä tukea suruihinsa, mielentiloihin ja oloonsa.

Ohjaajien mukaan synkistä asioista puhuminen nuorten kanssa ei ole helppoa: osataanko kysyä nuorilta oikeita asioita ja toisaalta uskalletaanko kuulla vastauksia. Esimerkiksi lähipiirissä tapahtuneet kuolemantapaukset vaikuttavat luonnollisesti oppilaiden koulunkäyntiin, ovat koulusta pois päin vetäviä mekanismeja.

Ohjaajien mielestä on vaikea tietää, mitä heidän pitäisi kulloinkin tehdä. On mahdollista, että nuorta esimerkiksi autetaan jo jossain asiassa, mutta avunsaanti saattaa silti olla myös heistä kasvuryhmän ohjaajista kiinni:

Tuntuu, et niil nuorilla on sit joillain jo niin valtavat verkostot, ja sit tajuu yhtäkkiä taas olevansa yks linkki siinä koko soossissa. Ku ei oo mitään käsitystä, et mitä kaikkee on meillä, niin se on kans itelle välillä semmonen.. et ei tiää et mitä just mun pitää lähtee täs kaivelee, pitääkö huolestuu, pitääkö tehä lastensuojeluilmoitus vai onko jo kaikki mahdollinen käynnissä. Et semmonen...eri ammattikuntien välillä on tietysti lakisäateististäkin syistä vaihtoehtoisuuksia ja muita, mut kyl se välillä tuntuu, et auttaakohan tää jälleen uusi tuenmuoto, jos edellisetkin on kesken tai jotenkuten tai ei saada päätökseen. (Ohjaaja)

Kehittäjien mukaan kasvuryhmillä, kuten muillakin tukimuodoilla, on rajansa. Tämä tulee konkreettisesti esille seuraavista nuorten kokemuksista liittyen kasvuryhmään ja koulukiusaamiseen.

Yksi nuori kertoo haastatteluissa, kuinka häneen kohdistunut kiusaaminen loppui ryhmään osallistumisen seurauksena, koska myös kiusaaja on mukana ryhmässä ja kuuli aamun fiiliskierroksilla, kuinka paha olo kiusatulla oli. Kahdessa muussa tapauksessa kiusaaminen tai syrjiminen ei ole loppunut ryhmänkään myötä. Kummassakin tapauksessa nuorta on kiusattu omalla luokalla lähes peruskoulun alusta asti. Opettajien reagointi on tasolla, jossa luokalle toistellaan ”Hei nyt loppuu...”, mutta mitään muuta ei tehdä eikä kiusaaminen lopu. Toinen kiusatuista kertoo, kuinka on yrittänyt *ottaa tilannetta läpällä*, mutta ei enää lopulta ole pystynyt ja hän on alkanut olla koulusta pois. Hänelle ryhmässä oleminen auttaa jaksamaan ja antaa hyvän mielen, vaikkei se ratkaise tilannetta:

Ryhmä itseasias auttaa mua sillee suht paljo niinku siin mielest... et me tehdää jotai aina jotai uutta, nii sit se on sillee paljo haus Kempaa ja niinku et mul jää se hyvä mieli silt päivält, et sit mä jaksan koko loppuillan, ni et se on sen verran hyvä... (Nuori 2)

Kehittäjille kerrotaan yleistasolla edellä mainituista haastatteluissa esille tulleista kiusaamistapauksista. Kehittäjien mukaan kyse on pitkään jatkuneista kiusaamistapauksista, joihin ei nuorten mielestä ole koulussa puututtu. Kehittäjien mukaan ensimmäisenä pitää huomioida, että koulussa olisi pitänyt reagoida kiusaamiseen. Tämä tarkoittaa asian käsittelyä oppilashuoltoryhmässä ja siellä päätettyjen toimenpiteiden toteuttamista. Toiseksi, kuten nuori edellä kertoo, ryhmä voi tukea nuorta. Tässä mielessä kasvuryhmän toiminta on ollut onnistunutta. Kehittäjien mukaan on olennaista, saadaanko ryhmissä kiusaaminen esille niin, että ohjaajat saisivat siitä tietää, jolloin he voisivat yrittää auttaa nuorta tilanteen ratkaisemisessa omalta osaltaan.

Kehittäjät pohtivat keskustelussaan, miten kasvuryhmien toiminnassa voitaisiin helpottaa vaikeista asioista puhumista. Ensinnäkin on tiettyjä teemoja, jotka on mahdollista ottaa esille jokaisessa ryhmässä, jolloin esimerkiksi kiusaamisesta puhutaan – *et vaik kukaan ei tuu sanomaan, et minua kiusataan koulussa tai opettaja ei kuule, et tällasta tapahtuu.*

Ohjaajien mukaan he eivät läheskään aina tiedä nuorten avuntarpeista. Jotain on taustalla, mutta nuori ei lähde itse kertomaan asiasta, kuten ohjaaja tilannetta kuvaa:

Nuori on aika sulkeutunut ja hiljainen, eikä puhu omista asioista. ... mut jotain siinä on niiku taustalla, mut me ei tiietä. Se tuntuu välillä et vitsi... pitäiskö sitä vaan joskus udella enemmän, sitä on miettiny ite. Et ehkä on liian varovainen siinä, mut en mä lähtis tommosessa ryhmätilanteessa sit kuitenkaan kaivelemaan. On semmonen vähän, et mitä se asian suhteen vois tehdä -olo. (Ohjaaja)

Kuten edellä kerroimme, nuorten haastattelut toivat esille kehittämistarpeita sen suhteen, miten nuorten ongelmia on koulussa tai vapaa-ajalla pystytty tunnistamaan ja ratkaisemaan. Asiasta on syytä käydä keskustelua koulujen oppilashuollosta vastaavien kanssa ja sen jälkeen ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Toisaalta tuli esille, etteivät kasvuryhmien ohjaajat olleet aina mahdollisesti tietoisia nuorten ongelmista. Ohjaajat ovat olleet epävarmoja sen suhteen, missä määrin nuorilta kannattaa ja voi kysellä mahdollisista taustalla olevista ongelmista. Asiasta on hyvä jatkaa keskustelua ohjaajien koulutuspäivissä. Ryhmämuotoinen kokoontumistilanne ei läheskään aina ole oikea paikka keskustella aroista henkilökohtaisista asioista.

Kehittäjät toteavat, että kasvuryhmäohjaajat voivat kysyä asioista nuorilta ja että niin myös pitää tehdä. Yksi nuorista toteaa toivovansa ohjaajien juttelevan nuorten kanssa myös *yksilöpuhelujen merkeissä*, koska osalla voi olla vaikea aika menossa. Osa nuorista kertoo, että heidän ryhmässään sellaisia keskusteluita ohjaajien kanssa käydään jo. Ohjaajien mukaan kahdenkeskiset keskustelut nuorten kanssa antaisivat mahdollisuuden tutustua nuoreen paremmin, minkä seurauksena häntä pystyttäisiin myös auttamaan enemmän. Toisaalta tiedettäisiin, mitkä keskusteluteemat ovat kullekin arkoja. Kahdenkeskisten keskustelujen järjestäminen on asia, jota tähän tutkimukseen pohjautuen suositellaan jatkossa käytävän kaikissa ryhmissä (ks. Suositukset luku 4).

2.3.8 Ohjaajien rooleista ja ammattitaidon kasvamisesta ryhmän vetämisen mukana

Kasvuryhmätoiminta on tuonut aikuisia uuteen rooliin nuoren rinnalle. Kaikissa ryhmissä on kaksi ohjaajaa, opettaja ja nuoriso-ohjaaja, joissakin kolmantena myös sosiaaliohjaaja, koulun kuraattori tai psykologi. Ajatus on, että kaikki toisivat ryhmän vetämiseen omia vahvuuksiaan, kuten kehittäjien keskustelussa kuvataan:

Pitää olla tosi kirkas omasta ammattitaidosta, tosi vahva käsitys siitä, et miks juuri nuoriso-ohjaajana on tärkeä olla ryhmässä tai miks juuri opettaja tai sosiaalityö. Vain sen päälle voi rakentaa hyvän yhteistyön.. tällasessa moniammatillisessa... (Kehittäjä)

Meil helpottaa se, et meil on aika selkee se työnjako. [Nimi] on se opettaja ja pitää kiinni niistä, et tullaan ajoissa ja huolehtii sen puolen. Sit mä saan olla se rennompi nuoriso-ohjaaja. Pystyy vähän rennommalla tarttuu niihin osalla tosi kipeisiinkin juttuihin. (Ohjaaja)

Nuoriso-ohjaaja on kasvuryhmän ohjaajista se, joka on nuorten tavattavissa usein myös iltaisin, ja voi olla nuoriin yhteydessä myös perusopetuksen jälkeen, jos nuori niin haluaa.

Roolinvaihdon hankaluudet voivat koskettaa ammattitaustasta riippumatta kaikkia ryhmien ohjaajia:

Mut sitte tää oma rooli just. Edellisenä iltana istun poliisin neuvottelussa ja seuraavana aamuna kasvuryhmässä ja sit ei voi ottaa sitä asiaa esille. Sit vaan sanoo "muista tulla" ja sit on vaan ihan toisessa roolissa ja aattelee, et mä en voi tätä asiaa tähän ryhmään tuoda, ku tää [nuori] ei tuo. Tavallaan ku mä aattelen.. vähän isompi juttu ku vaa filiskierros tässä menossa, et siinä on vähän haastetta, et maltaa pitää oman suunsa kiinni, ei voi tuoda asioita, mitä tietää. (Ohjaaja)

Ohjaajat pitävät tärkeänä, että heillä on riittävästi työaikaa keskittyä ryhmään ja sen toiminnan suunnitteluun:

Suunnittelu-aika ennen ja jälkeen on hirveen tärkeä. Suunnitellaanko ja käytetäänkö aika siihen. Nuoret heittelee täkyjä aika paljon... purussa voi sanoa, et mä kuulen tän teeman, et puhutaanko tästä seuraavalla kerralla. Pystyy kuuntelemaan ryhmää. Mut et ohjaajilla on sama visio, niin tarvitaan sitä yhteistä suunnittelu-aikaa ja rauhoittumista. (Ohjaaja)

Ryhmässä olevat nuoret ovat ohjaajan mielessä ja ohjaajat muistuttelevat itseään, jotta muistavat myös kertoa nuorille sen. Ohjaajat kuvaavat ryhmäkeskustelussa, kuinka kasvuryhmät ovat kasvattaneet myös heitä. Ryhmän vetäminen on lisännyt ymmärrystä nuoria kohtaan, tuonut työhön muutoinkin uusia näkökulmia. Ryhmän vetämisen tuomasta uudenlaisesta ammattitaidosta hyötyvät myös ne nuoret, joita he tapaavat ryhmän ulkopuolella, kuten ohjaajana toimiva opettaja seuraavassa kuvaa:

Tosi hyvää vaihtelua omaan ope-ärkeen, pystyn irrottautumaan oppilas-opettaja asetelmasta. Se on kivaa ja auttanut siellä oppilas-opettaja tilanteessa, tunnen vähän eri kantilta, se on saattanut tuoda sellasta ymmärrystä sellasia tyyppisiä kohtaan, jotka ei edes oo ryhmässä. (Ohjaaja)

Ohjaajien mukaan heidän ammattilaisverkostonsa on ryhmän ohjaamisen myötä laajentunut, ja yhteistyö lähitoimijoiden kanssa on lisääntynyt. Esimerkiksi nuoriso-ohjaaja kuvaa kehitystä näin:

Vaikuttaa yhteistyön laajenemiseen, tullaan tutuiksi koulun kanssa... Se laajentaa omaa katsantoa nuoriso-ohjaajana, missä ne nuoret toimii. (Ohjaaja)

Kehittäjien mukaan tutustumisen ja yhteistyön myötä ammattilaisten väliset epävarmuustekijät vähenevät. Yhteistyö paranee ja on rennompaa, kun ohjaajilla ja toimintaa kehittäville on tiedossa, miten eri virastojen kanssa toimitaan ja mitä mikäkin voi tarjota. Toiminnan tämän hetken haasteisiin kuuluu eri ammattiryhmien työaikojen yhteensovittaminen ja ohjaajien vaihtuvuus.

Kasvuryhmätoimintaa toteutetaan kussakin hallintokunnassa osana olemassa olevien työntekijöiden työnkuvaa. Kehittäjien mukaan ryhmän laajenemisen kannalta *ensimmäinen raja tulee vastaan* nuorisotyöntekijöiden riittävydessä, sillä yhdellä nuorisotyöalueella voi sijaita neljäkin yläkoulu.

2.3.9 Hallintokuntien yhteistyöstä ja koordinoinnista – Miten olla nuorten puolella?

Anu Gretschel & Noora Hästbacka

Kaikki käy koulua -toiminta on opetusta, oppilashuoltoa sekä nuoriso- ja sosiaalityötä yhdessä paketissa. Toiminta täyttää niin perusopetuslain, oppilas- ja opiskelijahuoltolain, nuoriso- ja sosiaalilain määritelmät.⁸ Siinä toteutuvat kaikki perusopetukselle annetut tehtävät, erityisesti opetus- ja kasvatustehtävä (Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014, 18). Työ on yhtä arvokasta kuin muu opetus tai nuorisotyö; se, että nuorisotyötä tehdään päivällä ja kouluympäristössä, ei vähennä tämän työn arvoa.⁹ Sosiaalityössä taas on tarpeen ymmärtää ryhmämuotoisen työn olevan yhtä arvokasta kuin yksilötyön (henkilökohtainen tiedonanto Aki Miettinen 15.11.2016).

Nuorisotyötä koulussa pitkään tutkineen Kiilakosken arvion mukaan Kaikki käy koulua -toiminta on monessa suhteessa ainutlaatuista Suomessa. Ensinnäkin toiminta on osa koulussa annettavaa opetusta (opetussuunnitelman mukaista työtä; viikoittain järjestettävä valinnaisaine). Toiseksi mallissa kiinnitetään huomiota siihen, miten koulussa toimivien aikuisten kykyä kohdata ja kuunnella nuoria voitaisiin kehittää. Tätä kautta toiminnalla on vaikutusta koulun vuorovaikutusilmapiiriin kehittämiseen myös laajemmin. Lisäksi ammattilaisten yhteistyö on kasvanut *kasvatuskumppanuuksi* (ks. esim. Kiilakoski 2014, henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2016.)

Myös toimijat itse ovat huomanneet yhteistyön sujuvuuden. Kehittäjien mukaan kasvuryhmiä ylläpitävä hallintokuntien välinen yhteistyö on hyvää. Heidän mukaansa sen epätavallisen hyvä toimivuus tulee ilmi, kun sitä vertaa muuhun yhteistyöhön, jota esimerkiksi koulut ja nuorisotyö tai koulut ja sosiaalityö kaupungissa tekevät. Kasvuryhmätoiminta ei ole yksittäinen sirpale, jota hoidetaan yhdessä, vaan se on yhdessä tekemisen tapa, jollaiseksi muidenkin yhteistyömuotojen toivotaan muuttuvan. Kehittäjät kuvaavat, kuinka yhteistyötahot monesti menevät omiin *poteroihin* tai päätyvät asettumaan vastakkain, kuten monissa muissa yhteistyöhankkeissa on käynyt. Lopulta:

I *nuorisotoimi kokee, et koulu on vihollinen ja nuorisotoimi puolustaa raukka lapsiaan koulua vastaan [nauru] tai sosiaalityö samalla tavalla, tai koulu toistepäin. (Kehittäjä)*

Myönteiseen tunnistamiseen pohjautuvaa kasvuryhmätoimintaa voisi tässä mielessä kuvata siten, että kaikki ovat nuorten puolella. Kuten nuorisotyön lähtökohdissa laajemminkin, toiminnan idea on kuunnella nuoria ja lähteä liikkeelle nuorten kokemuksista. Nuorten kuvausten perusteella tässä ollaan onnistuttu.

Kehittäjien mukaan ryhmätoiminta on nuorisotoimen kannalta toisaalta kohdennettua työtä, toisaalta nuorisotyötä koulussa. Se on tavoitteellista, pitkäkestoista toimintaa, johon nuorisotoimessa on pyritty sitouttamaan kaikki alhaalta ylös osastopäälliköitä myöten. Tämä nähdään lähes vastakohtana tilanteille, jossa *nuorisotoimi menee palokuntana selvittämään erilaisia nuoriin liittyviä ongelmatilanteita, kun pyydetään* (Kehittäjä). Kehittäjien kokemuksen mukaan monialainen, pitkäkestoinen ja kouluun kytketty ryhmämuotoinen toiminta on sinänsä jo harvinaisuus. Asiaa kuvataan nuorisotoimen näkökulmasta näin:

8 Perusopetuslaki 628/1998; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013; Nuorisolaki 72/2006; HE 111/2016; Lastensuojelulaki 417/2007; lisäys 30.12.2014 § 36 lastensuojelun avohuollon tukitoimet.

9 Eurooppalainen nuorisotyön määritelmä, jossa esimerkiksi koulut huomioidaan nuorisotyön ympäristöinä ks. Declaration of the 2nd European Youth Work Convention 2015.

Jos tehdään jotain päihdevalistusta... tai jotain tapahtumaa, niin opettaja on vähän heikosti siinä mukana. Tässä on kuitenkin opettaja ja rehtori mukana. Siinä mielessä sillä on ollut vaikutusta koulujen käsityksiin nuorisotoimesta ja niiden resursseista. Sellanen positiivinen vaikutus... (Kehittäjä)

Toiminnan rakennetta ja toiminnan vakiintuneisuutta ei pidä kehittäjien mukaan vähätellä. Yksittäisen oppilaan kohdalla voidaan aloittaa erilaisia tukiprosesseja, mutta vuosien kokemuksella tiedetään, että monenlaisia yrityksiä erilaisten tukimuotojen perustamiseksi on ollut, jos joku yksittäinen taho on innostunut organisoimaan niitä. Yleensä tukimuotoja ei saada kuitenkaan perustettua. Tämän vuoksi vakiintunut toimintamalli on sinällään jo merkittävä lisäarvo: on olemassa tietty systeemi, joka osataan ottaa käyttöön koulussa, koska eri tahoilla on siihen liittyvää ammattitaitoa ja kokemusta. Jos alueella on tarvetta, ryhmä voidaan perustaa – järjestävä taho tietää tarkasti, miten se tapahtuu. Nuoret sitoutuvat toimintaan, yhteistyökuvio toimii, *ei tule suunnitteluhukkaa millekään hallintokunnalle*. Vaikka työntekijät vaihtaisivat työpaikkaa, toimintaa voidaan jatkaa, koska sen taustalla on vakiintunut toimintamalli.

Kehittäjien mielestä on tärkeää miettiä sekä kaupungin että valtakunnan tasolla, mitä nuorisotoimet voivat tehdä yhdessä koulujen kanssa. Ryhmän toiminnan ansioista kouluilla on enemmän tietoa nuorten elämäntilanteista, mikä samalla pakottaa pohtimaan koulun ja nuorisotalon toiminnan peruskäytänteitä ja mahdollisesti myös kehittämään niitä:

Mitä peruskoulussa voidaan tehdä paremmin, mitä nuorisotoimessa voidaan tehdä paremmin, jotta nää nuoret ei tipahtais. (Kehittäjä)

Hallintokuntien johdon ja kehittäjien yhteisessä ryhmäkeskustelussa tulkittiin onnistuneen toimintamallin perustuvan useaan tekijään: ryhmä- ja tiimimuotoisuuteen, paikallisuuteen ja poikkihallintokuntaisuuteen. Keskustelussa todetaan, kuinka yhteistyön pohjana on ajatus, että *jokainen toteuttaa omaa tehtäväänsä mahdollisimman fiksuksi*. Toiminta on auttanut etsimään ja kokeilemaan ratkaisuja, jotka ei oo mahdollisia, jos tehdään yksin. Toiminta on avannut näkyviä myös siihen, mitä on mahdollista toteuttaa, missä on yhteinen kohta ja yhteiset mahdollisuudet. Tieto ja osaaminen ovat yhteisiä ja toimintaa saadaan liikkeelle nopeasti ilman isoja verkostokokouksia. Toisaalta huomautettiin, että yhteistyön rakentamisen on oltava tietoista, sen olemassaolo ei ole itsestään selvää.

Edelleen samassa keskustelussa todetaan toiminnan pyörivän perusrakenteiden avulla: ohjaajat ja kehittäjät osallistuvat toimintaan osana työtään. Tärkeänä pidettiin, että ohjaajat ovat myös jatkossa pääosin *perusduunareita*, jotka tuntevat haasteet oman työnsä kannalta, eivätkä vain *poikkihallinnollisen työn erikoisammattilaisia, kuten koulukuraattoreita tai koulupsykologeja*. Moniammatillisuuden kadotessa eri ammateista tulevien ohjaajien omat ammattitaidot eivät kehittyisi, kuten sen on tähän asti huomattu kehittyvän. Myöskään työskentelytapojen muutokset eivät leviäisi yhtä tehokkaasti ryhmien ulkopuolelle. Keskustelussa todettiin, että onnistunut työ tehdään ruohonjuuritasaalla ja että hallinnon tehtävä on mahdollistaa se myös jatkossa.

Sama hallintokuntien johdon ja kehittäjien keskustelu jatkuu. Tulevaisuuden suurimpana haasteena nähdään toiminnan rahoittaminen, jos opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitus loppuu: toistaiseksi ei tiedetä, mikä hallintokunta vastaisi jatkossa toimintamallin koordinoinnista eli kouluttajan tehtävän ylläpidosta. Tähän asti kouluttaja on vastannut muun muassa toiminnan levittämisestä ja juurruttamisesta, uusien koulujen ja ohjaajien perehdyttämisestä, ryhmäprosessiin liittyvien materiaalien tuottamisesta, ohjaajien työnohjauksen järjestämisestä ja toiminnan arvioinnista. Keskustelussa todetaan kuitenkin, että jos toimintamalli *tarvitsee ihmistä pyörittämään, niin se ei ole vain realistista*. Johdon näkemys oli, että toiminnan rakenteet tulee saada osaksi koulujen ja nuorisotoimen perustyötä.

Keskustelu resurssien riittävydestä toimintamallin koordinoitua pohdittaessa sai keskustelua kuunnelleet tutkijat pohtimaan, miksei sitä pidetä rahoittamisen arvoisena asiana. Onko niin, ettei toimintaa kokonaisuudessaan kuitenkaan mielletä riittävän tärkeäksi osaksi koulun toimintaa? Vai onko kyse siitä, ettei toiminnan koordinoimisen merkitystä monialaisen työn tehokkuuden ylläpitäjänä ole kaupunkiorganisaatioissa riittävästi ymmärretty (koordinoimisen merkityksestä ks. esim. Gretschel & Mulari 2013)?

Toinen johdon ja kehittämissuunnitelman edustajien keskustelussa mainittu tulevaisuuden haaste liittyy uuden opetussuunnitelman tuomiin muutoksiin ja valinnaisaineiden kokonaismäärän vähentymiseen. Osa keskustelijoista piti ongelmallisena, että ryhmätoiminta vie tilaa muilta valinnaisaineilta, ja keskusteluissa pohdittiin mahdollisuutta vaihtaa ryhmän paikka jonnekin muualle, esimerkiksi nuorten vapaa-ajalle. Keskustelu *muiden opetussisältöjen menettämisestä* sai taas tutkijat pohtimaan, etteikö kaikki käy koulua - ryhmätoimintaa sen kaikista todennetuista hyödyistä huolimatta nähdä kuitenkin yhtä tärkeänä kuin koulun muuta sisältöä ja sen tarjoamia tukimuotoja. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö toimintamallia kenties pidettäisi tarpeellisena tai onnistuneena, vaan se ainoastaan kuvaa muiden olemassa olevien rakenteiden ja toimintojen *vakiintunutta asemaa*.

Voidaan todeta, että uusien toimintamallien vieminen osaksi perusopetusta ja koulun rakenteita on työlästä ja että juurruttaminen vie aikaa. Kovasta halusta huolimatta uusia toimintoja ei ole helppo upottaa osaksi koulusysteemiä, joka on jo täynnä erilaisia keskenään kilpailevia tavoitteita ja toimintoja. Muutos ei tapahdu itsestään ilman uusien rakenteiden jatkuvaa uudelleen tuottamista, perustelua ja ylläpitoa.

Siksi onkin tärkeää lopuksi painottaa, kuinka merkittävää toimintamallissa on sen saaminen osaksi koulun arkea ja opetusta. Mallin myötä oppilaat ja ohjaajat voivat kohdata toisensa säännöllisesti ja turvallisessa ympäristössä, mikä vaikuttaa positiivisesti nuorten elämään, koulumotivaatioon ja laajemmin kouluyhteisöön ja ammattilaisten välisiin suhteisiin. Uudenlaiset ja merkitykselliset kohtaamiset niin nuorten kuin aikuistenkin välillä syntyvät tässä toimintamallissa nimenomaan monihallintokuntaisen yhteistyön tuloksena, ja juuri sellaisena se mahdollistaa uudenlaisen toimintaympäristön herättäen nuoret toimijoiksi. Suosituksissa (luku 4) todetaan toiminnan jatkamisen tärkeys nuorten, kaupungin ja yhteiskunnan kannalta. Paljon on kiinni hallintokuntien kyvystä ratkaista yhteiset ongelmat jatkossakin yhdessä.

2.4 Johtopäätökset toiminnan onnistuneisuudesta ja vaikutuksista

Anu Gretschel

2.4.1 Vaikutukset: pärjäämiskyvyn kasvualusta, ovi ja satama

Tutkimuksessa lähdettiin liikkeelle nuoria haastatteleamalla. Haastattelujen pääpaino on sen selvittämisessä, millaisia vaikutuksia kasvuryhmätoiminnalla voidaan katsoa olevan (ks. tutkimuskysymykset, sivu 11).

Ryhmän vaikutukset ovat nuorten kertoman mukaan yksilötasolla merkittäviä, kuten edellä on todettu. Ryhmät auttavat koulunkäyntiin motivoitumisessa, erilaisten asioiden *tajuamisessa* ja

tulevaisuuden hahmottumisessa. Moni nuori on myös saanut apua mitä erilaisempiin käytännön ongelmiin. Toimintamallin kehittäjät kuvasivatkin toimintaa *ratkaisujen keksimisenä lähes mihin tahansa ongelmiin*.

Nuoret kertovat myös muutoksista syvätasolla suhtautumisessa itseän ja muihin ihmisiin. Asiaa voisi kuvata sanomalla, että sen lisäksi että nuorten katse näkee nyt paremmin sisäänpäin, niin se näkee myös ulos. Asian kuvaaminen voisi onnistua myös termiä *piipahtaminen* käyttämällä. Muut ihmiset eivät ikään kuin vain piipahtele lähellä, vaan heidät huomioidaan syvällisemmin ja annetaan olla itselle yksilöinä läsnä.

Nuorten haastattelujen sekä ohjaajien ja kehittäjien ryhmäkeskustelujen perusteella voidaan ryhmien toiminnan onnistumisen katsoa olevan kiinni monesta tekijästä. Asioiden pohdinnalle on oltava riittävästi aikaa. Toiminnan on myös oltava pitkäkestoista, sillä jo yksistään keskustelulle otollisen ilmapiirin syntyminen ryhmään ottaa aikansa. Luottamaan oppiminen ohjaajiin ja muihin ryhmäläisiin on tärkeää.

Toimintamallin tasolla tarkasteltuna on onnistumisen taustalla monta rakentavaa oivallusta. Nuorten rooli ryhmässä ei rakennu vain autettavana olemisen varaan, vaan nuorten näkemiseen vertais-tukijana ja myötätunnon välittäjänä toisille nuorille. Samalla nuorista kukaan ei voi katsoa olevansa ongelmiansa kanssa täysin yksin. Ryhmämuotoisen tuen etu on myös, että keskustelu tapahtuu helpommin asioista, ei yksilön ongelmista.

Ohjaajat pyrkivät kasvatusotteessaan tyttö- ja poikaryhmissä myönteiseen tunnistamiseen – ja välttämään *tuomitsemista*, kuten nuoret kiittelivät. Ohjaajat pistävät itsensä likoon myös tunnetasolla, *he opettavat* nuorten mukaan *omalla elämällään*. Vastakkainasettelut murtuvat ja uuden näkökulmat avautuvat kun asioita katsotaan samalla puolella ja yhdessä.

Metaforisesti jäsennehtynä voi nuorten kertomia vaikutuksia kuvata termeillä pärjäämiskyky, ovi ja satama.

Aiemmin tekstissä viitattiin (sivu 19) nuoreen, joka totesi *ryhmän tuovan tunnetta tasapainosta ja siitä, ettei ole hätää elämässä ja että kyllä tässä pärjätään*. Mallin kehittäjät taas lainaavat Rimpelän (2014) termiä *pärjäämiskyky* ryhmien toimintaa kuvatessaan. Heidän mukaansa kasvuryhmät kasvattavat nuorten pärjäämiskykyä (ks. myös sivu 19 tässä julkaisussa). Aineistossa on paljon sanoja, jotka liittyvät pärjäämiskyvyn kehittymiseen tai pärjäämiseen liittyviin resurssiin: kasvaminen, asioihin tarttuminen, pelastusköysien tarjoaminen, ongelmanratkaisu, itsetuntemuksen kasvu, luottamus, asioiden jakaminen keskustelussa toisten kanssa, kokemus erilaisista vaihtoehdoista ja sellaisten ihmisten tunteminen, joihin luottaa, joiden kokee hyväksyvän ja joiden tietää auttavan. Kyse on kasvamisesta vastavuoroiseen välittämiseen, kuten nuori erityisen osuvasti kuvasi sivulla 31.

Osalle nuorista kasvuryhmätoiminta tuo ikään kuin uusia ovia nykytilanteeseen. Ovi voi avautua ja siitä voi kulkea moneen suuntaan. Oven kautta voi päästä jäseneksi erilaisiin ryhmiin, kuten kouluyhteisöön tai nuorten porukoihin. Tämän kautta nuori voi saada kokemuksen osallisuudestaan yhteisessä, jaetussa maailmassa. Kokemus kuulumisesta kasvuryhmään vähentää ulkopuolisuuden kokemusta, koska muutkin ovat samojen teemojen äärellä. Oven takaa voi avautua mahdollisuus nousta korkeampaan sosiaaliseen asemaan ja saada arvostusta kouluyhteisössä, suhteessa paitsi muihin oppilaisiin myös opettajiin. Toisaalta nuori saa kykyä sopeutua paremmin oppilaan rooliin, kun ristiinotja ja tyytymättömyyttä esimerkiksi opettajiin ja nuoriin kohdistuviin odotuksiin pystyy hyväksytysti käsittelemään (ks. myös Sassi 2015).

Oven kautta voi kulkea kohti lisätukea, kuten tukiopetusta. Toisaalta kasvuryhmäohjaajat käyttävät samaa ovea tullakseen lähelle nuorta ja huomatakseen, jos nuori tarvitsee muutakin tukea kuin kasvuryhmän. Ryhmän kanssa tutustutaan erilaisiin ympäristön tarjoamiin koulutukseen ja vapaa-aikaan liittyviin mahdollisuuksiin ja palveluihin. Kuten Stuart ym. (2015, 18) on todennut, yksi nuorisotyön johtavista ajatuksista on antaa nuorelle näkyä yhteiskuntaan, jonka osa hän on, ja vahvistaa hänen valmiuksiaan tehdä valintoja kasvaneeseen tietoisuuteen pohjautuen. Toisaalta toiminnan tavoitteena on huomioida nuorten näkemykset myös yhteiskunnan kehittämisessä – muokata ympäristöä itselle sopivaksi. Tässäkin mielessä tarkoituksena on, että ovi avautuu kahden suuntaan.

Ovi mahdollistaa asioiden kehittymisen oven molemmin puolin: nuoren tilanteessa ja yhteisön toimintavoissa. Parhaimmillaan kasvuryhmissä käytetty nuoria kunnioittava ja heidän näkökulmiaan arvostava keskustelutapa leviää mukanaolevien aikuisten ja nuorten viemänä laajalle: koko kouluun, nuorisotaloille, harrastusryhmiin, koteihin, julkisiin tiloihin, asuinalueille ja yhteiskuntaan. Kyse ei kuitenkaan vain ole puhumisen tavasta vaan taustalta löytyvästä luottamuksesta nuoriin. Yhteiskunta kauttaaltaan tarvitsee tässä mielessä kuin luottamusloikan (muista loikkimisen tarpeista ks. sivut 17 ja 26).

Ohjaajat kertovat, että kasvuryhmän vetäminen on kasvattanut heidän ammattitaitoaan. He ymmärtävät nuoria nyt paremmin, olivatpa nuoret mukana kasvuryhmässä tai eivät. Kasvuryhmätointa on mahdollistanut vuorovaikutteisia kohtaamisia, joiden seurauksena niin nuoret kuin ohjaajatkin ovat alkaneet tunnistaa muita ihmisiä yksilöinä, ei vain yhtenä nuorista, opettajista tai vaikkapa kauppakeskuksen vartijoista.

Oven avautumisena voi kuvata myös kehitystä, joka on tapahtunut hallintokuntien välisessä yhteistyössä kasvuryhmien vetämistä koskien. Kehittäjien mukaan yhteistyö on viety tasolle, jossa työn kohde: kasvuryhmän suunnittelu, toteutus ja vastuu onnistumisesta ovat kaikilla yhteistyön osapuolilla, kun yhteistyö perinteisemmin toimii niin, että jokin taho vierailee toisessa ympäristössä toteuttamassa jonkin tietyn prosessin.

Joillekin nuorille kasvuryhmä tarjoaa hengähdyspaikan – sataman. Nuori voi paremmin saatuaan yhden hyväksyvän yhteisön lisää, vaikka samaan aikaan itse ongelmat ryhmän ulkopuolella jatkuisivatkin. Näin ei tietenkään tarvitsisi olla. Tältä osin nuorten haastattelut toivat esiin tarpeen tunnistaa yhä paremmin nuorten tuen tarpeita, niin koulujen perustoiminnassa oppilashuollon osalta kuin myös siinä, miten paljon nuorilla on mahdollisuuksia keskustella kahdenkeskisesti ja rauhassa asioistaan ryhmän ohjaajien kanssa, jotta nämä voivat tarvittaessa auttaa nuoria entistä enemmän.

2.4.2 Onnistuneen kasvuryhmätöiminnan elementit

Edellä kuvattiin toiminnan aikaansaamia vaikutuksia, mutta kehittämistyön kannalta on tärkeää tunnistaa, millaiset tekijät ovat onnistumisten taustalla.

Mukaan lähteminen kasvuryhmän toimintaan perustuu nuoren valintaan: nuori suhtautuu myönteisesti ajatukseen siitä, että häntä tuetaan ja että omalta osaltaan hän antaa tukea myös muille ryhmän nuorille. Päätökseen vaikuttaa moni asia. Ensiksikin se, että joku tarjoaa nuorelle mahdollisuuden tulla ryhmään ja toisaalta se, kuka ehdotuksen tekee ja miten. Myös se vaikuttaa, ketä muita nuoria ryhmään on tulossa. Parhaassa tapauksessa kasvuryhmää nuorelle ehdottaa taho, joka nuoren mukaan suhtautuu häneen muutenkin positiivisella tavalla. Parasta tietenkin olisi, jos kaikesta aikuisista, joiden kanssa nuori on tekemisissä koulussa ja vapaa-ajalla, voitaisiin sanoa näin.

Nuoret olivat haastatteluissa huolissaan siitä, etteivät aikuiset tunnista kaikkien nuorten tuen tarpeita. Mahdollisimman monen, niin nuoren kuin aikuisen on hyvä olla kasvuryhmistä tietoisia. Myös mahdollisuutta ilmoittautua ryhmään itse on pidettävä mahdollisimman avoimena.

Moni nuorista kertoo oppineensa ryhmän mukana muuttamaan omaa toimintaansa, ja tätä voidaan pitää myös yhtenä myös nuorten hyväksymänä toiminnan tavoitteena. Nuoret kertoivat, ettei muutoksen tekemiseen kuitenkaan välttämättä saa riittävästi tukea esimerkiksi omalta kaveripiiriltä tai opettajakunnalta. Tietoisuutta tästä on koulu yhteisöissä syytä lisätä.

Kaikki haastatellut nuoret näkevät kasvuryhmätoiminnan myönteisenä asiana. Osalle heistä toiminta on koulun paras asia ja muutamalle lähes ainoa kouluun liittyvä myönteinen asia. Jos mietitään, mistä toiminnan nouseminen näin korkealle johtuu, voidaan yhtenä selittävänä tekijänä nostaa esille keskustelujen dynaaminen luonne: teemat ovat ajantasaisia, ne puhuttelevat nuoria ja niiden valinta myötäilee arjessa tapahtuvia asioita. Toisaalta ohjaajat, joiden kanssa teemoja käsitellään, kunnioittavat nuoria ja heidän tapaansa ajatella. Toiminnan vahvuuksia ovat lisäksi ohjaajien moniammatillinen tausta, toiminnan säännöllisyys ja tukiprosessin kesto niinkin pitkään kuin kahden lukukauden ajan.

Keskustelevan ryhmän aikaansaaminen on yksi saavutus jo sinänsä. Tämä korostuu, kun huomioidaan nuorten haasteelliset taustat, kuten he itse niitä kuvasivat (ks sivu s. 30), ja se ettei nuorilla välttämättä ole kokemusta vastaavista keskustelutilanteista, kuten he myös itse toteavat (ks. sivu 26). Nuorten kertomaa tulkiten voidaan sanoa, että parhaimmillaan ryhmät pystyvät tarjoamaan tasa-arvoisesti keskustelemaan ympäristön, jossa apua saadaan ja annetaan. Koulun tasolla kasvuryhmissä mukanaoleville nuorille tarjolla olevia positiivisia rooleja ja toisaalta vaikuttamisen mahdollisuuksia on kuitenkin vielä mahdollisuus lisätä. Nyt toiminnan vaikutukset koulu yhteisön tasolla nähdään helposti vielä häiriöiden vähenemisenä.

Kuten edellisessä aluvuossa kuvailtiin, on toiminta tarjonnut monelle nuorelle konkreettista apua monien ongelmien ratkaisemisessa ja erilaisten mahdollisuuksien näkemisessä. Lisäksi toiminta on lisännyt nuorten *päryämiskykyä* (Rimpelä 2014) myös yleisemmin antamalla nuorelle erilaisia valmiuksia, verkostoja ja luottamusta itseän ja toisiin.

Mitä tässä arviointitutkimuksessa kerätty tutkimusaineisto (nuorten haastattelut ja aikuistahojen ryhmäkeskustelut) sitten kertovat laajemmin nuorten palvelujen kehittämistarpeista? Kasvuryhmien olemassaolo ei yksin muuta koko koulua tai yhteiskunnan suhtautumista nuoriin, vaikka yksittäiset opettajat ja nuoriso-ohjaajat vievät uutta nuoria kunnioittavaa ajattelutapaa ja nuorten asioita eteenpäin. Näyttää siltä, että vastavuoroinen välittäminen ei tällä hetkellä kuulu koulun kaltaisten arjen perusinstituutioiden arkeen. Siinä mielessä kasvuryhmätoiminta on kuin satama kaikille sen toimintaan osallistuville.

Seuraavassa osiossa käydään Noora Hästbackan johdolla läpi, millaisin arviointivälinein ja vaikutusten kuvauksin kasvuryhmätoiminnan laatua ja vaikutusta voidaan jatkossa seurata. Sen jälkeen kootaan yhteen kaikki tutkimuksen esille tuomat kehittämisen tarpeet ja lausutaan kannustavat loppusanat toimintamallin ylläpitämiseksi myös jatkossa.

3. Ehdotus toiminnan arviointimalliksi tulevaisuuden käyttöä varten

Noora Hästbacka

Edellisessä luvussa vastattiin kysymyksiin, millainen kasvuryhmä on toimiva, mitkä seikat edistävät ryhmän toimivuutta ja millaisia vaikutuksia kasvuryhmillä on ollut. Nämä tulokset pohjautuvat tutkimusprosessin aikana tehtyihin nuorten haastatteluihin ja ammattilaisten ryhmäkeskusteluihin.

Tämän luvun tarkoituksena on vastata viimeiseen tutkimuskysymykseen: Millaisin arviointivälinein kasvuryhmätoiminnan laatua ja vaikutuksia voidaan jatkossa seurata? Vastaaminen vaatii sekä syventymistä edeltäviin tutkimuskysymyksiin että pohdintaa siitä, miten toimintamallia on tätä ennen arvioitu.

Arviointimallin kehittämistyö käynnistyi tutustumalla hankkeesta vuosien saatossa kerättyyn aineistoon. Aiemmin kerättyä ja dokumentoitua tietoa nuorten kokemuksista peilattiin tuloksiin, joita saatiin haastattelujen ja ryhmäkeskustelujen avulla. Aineistoja vertaamalla pohdittiin, millä tavoin toimintaa voidaan tulevaisuudessa seurata ja tuoda näkyväksi. Tarkoituksena on ollut kehittää arviointimalli, jonka avulla kasvuryhmien toiminnan laatua ja vaikutuksia voidaan havaita ilman erillisiä ja mittavia tutkimusprosesseja.

3.1. Kasvuryhmien toiminnan arviointi kyselyn perusteella

Kuten Kaikki käy koulua -käsikirjassa (Levamo ym. 2014) todetaan, prosessin vaikutusten arviointi ja dokumentointi on olennainen osa ryhmätoimintaa. Vaikutusten selvittämiseksi on suunniteltu seurattavan sekä nuorten kehitystä että muutoksen suhdetta lähtötilanteeseen. Tiedonvaihtoa eri tahojen kesken on kuitenkin vaikeuttanut tietosuoja- ja salassapitosäädökset, ja sama koskee nuorten kehityksen dokumentointia. Esimerkiksi seurantalomakkeita, johon kirjattaisiin huomioita ryhmäkerroista, ohjaajien ei ole mahdollista pitää, koska nuorista ei saa kerätä tämänkaltaista rekisteriä. (Paula Määttä, suullinen tiedonanto 16.6.2016).

Systemaattista tiedonkeruuta onkin toteutettu pääasiassa nuorten ja ohjaajien anonymien kyselylomakkeiden avulla. Tarkoitus on saada tietoa ryhmätoiminnassa mukanaolevien kokemuksista, joiden perusteella ryhmätoimintaa voi kehittää. Nuorten palaute ja arviointi on tärkeää, jotta voidaan seurata kasvuryhmän toimintaa sekä nuorten hyvinvoinnin muutoksia ja jotta toiminnalle löytyy perusteluita (Levamo ym. 2014, 14): nuorten omat positiiviset kokemukset ja arviot saamistaan hyödyistä ovat merkittäviä perusteita toiminnan jatkamiselle.

Kyselylomake on helppo ja käytännöllinen tapa arvioida ja seurata nuorten kokemuksia ryhmätoiminnasta, koska se vaatii melko vähän resursseja niin vastaajilta kuin arvioinnin toteuttajilta. Toiminnan arviointi kyselylomakkeen avulla mahdollistaa vastausten vertailun niin vastaajien, ryhmien kuin myös eri toteutusvuosien välillä. Lisäksi anonymisti kerättävä palaute mahdollistaa myös toiminnan kriittisen arvioinnin, joka voi olla vaikea aihe esimerkiksi kahdenvälisessä keskustelussa. Kyselyiden käyttöön sisältyy kuitenkin tiettyjä heikkouksia. Ne on hyvä tiedostaa arviointia suunniteltaessa ja täydentää näkökulmia tarvittaessa muiden menetelmien avulla.

Kaikkea ei voi kyselyssä selvittää, ja siksi kyselyn fokuoiminen kaikkia nuoria yhdistäviin teemoihin on tarpeen. Olennaista on pohtia, mitä tietoa kyselyllä halutaan ensisijaisesti saada ja millaisia rajoituksia kyselyyn arviointivälineenä liittyy. Mitkä ovat olennaisia indikaattoreita ryhmän vaikutusten arvioinniksi? Missä muutosten tulisi näkyä? Kuka määrittelee muutoksen suunnan? Onko vaikutusten selvittäminen olennaista ylipäätään? Tulisiko keskittyä ryhmätoiminnan laadun mittaamiseen? Millaisin indikaattorein selvittää ryhmätoiminnan laatua?

Seuraavaksi käydään läpi, millaista tietoa aiemmin käytössä ollut nuorille suunnattu kyselylomake on tuottanut esittelemällä muutamia syksyn 2015 kyselyaineistosta tehtyjä huomioita. Raportin ohessa (Liitteet 1 ja 2) on näiden huomioiden pohjalta uudistetut kyselylomakkeet. Kyselyä on kehitetty eteenpäin tarkistamalla sen sisältöä (kysyttäviä asioita ja teemoja) sekä rakennetta (kysymysten muotoilu ja vastausvaihtoehdot).

Kyselyä kehitettäessä on pidetty mielessä kyselyn itsensä vaikutukset nuoriin. Kyselyyn vastaaminen on osa ryhmän toimintaa, ja sillä on aina seurauksia: se ohjaa nuoren mielikuvia siitä, mikä ryhmän toiminnassa on merkittävää, mitä tavoitellaan ja mitä tietoa aikuiset nuorista haluavat. Parhaimmillaan kyselyn täyttäminen voi virittää nuoren tarkastelemaan omia voimavaroja ja kehitystä ja se voi tukea nuoren kasvua. Siksi koulunkäyntiin, arkeen ja harrastuksiin liittyviä kysymyksiä on muotoiltu myönteisen tunnistamisen periaatteiden mukaan. Kysymys- tai väitepatteristo voi tukea sitä, että positiivinen muutos huomataan sen sijaan, että se keskittyy tunnistamaan nuoren ongelmia ja puutteita. (ks. Suositukset luku 4.)

3.1.1. Toiminnan lähtökohdat ja nuorten suhde kouluun

■ *Mä ajattelen sillee konkreettisesti et semmonen vaikutus me halutaan saada aikaiseksi et oppilaat saa päättötodistuksen ja pääsee jatkoon. (Kehittäjä)*

Syksyllä 2015 kyselyyn vastasi yhteensä 33 poikaa ja 26 tyttöä (N=56). Kyselyn vastaajien kouluarvosanojen keskiarvo asettuu valtaosalla (78 %) 6–7,5 välille. Noin kolmasosa kyselyyn vastanneista nuorista koki opiskelun ja läksyjen teon vaikeana sekä koulun pitkästyttävänä. Lisäksi kolmasosa vastasi ”häiritsevänä välillä tunnilla”. Joka viidennellä oli vaikeuksia opettajien kanssa tai tunne, ettei opettaja pitänyt nuoresta. Sukupuolten välillä vaikuttaisi olevan pieniä eroja: tytöt kokivat opiskelun poikia useammin vaikeaksi ja pojat käyttäytyivät häiritsevästi ja lintsasivat useammin kuin tytöt.

Toisaalta suurin osa (75 %) vastaajista kertoi käyvänsä säännöllisesti tunneilla. Yli puolet nuorista piti koulunkäynnistä erittäin paljon tai melko paljon ja piti suurinta osaa opettajista mukavina. Lähes puolella nuorista on kavereita koulussa. Myös lähes joka kolmas vastasi, että koulussa on hauskaa. Vain 10 % vastasi, ettei pitänyt koulunkäynnistä lainkaan. Toimintamallissa mukana olevien nuorten suhde kouluun vaikuttaisi siis olevan lopulta hämmästyttävän positiivinen. Peilamalla vastauksia kouluterveyskyselyyn voidaan myös todeta, että kokemukset koulusta ovat samansuuntaisia valtakunnallisella tasolla. Esimerkiksi joka kolmas 8. ja 9. luokkalainen oppilas raportoi opiskelussa olevista vaikeuksista ja lähes puolet kokee, että opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015).

Vastauksista välittyy kuva, että toimintamalliin osallistuneilla on melko hyvä tai ainakin ”tavalinen” suhde niin koulunkäyntiin, opettajiin kuin muihin oppilaisiin verrattuna muihin nuoriin. Herää kysymys, onko ryhmätoimintaan onnistuttu valitsemaan tukea tarvitsevia nuoria. Kyselyn tuloksissa ilmennyt koulunkäyntimotivaatio ja viihtyvyys ei kuitenkaan mahdollista johtopäätösten

tekemistä, koska sitä ei päästä vertailemaan lähtötilanteeseen. On mahdollista, että suhde koulunkäyntiin on vastaajilla muuttunut ryhmätoiminnan aikana. Kyselylomakkeesta puuttuu siis lähtökohtainen vertailuasetelma.

Käytetyn kyselyn keskeisenä haasteena on epäselvyys siitä, pyritäänkö kyselyllä kuvaamaan nuorten lähtökohtia ja elämäntilannetta vai muutosta ja ryhmätoiminnan vaikutuksia. Muutosten arvioinnin kannalta olisi tärkeää, että nuoren lähtötilanne, eli syyt ryhmämuotoisen tuen järjestämiseen, on dokumentoitu (Levamo ym. 2014, 13). Vaikka tällaisia tietoja jossain olisi, niitä ei ole mahdollista yhdistää anonyymeihin vastauksiin. Kyselyn teemat voi ymmärtää nuoria profiloivina tietoina tai kehityksen seurantana.

Huomiota herättävä yksityiskohta syksyn 2015 kyselyssä on vastaukset tuentarpeeseen: yli 90 % nuorista vastasi saavansa riittävästi tukea. Yksittäinen prosenttiluku herättää lopulta enemmän kysymyksiä kuin antaa vastauksia. Millainen tilanne oli ennen ryhmän aloittamista? Onko nuorten kokemus muuttunut ryhmän aloittamisen jälkeen? Toisaalta on syytä pohtia, miten nuoret mieltävät käsitteen *tuki* ja mitä merkityksiä siihen liitetään. Ammattilaisten ja nuorten käsitykset tuesta voivat olla keskenään hyvin erilaiset. Nuorilla on esimerkiksi ammattilaisia vähemmän tietoa siitä, millaisia palveluita ja tukimuotoja koulussa tai laajemmin kunnassa on mahdollista saada (esim. Aaltonen ym. 2015). Nuoren kokemus vaikeuksistaan ja saamastaan tuesta ei toisin sanoen tule optimaalisella tavalla näkyviin esitetyn kysymyksen kautta. Nuorten tuentarpeista ja tarjotun tuen riittävydestä voi kertoa enemmän se, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat elämäänsä, mihin osa-alueisiin he kaipaivat muutosta, mitä nuoret ajattelevat tulevaisuudestaan ja mahdollisuuksistaan sekä millainen luottamus heillä on omaan pärjäämiseen, muihin ihmisiin ja mahdollisuuteen saada tarvittaessa apua.

3.1.2. Ryhmätoiminnan vaikutukset kyselylomakkeessa

Kasvuryhmätoiminta on hyvää ja onnistunutta silloin, kun sen seurauksena tapahtuu jotain hyvää. (Kehittäjä)

Kuten tässä raportissa on edellä osoitettu, ryhmätoiminnan vaikutukset ja nuorten elämäntilanteet ovat monipuolisia. Monet erilaiset tekijät nuoren elämässä voivat olla yhteydessä ryhmästä saataviin vaikutuksiin ja hyötyihin. Tämä tekee vaikutusten arvioinnista vaikeaa: toiminnan vaikutuksia on haastava selvittää, jos tavoiteltavat muutokset ovat vaihtelevia. Erityisesti strukturoidun kyselyn ongelma on, että kokemusten kirjavuutta on vaikea saada esiin, sillä kaikkia mahdollisia nuorten elämään ja hyvinvointiin liittyviä yksityiskohtia ei ole mahdollista kysyä.

Kyselylomake kuitenkin vaatii myös valmiiksi rakennettuja kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja: tiettyjä tekijöitä ja asioita, joita halutaan mitata kaikilta samalla tavalla. Kyselylomakkeessa tehdään tällöin olettamuksia asioista, joita pidetään nuorten elämän tai ryhmätoiminnan kannalta merkittävänä. Vaikka vaikutukset eivät tiivisty helposti yhdeksi selkeäksi muutokseksi tai kokemukseksi, on mahdotonta rakentaa kyselyä, jossa jokaisen henkilökohtaisia tavoitteita ja muutoksia käydään erikseen läpi.

Aiemmin käytössä olleeseen kyselyyn on koottu valtavasti mielenkiintoisia nuorten hyvinvointiin liittyviä teemoja. Nämä aihealueet, kuten vapaa-ajan vietto, harrastukset, perhe, päihteet, nukkuminen ja koulunkäynti eivät tunnu tavoittavan ryhmätoiminnan vaikutuksia, ja teemojen runsaus on tehnyt vastaamisesta työlästä. Vapaa-aikaan ja harrastuksiin liittyvät kysymykset ovat olleet toisaalta laajoja (mitä harrastat, mikä on kivaa ym.), mutta niistä ei selviä esimerkiksi se, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat vapaa-ajanviettoonsa.

Arvioinnin luotettavuutta voidaan parantaa tekemällä kyselyyn vastaamisesta mahdollisimman yksinkertaista ja helppoa. Kyselyä on uudistettu sekä lyhentämällä että yhdenmukaistamalla sitä. Kaikki kysymyspatteristot on muutettu rakenteeltaan samanlaisiksi (kaikki väitteet likert-asteikolla), mikä tekee vastaamisesta selkeää ja vastausten tulkinnasta siten myös luotettavampaa. Uudistetussa lomakkeessa strukturoitujen kysymysten lisäksi ryhmätoimintaa lähestytään nuorten omien määrittelyjen kautta: kysyen, miten nuoret mieltävät ryhmän tarkoituksen, mistä syystä lähteneet siihen mukaan ja mitä hyötyjä saaneet ryhmään osallistumisesta. (ks. Suositukset luku 4.)

On myös tärkeää huomata, että ryhmä on vain yksi tekijä nuoren elämässä ja kohtuullisen pieni osa esimerkiksi muuta kouluarkea. Kuitenkin pienetkin asiat, joita ryhmässä tehdään ja koetaan (esimerkiksi positiivisen huomion saaminen), voivat olla merkityksellisiä kokemuksia pidemmän päälle. Esimerkiksi osallistumisen ja ryhmään kuulumisen kokemus tulevat merkityksellisiksi ja huomatuksi usein vasta niiden puuttuessa. Ennaltaehkäisevien tukitoimien vaikutusten arviointi onkin erityisen hankalaa, koska on mahdoton tietää, millainen tilanne nuorella olisi ilman ryhmää. Ennaltaehkäisevissä tukimuodoissa merkittävänä vaikutuksena voidaan pitää myös sitä, ettei nuoren elämä mene huonompaan suuntaan tai että huonojen kokemusten kierre tai syrjäytymisen uhka saadaan pysäytettyä. Tällöin pelkästään ryhmään osallistumista ja myönteistä suhtautumista toimintaan, ohjaajiin ja muihin nuoriin voidaan pitää itseisarvona ja suojaavana kokemuksena (ks. Satama sivu 42). Tällaisen myönteisen kokemuksen merkitys riippuu tietysti niistä syistä, joiden vuoksi tukimuotoa tarjotaan yksilölle. Siksi on tärkeää jatkossa pohtia, onko toimintaa onnistuttu kohdentamaan sellaisille nuorille, jotka toimintamallin tarjoamista kokemuksista erityisesti hyötyisivät. (ks. Suositukset, luku 4.)

3.1.3. Hyvän ryhmätoiminnan edellytykset

■ *Kaikilla nuorilla on yksilölliset syyt, et miksi juuri he on siinä ryhmässä. Mutta painopiste on ryhmädynaamisissa prosesseissa ja miten sen saa toimimaan ryhmänä ja yhdessä. (Kehittäjä)*

Aiemmin käytetyn kyselyn kiinnostavin ja hyödyllisin anti liittyy kokemuksiin ryhmän toiminnasta. Syksyn 2015 vastausten perusteella hahmottuu kuva siitä, että nuorille ryhmässä mukana oleminen oli myönteistä ja ryhmiä pidettiin toimivina. Ryhmien koettiin antavan hyvän mielen, ja nuoret suosittelisivat ryhmää muillekin. Ryhmän kokoa pidettiin sopivana, yhteishenkeä hyvänä, ohjaajia tasapuolisina, eivätkä nuoret jännittäneet ryhmän tapaamisia. Kaikissa ryhmissä saatiin ainakin jonkun verran tukea koulunkäyntiin ja tietoa jatko-opinnoista. Koulutukseen liittyvät teemat vaikuttaisivat läpäisevän siis kaikkien ryhmien toiminnan.

Kyselystä tulee myös esille ryhmäkohtaisia eroja toiminnan painotuksissa. Eroja ilmenee esimerkiksi siinä, mitä asioita toivottiin käsiteltävän. Esimerkiksi väitteen ”ryhmä tukee minua suhteessa vanhempiini” vastaukset vaihtelevat ryhmittäin ”täysin samaa mieltä” – ”täysin eri mieltä” -ääripäiden välillä. Myös muut vaikutukset, kuten itsetunnon lisääntyminen tai tieto naiseksi/mieheksi kasvamisesta, vaihtelivat runsaasti. Nämä tulokset tuovat esille ryhmäkohtaisia eroja käsitellyissä teemoissa ja ryhmäkertojen sisällöissä. Ryhmäkohtaiset erot voisivat selittyä ryhmissä mukana olevien nuorten erilaisina toiveiden ja tarpeiden vaihteluna tai toisaalta ohjaajien työtapojen vaihteluna. Toisaalta tuloksesta herää myös kysymys, onko kouluissa suuria vaihteluita siinä, millaisia nuoria ryhmiin valitaan.

Nuorten mieltymyksissä ryhmätoiminnan suhteen on myös runsaasti eroja. Yhdessä kysymyksessä nuoret saivat vapaasti kertoa, mitä toivovat, että ryhmässä tehdään. Puolet nuorista vastasi, etteivät tiedä tai että kaikki käy (n=19). Neljäsosa (n=10) toivoi enemmän tekemistä ja neljäsosa (n=10) keskustelua. Vastauksesta voidaan päätellä, että nuorilla on yksilöllisesti vaihtelevia tarpeita ja toiveita. Toisaalta voidaan todeta, että nuoret arvostavat ryhmäkertojen sisältöjen monipuolisuutta.

Kyselyllä voidaan säännöllisesti varmistaa, että toiminnalle asetetut tavoitteet on mahdollista toteuttaa. Tämä tapahtuu tarkistamalla, että ryhmätoiminnan edellytykset ovat kunnossa. Ryhmässä viihtyminen, saatu tuki, kuulluksi tuleminen ja kehittämiskohteet kertovat toiminnan onnistumisesta ja laadusta. Uuden kyselyn fokus onkin pääasiassa ryhmäprosessissa ja nuorten kokemuksissa ryhmän toiminnasta.

Samalla on kuitenkin tärkeää saada entistä paremmin esille piiloon jääviä tuentarpeita ja osa-alueita, joissa ohjaajat voisivat nuoria auttaa. Näitä asioita ei ole järkevää kysyä anonyymillä kyselyllä, koska tuentarpeita ei voida tällöin yksilöidä eikä apua kohdentaa sitä tarvitsevalle. Tutkimuksen perusteella suosittelemmekin ohjaajien ja nuorten yksilökeskusteluiden lisäämistä ryhmätoiminnan rinnalle sekä erillistä kyselyä henkilökohtaisten teemojen selvittämiseksi (ks. luku 3.3.1.).

3.2. Toiminnan arviointimenetelmien kehittäminen kokonaisuutena

Aiemmin toimintamallissa on pyritty huomioimaan pääasiassa yksilötason vaikutuksia ja nuorissa tapahtuvia muutoksia (esim. säännöllisesti kyselyllä kerätty tieto; Valkendorff 2012). Merkittävät vaikutukset esimerkiksi ohjaajien ammattitaitoon, eri hallintokuntien väliseen yhteistyöhön tai organisaatioiden muutoksiin jäävät kuitenkin piiloon. Kaikki muutokset eivät näy suoraan tai konkreettisesti nuorten arjessa, vaan ne ilmenevät pidemmällä aikajänteellä ympäröivien rakenteiden kehityksenä. Siksi olisi tärkeää, että jatkossa otetaan huomioon eri tasojen vaikutuksia.

Ehdotamme arviointimalliksi moniäänistä ja monitasoista kokonaisuutta, jossa toiminnan vaikutuksia ja kehittämiskohteita tarkastellaan eri näkökulmista. Ryhmätoiminnan vaikutuksia on syytä arvioida paitsi nuorten myös koulu yhteisön ja kaupunginosan kannalta. Tällöin arviointiin tarvitaan osallisiksi toimijoita eri tasoilta: nuoria, ryhmien ohjaajia, koulujen ohjausryhmiä sekä kehittämisryhmä virastojen johtoa myöten. Arviointimalli rakentuu näiden eri tasojen mukaan yksilöstä laajemmille kokonaisuuksille, ja näin ollen tieto täydentyy eri näkökulmien kautta. Arvioinnin tulee olla luonteva osa muuta kokonaisuutta ja sisältyä toimintamallin perusrakenteisiin, kuten nuorten ryhmäkertoihin, ohjaajien tapaamisiin/ koulutuksiin/työnohjaukseen sekä ohjausryhmien ja kehittämisryhmien kokouksiin. Lisäksi täytyy olla jokin taho, tilaisuus tai paikka, jossa kerättyä tietoa käsitellään yhdessä. (ks. Suositukset, luku 4.)

Arviointivälineiden tulee olla linjassa toimintamallin lähtökohtien ja periaatteiden kanssa. Tällöin toimintaa arvioidaan nuoren kokemus edellä, nuoria kuullen sekä myönteisen tunnistamisen kautta. Myönteisen tunnistamisen lähtökohta tarkoittaa sitä, että ei arvioida ”nuorten ongelmia” ja niiden ratkomisen onnistumista, vaan keskiössä tulisi olla jokaisen nuoren tavoitteet, voimavarat ja kehityksen tunnistaminen. On kuitenkin tärkeää arvioida myös sitä, kuinka onnistunutta tuen kohdentaminen on eli millaisilla taustoilla ja tarpeilla tukimuoto aloitetaan ja mikä ryhmätoiminnan paikka on muiden tukimuotojen rinnalla.

3.2.1. Muutokset nuoren kohtaamisessa, asiantuntijuudessa ja rakenteissa

Vaikutusten tai muutoksen etsiminen vain nuoresta hukkaa ison osan vaikutuksista. Se perustuu yksilö- ja ongelmakeskeiseen *riski-* tai *huolidiskurssin* tai varhaisen puuttumisen eetokseen, jossa nuorten ongelmia pyritään tunnistamaan ja korjaamaan (ks. Kallio ym. 2015; Korkiamäki 2013). Voidaankin ajatella, että ryhmätoiminnan vaikutuksia on vaikea *löytää* suoraan nuorista, koska muutos ei tapahdu pelkästään nuorissa. Muutos tapahtuu myös tavassa kohdata nuori koulun rakenteissa (ks. vaikutukset ohjaajien työtapoihin ja koulun toimintakulttuuriin sivut 36-40).

Kuten Harinen ja Halme ovat todenneet, koulun toimintaperiaate rakentuu pohjimmiltaan suorittamisen, oman osaamisen näyttämisen ja hyviin suorituksiin pyrkimisen varaan. Se liittyy kiinteästi oppilaiden kokemuksiin siitä, millaista on olla jatkuvan arvioinnin kohteena. Jos tähän sisältyy epäreiluuden kokemukset, konfliktisuhde kouluun syntyy varmasti. Koulu on paikka, jossa opettajan totuus on aina enemmän ja todempi kuin oppilaan totuus. (Harinen & Halme 2012, 46.)

Harisen ja Halmeen (2012) mukaan opettajien ja oppilaiden keskinäiset suhteet ovat kouluviihtyvyydestä olennainen ja samalla huolestuttava asia. Suhteet ovat etäisiä ja oppilaiden kokemusten mukaan opettajat eivät ole erityisen kiinnostuneita siitä, mitä oppilaille kuuluu. Peruskoulumme lasten ja aikuisten välille syntyy tunneperäinen kuilu, mikä näkyy usein hyvin kielteisenä suhtautumisena opettajiin. Nuoret pääsevät osallistumaan koulua koskevaan päätöksentekoon melko vähän, ja nuoret kokevat tullessaan vaiennetuiksi opetukseen, sen sisältöihin ja opiskeluun liittyvissä asioissa (Harinen & Halme 2012, 60, 67, 70; ks. myös Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2015). Kaikki käy koulua -toimintamallin kasvuryhmä on tässä koulun arjessa poikkeus, kuten yksi kehittämisryhmän jäsenistä kuvaa.

Ryhmät on mahdollisuus nähdä asiat toisin. Mahdollisuus nähdä työntekijätasolla tosin, mutta myös nuoret näkee, et aikuiset näkee ehkä vähän eri tavalla... tai keskenänsä eri tavalla tai toisensa tai itsensä eri tavalla. (Kehittäjä)

Ohjaajien ja nuorten suhteet määrittyvät eri tavalla kuin *tavallisessa koulun arjessa* ja nuorilla on mahdollisuus tulla paremmin kuulluksi omien kokemustensa kanssa. Ohjaajien ja nuorten välisissä suhteissa näkyy myönteisen tunnistamisen periaatteet, mikä tarkoittaa, että nuoret aktiivisesti huomataan (ks. Kallio ym. 2015, 15). Keskeistä on vuorovaikutteisuus ja nuoren kokemus oikein tunnistetuksi tulemisesta. Nuoret kokevat hyväksyntää tullessaan ymmärretyiksi sellaisten ominaisuuksien kautta, joka on yhteensopiva oman käsityksen kanssa. Tällä tavoin tunnistetuksi tuleminen vahvistaa itsetuntoa, itsekunnioitusta ja itsearvostusta sekä ehkäisee eriarvoisuuden, epäoikeudenmukaisuuden, nöyryytyksen ja arvottomuuden kokemuksia. (Kallio ym. 2015, 16, 18.)

Ryhmän vetämisen myötä ohjaajat ovat oppineet ymmärtämään nuoria paremmin. Ryhmätoiminta tarjoaa mahdollisuuden havaita uudella tavalla nuorten vahvuuksia ja voimavaroja, jotka muussa koulun arjessa voivat jäädä piiloon. Nuori voi päästä pois ongelmanuoren roolista, jossa huomio on jatkuvasti puutteissa ja vaikeuksissa. Vaikutus tiivistyy tällöin näkökulman muutokseen, jossa siirytään ongelmalähtöisestä tarkastelusta myönteiseen tunnistamiseen. Ohjaajat näkevät ryhmätoiminnan myötä ”ongelmanuoret” erilaisessa valossa, saavat tilaisuuden tutustua nuoriin lähemmin ja kuulla nuoren kokemuksista ja elämästä kokonaisuutena. Tämä näkökulman muutos ikään kuin *pehmentää* nuorten ja aikuisten välejä myös laajemmin kouluympäristössä nuoren saadessa kokemuksen, että aikuiset ovat *hänen puolellaan*.

Edellä kuvattu muutos voi siis näkyä *ohjaajien kasvuna* (vrt. ajatus nuorten kasvusta) eli toimintamallin vaikutuksena ohjaajien asiantuntijuuteen, ammattitaitoon ja työtapoihin. Nämä vaikutukset heijastuvat myös ryhmän ulkopuolisiin nuoriin. Jatkossa onkin syytä kiinnittää yhä enemmän huomiota ohjaajien kokemuksiin toimintamallin vaikutuksista omaan asiantuntijuuteen ja työhön. Esimerkiksi ohjaajien vuosittaisen kyselyn osana on syytä selvittää kokemuksia toiminnan merkityksestä omaan työhön.

Lisäksi on syytä huomata, että ohjaajien asiantuntijuus ei ole vain yksilöllinen ominaisuus. Moniammatillista yhteistyötä ja verkostotyötä eri palvelusektorien välillä on peräänkuulutettu jo pitkään. Yhteiskunnallisia palveluita järjestetään yhä enenevässä määrin moniammatillisena yhteistyönä ja erilaisina verkostoina. Kehityksen taustalla on toisaalta yhteiskunnan monimutkaistuminen ja pirstaleisuus sekä pyrkimys tarkastella asiakkaiden elämäntilanteita kokonaisvaltaisemmin. On tarvittu yhä enemmän kollektiivista ja jaettua asiantuntijuutta sekä laajempaa näkemystä, johon yksi ammattiryhmä ei kykene. (esim. Hirvonen 2009, 55.)

Eri ammattikuntien edustajat toimivat erilaisista lähtökohdista ja erilaisin tavoittein, mutta ne toimivat kuitenkin jaetulla kentällä samojen nuorten kanssa. Kollektiivinen asiantuntijuus muodostuu toimijoiden yhteisen kommunikaation ja vuorovaikutuksen kautta, ja siihen kuuluu moniammatillisuus eli perinteisten ammattirajojen ylittäminen laajemman näkemyksen saavuttamiseksi. Asiantuntijuus syntyy erilaisten tietojen yhdistyessä ja täydentäessä toisiaan, jolloin muodostuu vahva ammatillinen verkosto sosiaalisen asiantuntijuuden kentällä. Tällainen asiantuntijuus pyrkii myös haastamaan ja kyseenalaistamaan perinteisiä ammattikuntien asiantuntijuuksia ja ammattikuntien välisiä raja-aitoja. (esim. Hirvonen 2009, 43, 46, 58.)

Moniammatillisen yhteistyön haasteena on pitkälle sektoroitunut ja pirstaleinen palvelujärjestelmä. Toimijoiden vastuunjaot ja toimivallat, kuten tiedonkulku, salassapito ja tietosuojasiat, aiheuttavat usein epäselvyyksiä ja kitkaa. Tämän lisäksi moniammatillisen yhteistyön esteenä on nähty arvostuskysymykset ja asenteet. (Hirvonen 2009.) Ei ole itsestään selvää, että moniammatillinen yhteistyö toimii ja että se tuottaa tuloksia. Siksi on tärkeää kiinnittää huomiota Kaikki käy koulua -toimintamallin verkostotyöskentelyn onnistumiseen, poikkihallinnolliseen yhteistyöhön ja rakenteisiin. Jatkossa arviointiin voisi sisältyä pohdintaa siitä, millaisia laajempia vaikutuksia käytännön yhteistyöllä ja jaetun asiantuntijuuden kehittämisellä voi olla. Ohjaajilta kerättävässä palautteessa on hyvä selvittää näkemyksiä yhteistyön onnistumisesta ja käydä aiheesta keskustelua myös ohjaus- ja kehittämissyöryhmissä (ks. luku 3.3).

3.2.2. Nuorten valikoituminen ryhmään ja toiminnan kohdistamisen arviointi

Lähtökohtana *myönteisen tunnistamisen* ajattelussa on tarjota kaikille lapsille ja nuorille mahdollisuus tulla tunnistetuksi tavoilla, jotka kunnioittavat sekä yksilöllisiä erilaisuuksia että yhteisöllisiä siteitä. Nuoria ei erotella tuettaviin ja pärjääviin, vaan myönteinen tunnistaminen koskee kaikkia. Kyse on ideologisesta, käytännöllisestä ja ammatillisesta painopisteen muutoksesta riskeihin puuttumisesta erilaisuuden arvostamiseen ja voimavarojen tunnistamiseen. (Kallio ym. 2015, 15.)

Vaikka myönteisen tunnistamisen periaatteiden mukaan toimintaan kasvuryhmissä, ryhmien perustamisen ja ryhmäläisten valitsemisen lähtökohdissa vaikuttaa nuorten ongelmien ja riskien tunnistaminen. Nuoret osallistuvat ryhmään, koska heitä on pyydetty siihen mukaan. Aloite ryhmään osallistumisesta ja tarpeesta tyttö/poikaryhmän toiminnalle ponnistaa koulun määrittelyistä. Herää kysymys, millä perusteilla tai kriteereillä nuoria valitaan ryhmiin. Perusteena ja kriteerinä ryhmään valitsemiseen vaikuttaisi olevan opettajien/muiden ammattilaisten huoli nuoresta eli nimenomaan ”ongelmallisten nuorten” tunnistaminen ja valitseminen ryhmiin. Monet nuoret mainitsivat olevansa mukana ryhmätoiminnassa juuri tiettyjen ongelmien vuoksi.

On mahdollista, etteivät nuoret koe ryhmässä mukana olemista erityisen leimaavana. Kallio kump-paneineen (2015) kuitenkin huomauttaa että, jos nuoria katsotaan ”riskilinssin” läpi, puutteet ja vaikeudet korostuvat kohtuuttomasti. Huolten ja riskien arviointiperusteet kaventavat normaaliutta ja eriyttävät ongelmia ja asemoivat yhä useampia nuoria ”epänormaaleiksi”. Hyvää tarkoittava erityinen tuki ja varhainen puuttuminen voi päätyä leimaamaan yksilöitä ja vahvistamaan käsitystä tiettyjen nuorten syrjäytymisuhasta. ”Kun nuorelle tarjotaan erityistä tukea, hän tulee väistämättä tietoiseksi omasta ongelma(lisuude)staan”. (Kallio ym. 2015, 14.)

Tutkimusprosessin aikana niin ohjaajien kuin kehitysryhmien tapaamisissa keskustelua herätti ryhmien kokoaminen ja nuorten valitseminen toimintaan mukaan. Millä perusteella nuoria valitaan ryhmiin ja millä perusteella tulisi valita? Miten nuoret ovat osallisina tässä prosessissa? Kuten Korkiamäki (2009) on huomauttanut, usein nuorten ja aikuisten tulkinnat syrjäytymisestä tai osattomuudesta eroavat toisistaan. Aikuisen mielestä syrjäytymisriskissä oleva nuori ei välttämättä itse koe olevansa osaton (Korkiamäki 2009, 84). Nuorilla on myös kokemuksia siitä, etteivät aikuiset aina huomaa tai osaa tunnistaa tuentarpeessa olevia. Voikin kysyä, osaavatko koulujen opettajat tai rehtori tunnistaa niitä nuoria, jotka eniten ryhmästä hyötyisivät. Tunnetaanko nuoria riittävästi?

Syksyn 2015 kyselyn vastauksissa nuoret arvioivat omat ryhmässä toimimisen taidot hyväksi. Lisäksi kyselyyn vastanneilla useimmilla oli kavereita. Yksi haastateltu nuori määritteli ryhmää myös ”raggareiden” ryhmäksi. Jääkö toiminnan ulkopuolelle mahdollisesti sellaisia nuoria, jotka eivät koe pärjäävänsä ryhmässä mutta jotka nimenomaan hyötyisivät ryhmässä toimimisesta? Sopiiko ryhmä aroille ja ujoille? Jatkossa toimintamallin arvioinnissa ja kehittämisessä on hyvä kiinnittää huomiota siihen, miten ryhmien kokoamisessa ja nuorten valikoimisessa on onnistuttu. Uudistetun kyselylomakkeeseen on lisätty kohta, jossa kysytään nuorten kokemuksia ryhmään kutsumisesta ja pääsemisestä. Lisäksi arviointia on syytä tehdä koulujen ohjausryhmissä (ks. luku 3.3.4).

3.3. Arviointimallin osat

3.3.1. Nuorten yksilökeskustelut

Tutkimusprosessin aikana nousi esiin huoli siitä, että myös ryhmätoiminnan aikana yksilölliset tuentarpeet saattavat jäädä piiloon. Haastatteluissa ilmeni sellaisia nuorten koulunkäyntiin liittyviä vaikeuksia, joita ei ryhmässä ole helppo tuoda esille, mutta joissa ohjaajat voisivat nuorta tukea (ks. luku 2.3.7). Tämän lisäksi ohjaajien ryhmäkeskusteluissa tuotiin esille vaikeus ottaa nuorten kanssa puheeksi arkoja teemoja ja kysyä tuentarpeista (ks. sivu 36). Kehitysryhmän keskusteluissa heräsi ajatus nuorten ja ohjaajien välisten yksilökeskustelujen lisäämisestä ryhmätoiminnan oheen, minkä avulla voidaan selvittää systemaattisesti piiloonjääviä tuentarpeita. Keskustelun ja puheeksi ottamisen helpottamiseksi voidaan käyttää valmista kyselylomaketta, jolloin varmistetaan, että kaikilta nuorilta kysytään samat kysymykset (ks. Kysely yksilökeskusteluiden tueksi liitteessä 2).

Tällainen yksilökeskustelu olisi tärkeä käydä sitten, kun luottamus ohjaajaan on ehtinyt syntyä. Piiloon jäävien tuentarpeiden lisäksi on tärkeää, että yksilökeskusteluissa arvioidaan nuoren voimavaroja ja yksilöllistä kehittymistä ryhmässä. Tätä kehitystä nuori arvioi ohjaajan tukemana. Yksilötason arviointia tehdään suhteessa jokaisen nuoren omiin tavoitteisiinsa. Keskusteluissa on hyvä käydä läpi, mitä merkitystä ryhmällä on ollut nuorelle ja miten ryhmä on häntä tukenut.

3.3.2. Ryhmätason keskustelu

Tässä tutkimusraportissa on esitelty hyvän ryhmäprosessin edellytyksiä sekä sitä, miten saadaan aikaan vaikutuksia (ks. luku 2). Jotta toiminnan laatua voidaan seurata, pitää jatkossakin tarkastella ryhmän rakenteita ja kysyä ryhmäprosessin onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Nuorilta kerätään vuosittain arvio ryhmän toimivuudesta ja vaikutuksista. Tässä käytetään webropol-kyselyä, johon jokainen nuori vastaa oman kokemuksen mukaan anonyymisti (ks. Kysely nuorille toiminnan arvioinniksi liitteessä 1). Tätä kyselylomaketta on uudistettu tässä raportissa esitettyjen tulosten mukaisesti ja vanhassa lomakkeessa ilmenneiden kehittämiskohtien perusteella (ks. tarkemmin luku 3.1.). Vastaukset kerää ja kokoaa yhteen hankkeen kouluttaja, ja ohjaajat saavat ryhmäkohtaiset koosteet vastauksista.

Ryhmäkohtaiseen ryhmätoiminnan arviointiin osallistuvat nuoret ja ohjaajat yhdessä, ja niiden vetämisestä vastaavat kunkin ryhmän omat ohjaajat. Keskusteluja voidaan pohjustaa nuorilta kerätyn anonyymien palautteen perusteella (em. webropol-kysely) pohtimalla siinä esiintyneitä kysymyksiä ja vastauksia. Ryhmän arvioinnissa voi myös hyödyntää luovien arviointimenetelmien käyttöä keskusteluiden sijaan tai niiden rinnalla (ks. esim. Stuart ym. 2015, 154).

Näissä ryhmäkeskusteluissa voidaan arvioida ryhmän muutosta peilaamalla nykyhetkeä ryhmän aloittamiseen; mihin suuntaan ryhmä on kehittynyt, miksi ja mitkä tekijät ovat kehitykseen vaikuttaneet. Huomio arviointikeskusteluissa on hyvä pitää nykyhetkessä: miten ryhmä nyt toimii, mikä on hyvää ja toimivaa sekä mitä haasteita ryhmässä on. Ryhmässä voidaan esimerkiksi pohtia luottamusta ja keskusteluilmapiiriä. Lisäksi katse voidaan suunnata tulevaisuuteen kysymällä, millaisia keskusteluteemoja, retkiä tai vierailuja toivotaan lisää ja miten ohjaajat sekä nuoret voisivat toimintaa kehittää. Ryhmäkohtaisista arvioinneista olisi hyvä kirjata ylös keskustelun pääpiirteet, ja talteen saatu aineisto olisi hyvä toimittaa hankkeen kouluttajalle arkistoitavaksi, jotta pidemmän aikavälin seuranta mahdollistuu.

3.3.3. Ohjaajien arvio ryhmätoiminnasta

Kuten nuorilta, myös ohjaajilta kerätään vuosittain anonyymia palautetta ryhmän ohjaamisesta. Tässä kyselyssä on hyvä kartoittaa kokemuksia toimintamallin käytäntöjen toimivuudesta ja työn sujuvuudesta, esimerkiksi perehdytyksen, työajan ja työnohjauksen riittävydestä. Kyselyssä selvitetään ohjaajien näkemyksiä ryhmätoiminnan vaikutuksista nuorille, itselleen ja laajemmin koulu-yhteisölle tai nuorisotoimelle. Ohjaajat voivat arvioida omaa toimintaansa ja rooliaan ryhmän vetäjänä sekä oman ammattitaidon kehitystä ja ryhmätoiminnan vaikutuksia muuhun työhön. Lisäksi seurataan kokemuksia yhteistyön toimivuudesta ja mahdollisista kehittämistarpeista.

Nuurilta ja ohjaajilta olisi hyvä kysyä ryhmätoiminnan vaikutuksista samalla tavalla, jotta arvioita voidaan myös vertailla keskenään ja selvittää, onko nuorilla ja ohjaajilla yhtäläisiä käsityksiä toimivasta ryhmäprosessista.

Nuurilta kerättävä kyselyaineisto ja ohjaajien kyselyn vastaukset vaativat koostamista ja tulkintaa. Ohjaajien vuosikelloon tarvitaan mukaan arviointikeskustelu, jossa käsitellään tuloksia ja arvioidaan toimintaa nuorten, ryhmän, ohjaajien, koulun, kaupungin ja yhteiskunnan kannalta.

3.3.4. Kehittämisyhmän keskustelu

Viimeisimpänä arviointitasona ovat koulukohtaiset ohjausryhmät, kehittämisryhmä ja virastojen johto, joissa pääpaino on toimintamallin laajemmassa vaikuttavuudessa ja rakenteissa. Tätä varten olisi tärkeää koota yhteen tietoa nuorten kasvusta ja kokemuksista, ryhmäkohtaisista arvioinneista sekä ohjaajien kokemuksista ja keskusteluista. Ohjausryhmissä voidaan keskittyä koulukohtaisiin vaikutuksiin ja kehittämiskohtiin, ja erityisesti voidaan pohtia ryhmien perustamiseen ja nuorten valitsemiseen liittyviä seikkoja (ks. luku 3.2.2). Kehittämisryhmän arvioinnissa huomion tulisi olla erityisesti toimintamallin rakenteissa ja eri virastojen yhteistyön onnistumisessa sekä toimintamallin vaikutuksissa (ks. luku 3.2.1.)

On myös hyvä miettiä, kannattaisiko järjestää kehittämisryhmän, ohjaajien ja koulukohtaisten ohjausryhmien sekä johdon yhteinen keskustelu, jossa kokonaisuutta voitaisiin tarkastella yhdessä. Tässä arvioinnissa on hyvä olla osuus, jossa nuoret ovat mukana keskustelussa, jotta myös nuoret voivat osallistua toiminnan kehittämiseen ja heitä koskevaan päätöksentekoon.

4. Arvioinnin pohjalta esitettävät kehittämissuosituksukset

Näin Helsingissä toteutettua Kaikki käy koulua -toimintaa voidaan parantaa:

Tyttö- ja poikaryhmien toimintaa ja sen tarkoitusta **esitellään rennolla tavalla** ja mahdollisimman **kattavasti** kaikille kouluuyhteisön jäsenille. Samaan aikaan huolehditaan siitä, että nuoret **voivat hakeutua ryhmiin** mahdollisimman monella eri tavalla, sillä nuoren tuentarpeet eivät välttämättä välity ulkopuolisille.

Onnistuneen vastavuoroisen keskustelukulttuurin syntyminen tyttö- ja poikaryhmissä ei ole itsestään selvää. Tämän saavuttamiseksi asiat on puhuttava auki nykyistä paremmin niin ohjaajien kuin nuortenkin kesken. Yön yli -tapaaminen tai vastaava toimintamuoto on hyvä ottaa mukaan sen ryhmähenkeä parantavan vaikutuksen vuoksi.

On tärkeää, että kouluuyhteisön jäsenet **tukevat toimintaan** osallistuvia nuoria heidän haluamisaan muutoksissa. Tyttö- ja poikaryhmäläisten **vaikutusmahdollisuuksia** liittyen esimerkiksi kouluun, nuorisotyöhön ja asuinalueen palveluihin on syytä edelleen kehittää. Lisäksi on olennaista luoda ryhmäläisille **mahdollisuuksia toimia positiivisissa rooleissa** kouluuyhteisön vastuunkantajina.

Nuorten haastattelut toivat esille tarpeen kehittää toimintaa sen suhteen, miten **nuorten ongelmia** on koulun tai vapaa-ajan arjessa pystytty tunnistamaan ja ratkaisemaan. Tästä tuloksesta tulee informoida koulujen oppilashuollon henkilöstöä. Toisaalta, mitä tulee tyttö- ja poikaryhmien toimintaan, ryhmämuotoinen kokoontumistilanne ei läheskään aina ole oikea paikka keskustella arkaluontoisista asioista. Osassa ryhmistä on jo tapana käydä **kahdenkeskisiä keskusteluja** nuorten kanssa, ja tätä tapaa voidaan vahvasti suositella kaikkiin ryhmiin.

Helsingin Kaikki käy koulua -toiminta on siinä mielessä murrosvaiheessa, että sitä on tähän asti kehitetty, koordinoitu ja levitetty muihin kuntiin osittain Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella, joka on nyt päättymässä. Hallintokunnat ovat toiminnan tarpeellisuudesta ja tuloksista yhtä mieltä. On nuorten, kaupungin ja yhteiskunnan etu, että kaupungin hallintokunnat pystyvät lähiaikoina löytämään **keinon ylläpitää toimintaa myös jatkossa.**

Toiminnan arviointi jatkossa – monitahoiset vaikutukset esiin

On suositeltavaa, että toiminnan vaikutuksia pyritään jatkossa tarkastelemaan ja tuomaan esille nuorten, ryhmien ohjaajien, koulujen ohjausryhmien, kehittämisryhmän ja virastojen johdon näkökulmista. Ehdotamme **arviointimalliksi moniäänistä kokonaisuutta**, jossa vaikutuksia arvioidaan paitsi nuorten myös kouluuyhteisön ja kaupunginosan viranomaisten yhteistyön, tiedonkulun ja työtapojen kannalta. Arvioita voidaan myös vertailla keskenään. Näin voidaan esimerkiksi selvittää, onko nuorilla ja ohjaajilla yhtäläisiä käsityksiä ryhmien toimivuudesta.

Arviointivälineiden, kuten nuorten kyselylomakkeiden, tulee olla linjassa toimintamallin periaatteiden kanssa. Tällöin arvioinnin lähtökohdaksi otetaan **nuoren kokemus**, joka antaa mahdollisuuden tunnistaa toiminnan myönteisiä piirteitä. Nuorille tarkoitettun kyselyn avulla voi säännöllisesti tarkistaa, että toiminnalle asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Tämä puolestaan tarkoittaa, että ryhmätoiminnan edellytykset ovat kunnossa. Kyselyn fokuksen tulee olla ryhmäprosessissa ja nuorten kokemuksissa ryhmän toiminnasta sekä **myönteisen muutoksen havainnoinnissa** sen sijaan, että se keskittyisi tunnistamaan nuoren ongelmia tai puutteita.

On myös tärkeä arvioida, miten tuen kohdentamisessa onnistutaan: Millaisilla yksilöllisillä taustoilla ja tarpeilla tukimuoto aloitetaan? Mikä paikka ryhmätoiminnalla on muiden tukimuotojen rinnalla? Arvioinnissa voidaan kiinnittää huomiota myös ryhmien kokoamisen ja nuorten valikoitumisen onnistumiseen. Erityisesti koulukohtaisten ohjausryhmien tulisi jatkossa olla aktiivisia näissä kysymyksissä.

Ohjaajilta kerätään vuosittain anonyymia palautetta, jonka avulla kartoitetaan kokemuksia käytäntöjen toimivuudesta. Niissä on aiempaa enemmän mahdollista kiinnittää huomiota siihen, miten **toiminta vaikuttaa** ohjaajien omaan **asiantuntijuuteen** ja työhön. Ohjaajien vuosikelloon tarvitaan mukaan keskustelu, jossa käsitellään arvioinnin tuloksia ja pohditaan kehittämiskohteita.

Kokonaisuuden arviointia varten täytyy olla joku taho tai tilaisuus, jossa **kerättyyn tietoon perehdytään yhdessä**. Myös arvioinnissa on tärkeää kiinnittää huomiota toiminnan poikkihallinnolliseen ja verkostomaiseen luonteeseen sekä **yhteistyötä parantavien** rakenteiden kehittämiseen. Arviointiteja on syytä jatkaa myös tulevaisuudessa: eri tahojen kokemuksia ja näkemyksiä on dokumentoitava ja koottava yhteen. Mitä enemmän tiedetään jaetun asiantuntijuuden hyödyistä eri osapuolille, asuinalueille, kaupungille ja yhteiskunnalle, sitä helpompi on perustella toiminnan tarpeellisuutta myös pitkällä aikavälillä.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla (2015) *Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä*. Julkaisuja 160. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura.
- Cooper, Susan (2014) Putting Collective Reflective Dialogue at the Heart of the Evaluation Process. In *Reflective Practice: International and Multidisciplinary Perspectives*, 15:5, 563–578.
- Declaration of the 2nd European Youth Work Convention (2015)*. Belgian Chairmanship of the Committee of Ministers of the Council of Europe. Brussels, 27–30.4.2015. http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/8529155/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85 (18.10.2016)
- Geertz, Clifford (1973) *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gretschel, Anu (2016) Nuorisotyön verkko- ja lähipalveluiden arvioinnin kehittäminen. Teoksessa Anu Gretschel, Pirjo Junttila-Vitikka ja Anne Puuronen. *Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin*. Verkkojulkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura, 63–113.
- Gretschel, Anu & Junttila-Vitikka, Pirjo & Puuronen, Anne (2016) *Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin*. Verkkojulkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkokauppa/kirjat/1237-suuntaviivoja-nuorisotoimialan-maarittelyyn-ja-arviointiin> (Viitattu 21.8.2016.)
- Gretschel, Anu & Mulari Timo (toim.) (2013) *Ryhmistä verkostoksi ja verkoston toiminta laadukkaaksi. Monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämishankkeen loppujulkaisu*. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi & Nuorisotutkimusverkosto/ -seura, verkkojulkaisuja 67.
- HE 111/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_111+2016.aspx (Viitattu 25.8.2016.)
- Helsingin kaupunki (2013) *Helsingin nuorisoasiainkeskuksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma vuosille 2014–2017*. http://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/filedepot/yhdenvertaisuussuunnitelma_2014_1103_final.pdf (Viitattu 29.8.2016.)
- Harinen, Päivi & Halme, Juha (2012) *Hyvä, paha koulu. Kouluhyvinvointia hakemassa*. Verkkojulkaisuja 56. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Hirvonen, Elna (2009) Nuorisotyö sosiaalisen asiantuntijuuden areenoilla. Teoksessa: Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) *Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista*. Julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 41–62.
- Hästbacka, Noora (2015) *Paha olo iholla. Viiltelykokemukset ja ruumiillisuus nuorten kertomuksissa keskustelufoorumilla*. Pro gradu. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto.
- Hästbacka, Noora (2016) *Tajua mut! -toimintamallin opit Keravalta. Kysytään, "mitä sulle kuuluu", mut mitä sen jälkeen?* Sitran selvityksiä 110 & Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura ry, verkkojulkaisuja 95.
- Taavetti, Riikka (2015) *"Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä..." Kuriton ja tavallinen sateenkaari-nuoruus*. Verkkojulkaisuja 81. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ seura.

Junttila-Vitikka, Pirjo (2016) Nuorisotoimialan uudelleenmäärittäminen. Teoksessa Anu Gretschel, Pirjo Junttila-Vitikka ja Anne Puuronen. *Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin*. Verkkojulkaisu 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura, 161–183.

Kaasinen, Tiina (2013) *”Mä jäin jälki-istuntoon ekana päivänä ja se oli huima koulu-uran alku...” Kertomuksia sukupuolisensitiivisiin kasvuryhmiin osallistuneiden nuorten koulukokemuksista*. Helsingin yliopisto, proseminaaritö.

Kaikki käy koulua -toimintamalli. Hankesuunnitelma 2015.

Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka & Häkli, Jouni (2015) Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa Jouni Häkli & Kirsi Pauliina Kallio & Riikka Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Julkaisuja 171. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura, 9–35.

Kiesiläinen, Liisa (2004) *Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutuskäytännöt kasvatusyhteisössä*. Tallinna: Arator.

Kiilakoski, Tomi (2013) Nuorisotyön opetussuunnitelma: nuorisotyö kasvatuksellisena prosessina. Nuorisotutkimus kasvatuksellisena prosessina. *Nuorisotutkimus* 31 (3), 20–39.

Kiilakoski, Tomi (2014) *Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat*. Julkaisu 155. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Korkiamäki, Riikka (2009) ”Kaljaporukoita” vai ”ihan tavallisia koviksii” – osallisuus vertaisryhmässä nuorten määrittelyn kohteena. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina (toim.) *Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 96, 83–105.

Korkiamäki, Riikka (2013) *Kaveria ei jätetä. Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa*. Tampere: Tampere University Press, 83–106.

Laine, Sofia & Gretschel, Anu (2009) Whose arena is the EU youth policy? Young participants' involvement and influence in the EU youth policy from their own points of view: case of the EU Presidency Youth Event in Hyvinkää, Finland. *Young* 17(2), 191–215.

Lastensuojelulaki (417/2007)

Levamo, Pauliina & Anunti, Päivi & Määttä, Paula & Reynders, Virpi (2014) *Kaikki käy koulua -käsikirja. Kaikki käy koulua -hanke*. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus. <http://www.helsinki.fi/www/nk/fi/Hankkeet/> (Viitattu 6.9.2016.)

Nummenmaa, Anna Raija & Lautamatti, Liisa (2005) Ryhmässä ja yhdessä – opiskelun työprosessien ohjaus. Teoksessa Anna Raija Nummenmaa & Marjatta Lairio & Vesa Korhonen & Satu Eerola (toim.) *Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä*. Tampere: Tampere University Press, 103–117.

Nuorisolaki (72/2006)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

Ord, Jon (2016a) *Youth Work Process, Product and Practice. Creating an authentic curriculum in work with young people*. Second edition. Abingdon, Oxon: Routledge.

Ord, Jon (2016b) The Importance of Aristotle's Phronesis in Resisting Instrumentality in Youth Work in England. Teoksessa Siurala, Lasse & Coussée, Filip & Suurpää, Leena & Williamson, Howard (toim.) *Autonomy through Dependency – Histories of Co-operation, Conflict and Innovation in Youth Work. The History of Youth Work in Europe 5*. Strasbourg: Council of Europe, 105-117.

Perusopetuslaki 628/1998

Perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) Helsinki: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Viitattu 13.10.2016)

Puuronen, Anne (2016) Kohdennetun nuorisotyön arvioinnin kehittäminen. Teoksessa Anu Gretschel, Pirjo Junttila-Vitikka ja Anne Puuronen. *Suuntaviivoja nuorisotoimialan määrittelyyn ja arviointiin*. Verkkojulkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura, 114-164.

Raina, Liisa & Haapaniemi, Rauno (2007) *Yhteisöllinen pedagogia. "...ettei tarvitse olla yksin."* Tallinna: Arator.

Rimpelä, Matti (2015) *Mihin olet menossa, nuorisotyö?* Esitelmä Nuorisotyön opetussuunnitelma -seminaarissa (NUPS), Kokkola 29.4.2015.

Sapin, Kate (2013) *Essential Skills for Youth Work Practice*. Second edition. London: Sage.

Sassi, Päivi (2015) "...no, se, että sai jakaa asioita, minua kuunneltiin... ja sai olla osana." *Kuinka kasvuryhmät ovat tukeneet ja mahdollistaneet nuorten omien vahvuuksien ja voimavarojen löytymistä. Kaikki käy koulua -hanke*. Oulun yliopisto, lopputyö.

Siisiäinen, Martti (2014) Työtä vailla olevat nuoret. Teoksessa Kirsti Lempiäinen & Tiina Silvas-ti (toim.) *Eriarvoisuuden rakenteet. Haurastuvat työmarkkinat Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 91-125.

Stenvall, Elina & Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina (2015) Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Jouni Häkli & Kirsi Pauliina Kallio & Riikka Korkiamäki (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Julkaisuja 171. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/-seura, 39-64.

Stuart, Kaz & Maynard, Lucy & Rouncefield, Caroline (2015) *Evaluation Practice for Projects with Young People. A Guide to Creative Research*. London: Sage.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos (2015) *Kouluterveyskysely. Tulokset. Indikaattorikoosteet*. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset> (Viitattu 12.10.2016.)

Valkendorff, Tiina (2012) *Kaikki käy koulua -hankkeen arviointi 2012. Tyttö- ja poikaryhmät nuorten koulunkäynnin ja elämäntaitojen tukena*. http://www.hel.fi/static/liitteet/nk/Kaikki_Kay_Koulua_arviointi.pdf (Viitattu 30.8.2016.)

Liite 1. Uudistettu webropol-kyselylomake ryhmätöiminnan arviointiin

TAUSTATIEDOT

1. Missä ryhmässä olet? *

Tyttöryhmä x
Poikaryhmä x

2. Missä koulussa olet? *

Hiidenkiven peruskoulu x
Latokartanon peruskoulu x
Herttoniemen yhteiskoulu x
Kruununhaan yläaste x
Kaukajärven koulu x
Lielahden koulu x
Juhannuskylän koulu x
Rajakylän koulu x
Nöykkiön koulu x

3. Millä luokalla olet? *

7. luokka x
8. luokka x
9. luokka x

4. Kuinka kauan olet ollut ryhmässä? *

Alle puoli vuotta x
Noin puoli vuotta x
Noin 1 vuoden x
Noin 1,5 vuotta x
Noin 2 vuotta x

5. Miksi olet ryhmässä? *

Kerro omin sanoin, mikä sai sinut kiinnostumaan ryhmätöiminnan aloittamisesta ja millaista odotit sen olevan.

RYHMÄSSÄ ALOITTAMINEN

Tässä osassa saat arvioida ryhmän ja ryhmäläisten valintaan liittyviä asioita.

6. Vastaa alla oleviin väitteisiin oman kokemuksesi perusteella *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Olin kuullut ryhmästä aiemmin ja halusin siihen mukaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle suositeltiin ryhmää tai kutsuttiin toimintaan mukaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmä oli paras vaihtoehto kaikista valinnaisaineista.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmällä on koulussamme hyvä maine.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulle kerrottiin/tiesin etukäteen, mitä ryhmässä tehdään.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmätoiminta on ollut sellaista kuin olin kuvitellut.	☐	☐	☐	☐	☐
Kaikki halukkaat pääsevät ryhmään.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmään osataan pyytää niitä nuoria mukaan, jotka tarvitsevat ryhmää eniten.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedän nuoria, jotka hyötyisivät ryhmästä minua enemmän.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmäläiset valitaan oikeudenmukaisella tavalla.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Kommentoi vastauksiasi

Tähän voit halutessasi perustella vastauksiasi tai kertoa ryhmän aloittamiseen liittyvistä ajatuksistasi.

Miten kehittäisit tapaa jolla ryhmiä perustetaan ja ryhmäläiset valitaan?

RYHMÄN TOIMIVUUS

Tässä osassa saat arvioida, kuinka toimivia ryhmäsi käytännöt ovat.

8. Vastaa alla oleviin väitteisiin oman kokemuksesi perusteella *

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Tulen mielelläni ryhmäkerroille.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmäkerroilla on sopivasti aikaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmä kokoontuu sopivin väliajoin.	☐	☐	☐	☐	☐
Kokoontumispaikka on toimiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmämme kokoonpano on toimiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmämme kokoonpano on pysynyt samana.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaajat ovat sopivia ryhmän vetämiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaajat välittävät aidosti nuorista.	☐	☐	☐	☐	☐
Koen, että ohjaajat ovat nuorten puolella.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmän jäsenistä pidetään huolta.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmässäni on rento ilmapiiri.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmän jäsenet välittävät toisistaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Voin luottaa siihen, että ryhmässä käsiteltävät asiat eivät leviä ryhmän ulkopuolelle.	☐	☐	☐	☐	☐

9. Kommentoi vastauksiasi

Tähän voit halutessasi perustella vastuksiasi tai kertoa jotain muuta ryhmäsi toiminnasta. Mitä ryhmän toiminnassa voisi parantaa?

RYHMÄTOIMINNAN VAIKUTUKSET

Tässä osassa arvioidaan, mitä ryhmä on antanut sinulle ja miten olet hyötynyt ryhmätoiminnasta.

10. Vastaa alla oleviin väitteisiin oman kokemuksesi mukaan *

Huom! Voit vastata "tämä väite ei kosketa minua", jos et ole itse tarvinnut kyseistä muutosta.

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Eri mieltä	Tämä väite ei kosketa minua
Motivaationi koulunkäyntiin on parantunut ryhmän ansiosta.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmä on tukenut koulunkäyntiäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut vinkkejä oppimiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut ryhmässä uusia kavereita.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmä on helpottanut yksinäisyyttä.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaajat auttavat ongelmien ratkaisemisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Muut ryhmän jäsenet auttavat ongelmien ratkaisemisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Keskustelu ryhmässä herättää uusia ajatuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut lisää tietoa jatko-opinnoista tai eri ammateista.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut vinkkejä harrastusmahdollisuuksiin.	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kommentoi vastauksiasi *

Kerro omin sanoin, mitä vaikutuksia ryhmällä on ollut sinulle.

Miten olet muuttunut tai mikä asia elämässäsi on muuttunut ryhmätoiminnan aikana?

TOIVEET

Tässä osassa voit kertoa toiveistasi ryhmätoimintaan liittyen.

12. Toivon ryhmäkerroille keskusteluja *

Enemmän Saman verran Vähemmän

13. Mistä teemoista toivot keskusteluja:

14. Toivon koulunkäyntiin liittyvää opastusta tai tukea *

Enemmän Saman verran Vähemmän

15. Mitä opastusta tai tukea ja mihin asiaan:

16. Toivon opinto-ohjausta, tietoa jatko-opinnoista ja erilaisista ammateista *

Enemmän Saman verran Vähemmän

17. Mitä tietoa kaipaavat:

18. Toivon, että ryhmään kutsutaan vierailijoita *

Enemmän Saman verran Vähemmän

19. Millaisia vieraita:

20. Toivon vierailuja tai tutustumiskäyntejä *

Enemmän Saman verran Vähemmän

21. Millaisia vierailuja:

22. Toivon, että ryhmässä tehdään retkiä *

Enemmän Saman verran Vähemmän

23. Millaisia retkiä:

24. Toivon ryhmäkerroille tekemistä tai harrastuksia *

Enemmän Saman verran Vähemmän

25. Millaista tekemistä:

26. Minulle tärkeintä ryhmässä on ollut... *

27. Toivon keskusteluteemoiksi: *

Valitse alla olevista teemoista yksi tai useampi, mistä olisi tarpeellista ryhmässä keskustella tai mistä teemasta juttelisit mielelläsi.

- Koulunkäyntiin ja kouluun liittyvät asiat
 - Oppiminen ja erilaiset oppimistekniikat
 - Koti ja perhe
 - Kulttuuri ja uskonto
 - Kaverit
 - Vapaa-aika ja harrastukset
 - Hyvinvointi ja terveys
 - Rakkaus ja seurustelusuhteet
 - Seksuaalisuus ja seksi
 - Kehoon ja sukupuoleen liittyvät teemat
 - Päihteet
 - Jatko-opinnot ja erilaiset ammatit
 - Kiusaaminen ja väkivalta
 - Rikokset ja rikosoikeudelliset seuraamukset
 - Sosiaalinen media ja internet
 - Tulevaisuus
 - Jatko-opinnot ja erilaiset ammatit
 - Opiskelijoiden tuki toisella asteella
 - Armeija ja siviilipalvelus
 - Itsenäistyminen ja toimeentulo
- Muu, mikä?
- _____

28. Tästä en haluaisi ryhmässä puhua:

29. Toivon ohjaajilta: *

Kerro, mitä ohjaajat voisivat tehdä paremmin tai miten he voisivat kehittää ryhmän toimintaa.

30. Vapaa sana

Tähän voit vielä kirjoittaa asioita, joita haluat tuoda esille.

Voit myös halutessasi antaa palautetta tästä kyselystä.

Liite 2. Uudistettu lomake tuentarpeiden arviointia varten

Kyselylomake yksilökeskustelun tueksi

Täytetään ennen keskustelua ja katsotaan vastauksia ohjaajan kanssa yhdessä. Lomake jää nuorelle.

Nimi _____ Ohjaajan nimi _____

Koulunkäynti

Samaa mieltä 1 – täysin eri mieltä 4

Koulunkäyntini sujuu toivomallani tavalla.	1	2	3	4
Tulen mielelläni kouluun ja viihdyn koulussa.	1	2	3	4
Olen useimmiten motivoitunut opiskelemaan.	1	2	3	4
Jaksan keskittyä tunneilla koulutehtäviin.	1	2	3	4
Saan tehtyä koulutehtävät ilman vaikeuksia.	1	2	3	4
Tulen toimeen luokatovereiden kanssa.	1	2	3	4
Tulen toimeen opettajien kanssa.	1	2	3	4

Millaisia muutoksia toivoisit koulunkäyntiisi? _____

Toivoisin lisää tukea koulunkäyntiin (esimerkiksi tukiopetusta, helpotusta jännittämiseen tai pelkoihin). Kyllä__ Ei__

Mihin asiaan? _____

Vapaa-ajan tekeminen ja kaverit

Samaa mieltä 1 – täysin eri mieltä 4

Olen useimmiten tyytyväinen vapaa-aikaani.	1	2	3	4
Minulla on jotain mieluista tekemistä vapaa-ajalla.	1	2	3	4
Haluaisin harrastaa enemmän.	1	2	3	4
Käyn nuorisotalolla vapaa-ajallani.	1	2	3	4
Minulla on ystäviä.	1	2	3	4
Toivoisin enemmän tai läheisempiä ystäviä.	1	2	3	4
Haluaisin tavata ystäviä enemmän vapaa-ajalla.	1	2	3	4

Minkälaisia muutoksia toivoisit vapaa-aikaasi? _____

Toivoisin tukea (tai tukihenkilöä) aloittaakseni harrastuksen. Kyllä__ Ei__

Mitä harrastustoimintaa toivot omalle asuinalueellesi? _____

Hyvinvointi

Samaa mieltä 1 – täysin eri mieltä 4

Olen useimmiten tyytyväinen elämääni ja arkeeni. 1 2 3 4

Voin useimmiten hyvin ja koen olevani terve. 1 2 3 4

Toivon muutoksia joihinkin elämäntapoihini. 1 2 3 4

(pohdi esimerkiksi nukkumista ja unen riittävyttä, läksyjen tekoa, liikkumista ja syömistä, päihteidenkäyttöä...)

Minulla on joitakin vaikeuksia kotona. 1 2 3 4

(esim. ongelmia vanhempien kanssa, perheeseen liittyviä suruja, murheita jne.)

Minua on kiusattu/ kiusataan koulussa. 1 2 3 4

Millaisia muutoksia toivoisit hyvinvointiisi? _____

Minulla on omaan terveyteen, hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyviä huolia tai murheita, johon toivoisin tukea (esim. keskustelua tai apua ongelmien selvittämiseen).

Kyllä__ Ei__

Mihin asiaan toivoisit tukea tai apua? _____

Tulevaisuus

Samaa mieltä 1 – täysin eri mieltä 4

Tiedän, mitä teen peruskoulun jälkeen. 1 2 3 4

Uskon, että saavutan tavoitteeni tulevaisuudessa. 1 2 3 4

Haaveiden ammatti/ työ: _____

Millaista tukea toivoisit tulevaisuuden suunnitteluun tai suunnitelmien toteuttamiseksi?

Ohjaaja voi viedä luvallani keskusteltuja asioita eteenpäin koulussa (esimerkiksi opettajille, kuraattorille, terveydenhoitajalle). Kyllä__ Ei__

Kenelle? _____

Julkaisu 1/2016

Kaikki käy koulua -toiminnan tulokset ovat vakuuttavat: Nuorten koulumotivaatio kohenee, he pärjäävät ja voivat paremmin. Ohjaajien ammattitaito kasvaa, moniammatillinen ja monihallintokuntainen yhteistyö nuorten hyväksi kehittyy. Koulu ja nuorisotalo toimintaympäristöinä muuttuvat paremmin nuorten tarpeita vastaaviksi.

Tässä julkaisussa mennään tulosten taakse ja pohditaan, mikä saa koulussa toteutettavat tyttö- ja poikaryhmät toimiviksi. Onnistumiset syntyvät myönteisten kohtaamisten, riittävän pitkän ajan, vertaistuen ja luottamuksen tuloksena. Lisäksi arviointi- ja kehittämistutkimuksessa tarkastellaan kriittisesti niitä tilanteita, joissa jokin olennainen tuen tarve jäi tunnistamatta tai ryhmän keskustelu ei käynnistynyt. Tutkimuksen aikana tunnistettiin asioita, joita toiminnassa voi edelleen kehittää.

Julkaisu on Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tilaama tutkimus Kaikki käy koulua -toimintamallin vaikutuksista, ja sen toteuttamisesta on vastannut Nuorisotutkimusverkosto. Se sopii kaikille nuorten kanssa työskenteleville ammatilaisille, moniammatillisesta ja monihallintokuntaisesta työstä kiinnostuneille nuoriso-, opetus- ja sosiaalityöntekijöille sekä tutkijoille ja kehittäjille.